AMBIŢII IMPERIALE

Conversaţii cu Noam Chomsky despre lumea de după 11 septembrie

Noam Chomsky în interviu cu David Barsamian

Traducere de *Henrieta Anişoara Serbau*

ANTET

Titlul original: IMPERIAL AMBITIONS

Copyright © 2005 by Aviva Chomsky and David Barsamian
Copyright © 2005 Editura ANTET XX PRESS, pentru preyenta versiune românească

Toate drepturile asupra acestei ediţii aparţin Editurii Antet XX Press, orice reproducere a unui fragment din această carte inclusiv prin fotocopiere sau microfilm este strict interzisă.

Redactor: Crenguţa Năstase
Tehnoredactare computerizată: Gabriela Chirce;
Coperta: Ion Năstase

ISISNW-6.S6-153-5

_____
_____

Tiparul a fost executată la tipografia ANTET XX PRESS
Filipeştii de Târg, Prahova
Str. Max Heberlin nr. 677
tel.: 021/2234945, 021/2221245
E-mail: comenzi@antet.ro

ÎN ACEASTĂ PRIMĂ COLECŢIE DE INTERVIURI DE DUPĂ BESTSELLERUL 11/9, ACEST VALOROS INTELECTUAL ŞI ACTIVIST AMERICAN EXAMINEAZĂ NOILE ÎNTREBĂRI RIDICATE DE POLITICA EXTERNĂ ŞI INTERNĂ A STATELOR UNITE.

Oportun, clariftcalor şi urgent necesar, acest volum de interviuri conduse de jurnalistul de radio premiat David Barsamian, il prezintă pe Noam Chomsky discutând politicile Statelor Unite în lumea din ce în ce mai instabilă de după 11/9. Cu faimoasa sa putere de pătrundere, luciditate şi cu o înţelegere redutabilă a istoriei, Chomsky işi oferă viziunile despre invazia şi ocupaţia asupra Irakului, precum şi despre doctrina loviturilor de ocupare (teritorială), luând poziţie împotriva statelor aşa-numile „impostoare"[1], avertizând asupra creşterii ameninţării la adresa păcii internaţionale reprezentată de setea de dominaţie a Statelor Unite. De asemenea, în stilul său inimitabil, Chomsky face o disecţie a sistemului propagandistic, care fabrică un trecut mitic spulberând din istorie faptele neconvenabile.

David Barsamian, deţinător al Premiului Upton Sinclair acordat de ACLU pentru jurnalism independent, a realizat cu Noam Chomsky mai multe interviuri şi emisiuni de radio decât oricare alt jurnalist. îmbogăţită prin aportul lor unic, lucrarea Ambiţii Imperiale explorează noi domenii, inclusiv cele reprezentate de campania prezidenţială şi de alegerile din 2004, din viitorul Securităţii Sociale, despre creşterea ameninţării încălzirii globale ş.a. Rezultatul este un dialog edificator cu unul dintre gânditorii cei mai importanţi ai prezentului, despre o imagine înspăimântătoare a lumii agitate în care trăim dar şi despre afirmarea multiplelor posibilităţi pentru un viitor mai plin de speranţă şi de umanism.

„A-l citi pe Chomsky astăzi este o experienţă instructivă şi care te readuce la realitate...el este în sine un fenomen global, poate glasul cel mai auzit cu privire la politica externă americană, pe întreaga planetă."

The New York Times Book Review

„Barsamian este Studs Terkel[2] al generaţiei noastre"

Howard Zinn

Noam Chomsky este autor a numeroase bestselleruri politice de la. American Power and the New Mandarins în 1960, la Hegemony or Survival în 2003. Este profesor de lingvistică şi filosofic la MIT, este în general apreciat ca cel care a revoluţionat lingvistica modernă. în zilele noastre locuieşte la periferia Bostonului, în Massachusetts.

David Barsamian, fondator şi director al larg difuzatei emisiuni săptămânale, Alternative Radio. Este autorul mai multor cărţi de interviuri cu gânditorii politici importanţi inclusiv Arundhati Roy, Howard Zinn, Tariq Aii şi, în mod special, Noam Chomsky. Locuieşte în Boulder, Colorado.

[1] În text, ”rogue states”. Termenul ”rougue” are sensuri negative tari și în același timp plastice: pungaș, coțcar, etc. De asemenea, este folosit pentru a descrie animale salbatice puternice aflate țin libertate (bivol, etc.). De aici apare jocul de cuvinte intentionat.

[2] Studs Terkei, scriitor american născut în 1912, câştigător al Premiului Pulitzer in 1985 pentru cartea intitulata **The good war** este cunoscut si ca jurnalist de radio, mai ales pentru emisiunile maraton numite „Studs Terkei Radio Show”.

Introducere

1. Ambiţii imperiale
2. Limbaj colateral
3. Schimbarea de regim
4. Războaie de agresiune
5. Istorie şi memorie
6. Doctrina bunelor intenţii
7. Autoapărarea intelectuală
8. Democraţie şi educaţie

9.TK

Note

UNU

AMBIŢII IMPERIALE

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (22 MARTIE 2003)

Care sunt implicaţiile regionale ale invaziei şi ocupaţiei Irakului de către Statele Unite?

Eu cred că nu numai regiunea, ci lumea, în general, percepe corect invazia americana ca un caz-test şi ca pe un efort de stabilire a unei norme noi pentru folosirea forţei militare. Această nouă normă, a fost trasată în termeni generali de către Casa Albă în septembrie 2002, când s-a anunţat noua Strategie naţională de securitate a Statelor Unite ale Americii Raportul a propus întrucâtva o nouă şi neobişnuită doctrină extremă de folosire a forței în lume şi nu este un accident că semnalul de început al războiului în Irak coincide cu publicarea raportului.

Noua doctrină, nu a fost una de război al dreptului de preempţiune, care ar rămâne de demonstrai ca se încadrează într-o interpetare mai relaxată a Cartei Naţiunilor Unite, dar este mai degrabă o doctrină care nici măcar nu începe a avea nişte fundamente în dreptul internaţional, sub numele de război de prevenire. Adică, Statele Unite vor conduce lumea prin forţă şi dacă apare vreo provocare la adresa dominaţiei lor - fie că este percepută ca fiind îndepărtată, inventata, imaginată, sau oricum ar fi aceasta - atunci Statele Unite vor avea dreptul să distrugă aceasta provocare înainte de a deveni o ameninţare.

Acesta este un război preventiv şi nu un război de ocupare.

Pentru a stabili o normă nouă trebuie să întreprinzi ceva. Bineînţeles, nu orice stat are capacitatea să creeze ceea ce se cheamă o nouă normă. Astfel dacă India invadează Pakistanul, pentru a pune capăt al incitaţilor monstruoase, aceasta nu este o normă, ori vreun model de urmat. Dar daca Statele Unite bombardează Serbia pe considerente îndoielnice, aceasta este însă o normă. Aceasta înseamnă să ai puterea.

Cea mai uşoară cale de a stabili o nouă normă, cum ar fi dreptul la război de prevenire, este de a alege o ţinta complet lipsită de apărare, care poate fi uşor copleşită de cea mai masiva forţa militară din istoria umanităţii. Oricum, pentru a face acest lucru credibil, măcar în ochii propriului popor, trebuie să înspăimânţi oamenii. Astfel, ţinta lipsita de apărare, trebuie să devină acea ameninţare îngrozitoare la adresa supravieţuirii, care a fost responsabilă pentru 11 septembrie şi care este gata să ne atace acum din nou şi aşa mai departe. Această metodă a fost într-adevăr aplicată în cazul Irakului. Într-o realizare propagandistică cu adevărat spectaculoasă, care va fi fără îndoială reţinută de istorie, Washingtonul a susţinut un imens efort pentru a convinge americanii, singuri pe lume, că Saddam Hussein nu este numai un monstru, ci este de asemenea și o amenințare pentru existența noastră. Și a reușit in mod substanțial. Jumătate din populația Statelor Unite crede că Saddam Husein a fost ”personal implicat” în atacurile din 11 septembrie 2001.

Astfel, toate acestea se corelează. Doctrina este pronunţată, norma este stabilită într-un caz foarte simplu, populaţia este adusă în stare de panică şi, singură pe lume, crede în ameninţări fantastice la adresa existenţei sale; astfel devine dornica să susţină utilizarea forţei militare pentru autoapărare. Şi, dacă crezi toate acestea, atunci a invada Irakul este cu adevărat un act de autoapărare, chiar dacă în realitate acest

război este un exemplu ca de manual pentru agresiune, cu scopul de a extinde domeniul de interpretare pentru agresiunea viitoare. O dată clasat cazul uşor, poţi trece la cazurile mai dificile.

Mare parte din populaţia lumii se opune într-un mod copleşitor războiului pentru că oamenii înţeleg ce nu este just în legătură cu un atac asupra Irakului. Mulţi percep că este exact ceea ce s-a intenţionat, şi anume, o declaraţie fermă de genul ”ai grijă, poţi urma chiar tu". Acesta este motivul pentru care Statele Unite este privită ca cea mai mare ameninţare la adresa păcii din lume de către un mare număr de oameni, probabil, de către o vastă majoritate din populaţia lumii. George Bush a reuşit ca într-un an de zile să convertească Staiole Unite într-o ţară care este în mare parte temută, lipsită de simpatie şi chiar urâtâ.

La World Social Forum ţinut la Porto Alegre, Brazilia, în februarie 2003 l-aţi descris pe Bush şi pe cei din jurul lui ca „naţionalişti radicali" angajaţi în „violenţă imperiaă". Este acest regim de la Washington, în mod substanţial diferit de cele anterioare?

Este utilă aici o perspectivă istorică, aşa că să mergem la capătul opus al spectrului politic, cât de departe se poate, adică la liberalii lui Kennedy. În 1963, aceştia au anunţat o doctrină care nu este foarte diferită de Strategia de Securitate Naţională a lui Bush. Dean Acheson, un respectat om de stat mai în vârstă şi consilier principal pentru administraţia Kennedy, a ţinut o prelegere la Sonclaiat Americana de Drept Internațional în care a arătat ca nici un „aspect legală" nu apare dacă Statele Unite răspund la orice provocare după „puterea, poziţia şi prestigiul" Statelor Unite. Momentul ales pentru această declaraţie este semnificativ, la scurt timp după criza rachetelor cubaneze din 1962, care în fond a adus lumea în pragul războiului nuclear. Criza rachetelor cubaneze a fost în mare un rezultat al campaniei împotriva terorismului internaţional dusa cu scopul de a-l răsturna pe Castro - ceea ce se numeşte acum schimbare de regim, şi care a incitat Cuba să aducă în țară rachete ruseşti ca măsură defensivă.

Acheson a argumentat că Statele Unite au dreptul la război preventiv în baza unei simple provocări la adresa poziţiei şi prestigiului nostru (al Statelor Unite - n. trad.), nefiind nici măcar, o ameninţare la adresa existenţei noastre. Formularea sa a fost, de fapt, mult mai extremă decât doctrina lui Bush. Pe de altă parte, pentru a pune lucrurile în perspectivă, aceasta a fost o declaraţie, a lui Dean Acheson în faţa Societăţii Americane de Drept Internaţional, n-a fost o declaraţie oficială de politica externă. Documentul numit Strategia Naţională de Securitate este o declaraţie formală de politică externă, nu doar o aserţiune a unui înalt oficial, şi este neobişnuit de insolentă.

Un slogan pe care l-am auzit cu totii în adunările care militează pentru pace este „Nu sânge pentru petrol". Subiectul petrolului este adesea adus în discuţie ca forţa călăuzitoare din spatele invaziei şi a ocupaţiei din Irak. Cât de central este elementul petrol pentru strategia Statelor Unite?

Este iară îndoială central. Nu cred că vreo persoană în toate minţile s-ar putea îndoi de aceasta. Regiunea din Golf a fost principala regiune producătoare de energie din lume începând cu al Doilea Război Mondial şi este de aşteptat să fie în continuare aşa pentru încă vreo generaţie. Golful Persic este o sursă uriaşă de putere strategică şi de bogăție materială. Şi Irakul îi este absolut central acesteia. Irakul reprezintă a doua dintre cele mai mari rezerve de petrol din lume iar petrolul irakian este foarte uşor accesibil şi foarte ieftin. Dacă controlezi Irakul, te afli într-o poziţie de forţă, determinând în consecinţă preţul şi nivelurile de producţie (nici prea ridicate, nici prea scăzute), pentru a submina OPEC-ul (Organizaţia Ţărilor Exportatoare de Petrol) şi pentru a a-ţi impune poziţia de forţă în întreaga lume. Aceasta nu are nimic de-a face cu accesul la petrol pentru importul în Statele Unite. Are de-a face însă cu controlul asupra pieţei mondiale a petrolului.

Dacă Irakul ar fi undeva în centrul Africii, nu ar fi fost ales ca un caz – test pentru noua doctrină a forţei, deşi aceasta nu explică şi alegerea momentului pentru operaţiunea care are loc în mod curent în Irak, pentru că acest control asupra petrolului din Orientul Mijlociu este o preocupare constanta.

Aţi citat adesea documentul Departamentului de Stat din 1045 despre petrolul din Arabia Saudită, numit acolo „o sursă extraordinară de putere strategică şi unu dintre cele mai mari premii materiale din istoria lumii". Statele Unite importă destul de mult din petrolul său, cam 15 procente, din Venezuela. Mai importă petrol şl din Columbia şi Nigeria. Toate aceste trei state sunt, din perspectiva Washingtonului, cam problematice acum, cu Hugo Châvez având controlul aupra Venezuelei, Cobimia aflată de-a dreptul în război civil si cu revolte si greve in Nigeria. Ce credeţi despre toţi aceşti factori?

Toate acestea sunt foarte pertinente şi regiunile pe care le-ai menţionat sunt locuri unde Statele Unite intenţionează să aibă acces. în Orientul Mijlociu, Statele Unite vor controlul. Dar, cel puţin la nivelul proiectelor serviciilor secrete. Washingtonul doreşte să se bazeze pe ceea ce ei consideră resursele stabile ale bazinului Atlantic, ceea ce înseamnă Africa de Vest şi emisfera vestică, zone aflate sub un control american mai mare decât Orientul Mijlociu care este o zonă dificilă. Astfel, orice tulburare în aceste zone reprezintă o ameninţare serioasă şi, ca urmare, un alt episod asemănător cu cel din Irak este foarte probabil, în special dacă ocupaţia va evolua în felul în care speră civilii care pun în practică planurile Pentagonului. Dacă este o victorie uşoară, fără prea multe lupte, şi dacă Washingtonul poate stabili un nou regim, pe care ei să-l numească democratic, vor fi încurajaţi să abordeze următoarea intervenţie.

Te poţi gândi la mai multe posibilităţi. Una dintre acestea este regiunea Anzilor. Armata Statelor Unite are acum baze şi soldaţi pretutindeni în jurul Anzilor. Columbia şi Venezuela, în special Venezuela, siunt mari producătoare de tiței şi există mult petrol şi în Ecuador şi în Brazilia. O altă posibilitate este Iranul.

Într-adevăr, Iranul. Administraţia Statelor Unite a fost sfătuită de către nimeni altul decât acela pe care Bush l-a numit un „om al păcii", Ariel Sharon, să se ocupe de Iran în „ziua următoare" terminării operaţiunii cu Irakul. Ce este cu Iranul, desemnat ca un stat „axă a răului", fiind în acelaşi timp şi un stat cu mari rezerve de petrol?

Pentru Israel, Irakul n-a fost niciodată o problemă. Îl consideră un fel de stat mazetă. Dar cu Iranul este altă poveste. Iranul este o forţă militară şi economică mult mai serioasă. Ani de zile Israelul a făcut presiuni asupra Statelor Unite să ocupe Iranul. Iranul este prea mare să poată fi atacat de Israel aşa ca vor să-i facă pe cei mari să acţioneze.

Nu este exclus ca acest război să fie pe drum. Cu un an în urmă, mai mult de zece procente din forţele aviatice israeliene au fost raportate ca fiind comasate permanent în estul Turciei - la uriaşele baze militare americane de acolo - făcând zboruri de recunoaştere la graniţa iraniană. În plus, există rapoarte credibile cu privire Ia faptul că Statele Unite, Turcia şi Israelul vor să stârnească forţele naţionaliste azere din nordul Iranului. Adică, o axă de putere Statele Unite – Turcia – Israel opusă Iranului in regiune, ar putea duce până la urmă la scindarea Iranului şi poate chiar la un atac armat, deşi un atac armat va avea loc doar dacă s-ar lua drept bun faptul că Iranul ar fi lipsit de apărare. Nu vor invada un stat despre care cred că poate riposta.

Cu forţele militare ale Statelor Unite și Afganistan şi în Irak, şi cu bazele din Turcia, Iran este acum de-a dreptul înconjurat de armata Statelor Unite. Statele Unite mai au trupe şi acum şi baze trecând prin Asia Centrală, către nord. Nu va încuraja acest fapt Iranul să dezvolte arme nucleare, dacă nu le au deja, în scopuri de auto-apărare?

Foarte probabil. Şi prea puţinele dovezi serioase pe care le avem indică faptul că bombardarea de către Israel a reactorului irakian Osirak în 1981 a stimulat probabil şi poate că a şi iniţiat programul irakian de dezvoltare a armelor nucleare.

Dar nu s-au angajat deja în acest tip de program.

S-au angajat în construirea unei centrale nucleare, dar nimeni nu ştie exact ce capacitate are. A fost investigată la sol după bombardament de către un foarte cunoscut specialist în fizica nucleara de la Harvard, Richard Wilson. Cred ca el era şeful departamentului de fizică de la Harvard. Wilson şi-a publicat analiza într-o revista, de specialitate de mare ţinută, Nature. El este un expert în acest subiect şi, după Wilson, Osirak a fost o centrală nucleară. Alte surse din exilul irakian au sugerat că acolo nu se întâmpla mare lucru; irakienii se jucau cu ideea armelor nucleare şi înainte, dar a fost bombardamentul de la Osirak ceea ce a stimulat programul de arme nucleare. Nu poţi dovedi acest lucru, dar este sugerat de probe.

Ce înseamnă pentru palestinieni războiul şi ocupaţia din Irak?

Este interesant să te gândeşti la asta. Una dintre regulile jurnalismului este că atunci când menţionezi numele lui George Bush într-un articol, titlul trebuie să vorbească depre „viziunea" lui, iar articolul, despre „visurile" sale. Poate că va fi şi o poză de-a lui privind în zare, în dreapta imediat lângă articol. Devine o convenţie jurnalistică. Un articol important din ziarul Wall Street Journal de ieri, avea cuvintele „viziune", şi „vis" repetate de vreo zece ori.

Unul dintre visurile lui George Bush este să stabilească statul palestinian undeva, cândva, într-un loc nespecificat - poate în deşertul saudit. Iar noi ar trebui să lăudăm aceasta ca pe o viziune magnifică. Dar toată vorbăria despre visul şi viziunea lui Bus despre un stat palestinian, ignoră complet faptul că Statele Unite ar trebui să înceteze să submineze eforturile restului lumii, fără excepţie, de a crea un aranjament politc viabil de vreun fel. În ultimii 25 sau 31 de ani Statele Unite au blocat orice astfel de înţelegere. Administraţia Bush a mers mai departe decât alţii pentru a bloca găsirea unei soluţii, uneori în moduri atât de extreme încât nici măcar n-au mai fost raportate. Spre exemplu, în decembrie 2002. Administraţia Bush a inversat politica SUA cu privire la Ierusalem, în principiu, Statele Unite a repectat rezoluţia Consiliului ele Securitate din 1968, care impunea ca Israelul să revoce anexarea, ocupaţia şi politicile de stabilire în lerusalemul de Est, dar administraţia Bush a inversat această politică. Este doar una dintre multele măsuri menite să submineze posibilitatea oricărei înţelegeri politice semnificative.

La mijlocul lui martie 2002, Bush a făcut ceea ce s-a chemai prima lui declaraţie oficială despre Orientul Mijlociu. Titlurile ziarelor au descris-o ca fiind prima declaraţie importantă a ultimilor ani, şi aşa mai departe. Dacă citiţi discursul, a fost aburealã, cu excepţia unei singure propoziţii. Acea singură propoziţie, dacă vă uitaţi mai cu atenţie, spune; „Pe măsură ce pacea progresează, activitatea de înţelegere politică asupra teritoriilor ocupate trebuie să înceteze." Ce vrea să însemne aceasta? Că până ce procesul de pace nu atinge un punct pe care Bush să-I gireze, şi care se poată întinde indefinit de mult în viitor, Israelul trebuie să continue construirea coloniilor. Aceasta este de asemenea o schimbare în politică. Până acum, cel puţin oficial, Statele Unite s-au opus programelor de extindere a coloniilor ceea ce face imposibilă colonizarea politică. Dar acum Bush declara opusul: Continuaţi să colonizaţi. Noi vom continua sa plătim pentru aceasta, până ce vom decide că procesul de pace a atins un punct adecvat. Este o schimbare semnificativa spre agresiune, subminând legile internaţionale şi subminând posibilităţii de pace.

Aţi descris nivelul protestului public şi rezistenţa împotriva războiului din Irak ca „fără precedent". Nicicând nu a existat atâta opoziţie. Unde va duce acea rezistenţă, din Statele Unite şi internaţională?

Nu cunosc nici un mod de a prezice acţiunile umane. Se va îndrepta acolo unde oamenii vor decide. Există mai multe posibilitaţi. S-ar putea intensifica. Sarcinile sunt acum mai mari şi mai serioase decât erau înainte. Pe de altă parte, este mai greu. Este mai uşor să organizezi psihologic rezistenţa împotriva unui atac militar decât să te opui unui program de ambiţii imperiale de lungă durată, din care acest atac este doar o fază, urmată de altele. Aceasta cere mai multă gândire, mai multă hotărâre, mai multă angajare pe termen lung. Este diferenţa dintre a decide: mâine mă duc la o demonstraţie, după care mă întorc acasă, şi a decide: sunt implicat în aceasta pe termen lung. Acestea sunt alegerile pe care oamenii le au de făcut. Aşa au stat lucrurile pentru oameni în mişcarea pentru drepturi civile, mişcarea feministă şj în oricare altă mişcare.

Trebuie să ne îngrijoreze intimidările si ameninţările la adresa dizidenţilor aici în interiorul Statelor Unite, inclusiv raziile aleatoare privind imigranţii şi posesorii de Cărţi verzi, sau chiar cetăţenii obişnuiţi?

Sigur că trebuie să ne îngrijoreze. Guvernul pretinde nişte drepturi care merg dincolo de orice precedente, inclusiv dreptul de a aresta cetăţenii, de a-i ţine în detenţie fără acces la familii sau la avocaţi şi asta timp nelimitat, Iară acuzaţii. Iar imigranţii și alte categorii de oameni vulnerabili ar trebui cu siguranţă să fie prevăzători. Pe de altă parte, pentru oameni ca noi, cetăţeni cu ceva privilegii, deşi există ameninţări, prin comparaţie cu ceea ce trebuie să înfrunte cea mai mare parte a lumii, acestea sunt atât de uşoare că este dificil să fii foarte supărat din cauza lor. Tocmai m-am întors din nişte călătorii în Turcia şi Columbia şi comparând cu ameninţările cu care se confruntă oamenii acolo, noi trăim în rai. Oamenii din Columbia şi Turcia sunt îngrijoraţi de posibile represiuni din partea statului, dar acest lucru nu îi opreşte.

Vedeţi Europa, sau poate Asia de Est, ridicânduse ca o contra-putere reală sau potenţială în raport cu Statele Unite la un moment dat?

Nu exista nici o îndoială că Europa şi Asia sunt forţe pe măsura Americii de Nord, în mare, şi că îşi au propriile interese, care nu sunt de a urma pur şi simplu ordinele SUA. Desigur toate sunt strâns corelate. Astfel, spre exemplu, sectoarele corporatiste din Europa, Statele Unite şi din mare parte din Asia sunt conectate în tot felul de modalităţi şi au şi unele interese comune, dar sunt şi interese care diferă, şi care generează problemele în special cu Europa.

Statele Unite au avut întotdeauna o atitudine ambivalenţă faţa de Europa. Au vrut ca Europa să se unifice, ca să servească într-un mod eficient drept piaţă pentru corporaţiile americane, oferind mari avantaje macroeconomice, dar nu a fost ignorată posibilitatea că Europa ar putea să urmeze şi o altă direcţie. Multe subiecte legate de aderarea ţarilor est-europene la Uniunea Europeană (UE) sunt legate de această îngrijorare. Statele Unite favorizează puternic aceast proces de aderare, sperând că aceste ţări vor fi mai sensibile la influenţa SUA şi vor fi în măsură să submineze nucleul Europei, adică Franţa şi Germania, ţări puternic industrializate care ar putea cumva să urmeze o direcţie independentă.

De asemenea, în fundal, persistă o durabilă aversiune a SUA faţă de sistemul social european, care asigură salarii, condiţii de muncă şi beneficii decente. Statele Unite nu vor ca acest model să existe, pentru că este periculos. Oamenii pot căpăta idei ciudate. Şi, se-nţelege, aderarea ţărilor est-europene, cu economii bazate pe salarii mici şi pe descurajarea muncii, poate ajuta subminarea standardelor sociale din Europa occidenlală. Acesta ar fi un mare beneficiu pentru Statele Unite.

Cu deteriorarea economiei Statelor Unite şi cu perspectiva multor neajunsuri la orizont, cum va menţine administraţia Bush ceea ce unii numesc un stat garnizoană, angajat intr-un război permanent şi preocupat de ocuparea altor state? Cum au de gând să se descurce?

Trebuie să se mai descurce doar vreo şase ani. La acea vreme, speră să fi institulionalizat deja o serie de programe extrem de reacţionare în Statele Unite. Vor fi lăsat economia într-o stare gravă, cu deficite enorme şi aşa mai departe, cam aşa cura au făcut-o şi în anii '80. Şi apoi va fi problema altcuiva. între timp, vor fi subminat programele sociale şi diminuat democraţia - pe care desigur că ei o urăsc - transferând deciziile din sfera publică în mâini private. Pe plan intern, moştenirea pe care ei o lasă va fi dureroasă şi grea, mimai pentru majoritatea populaţiei. Oamenii de care se preocupă se vor descurca precum bandiţii, într-un mod foarte asemănător cu ceea ce se întâmpla în vremurile lui Reagan. Mulţi dintre oamenii de atunci sunt oricum azi la putere.

Iar pe plan internaţional, ei speră că vor fi instltuţionalizat doctrinele dominaţiei imperiale prin forţa şi prin războaie preventive, după plac. În ceea ce priveşte forţa militară şi cheltuielile Statele Unite întrec probabil tot restul lumii la un loc, iar acum se deplasează în direcţii extrem de periculoase, inclusiv militarizarea spaţiului. Şi ei presupun, după mine, că orice s-ar întâmpla cu economia, forţa militară a SUA va fi atât de copleşitoare, încât oamenii vor trebui să facă ceea ce li se spune spre paguba generală a populației. De fapt, raportul taxelor pe produsul intern brut este aproape mereu scăzut iar cerințele de la publicul larg mult mai mari decât înainte. Corporațiile plătesc numai taxe. Rata taxei constituite este deja foarte scăzută, dar corporațiile au pus la punct o serie de tehnici complicate, astfel că nu sunt nevoite să plătească taxe deloc.

Pentru a vă da un exemplu, la mijlocul anilor 1990 a fost mare agitație cu privire la așa numitele piețe în curs de formare, sau emergente, din America Latină. Din curiozitate, am început să citesc rapoartele Departamentului de Comerț al SUA despre investițiile străine directe (FDI – Foreign Direct Invesmentd) din America Latină. Reieșea că investițiile directe din America Latină au crescut pe la mijlocul anilor 1990, dar ceea ce era extrem de interesant era competența lor. O parte consistenta de 25 de procente din FDI a mers catre Bermude, în jur de 15 procente au mers către insulele britanice Cayman și cam 10 procente către Panama. Acestea sunt în mare 50 de procente din ceea ce ei numesc investiții străine directe și în mod cert ele nu ajung acolo pentru a se construi oțelării. Aceștia sunt doar bani care plutesc prin diverse refugii fără taxe. Mare parte din rest au mers pentru fuziuni și achiziții și așa mai departe. Acestea sunt sume uriașe. Scara la care se petrec acete adevărate jafuri din partea corporațiilor este enormă

În orice raz corporaţiile şi oamenii bogaţi plătesc numai taxe așa că se descurcă bine. Dar restul populației a trecut de-alungul a treizeci de ani prin fiecare stagnare sau declin cu plăți de facturi și rate reale, cu oameni muncind ore mai multe pentru câteva avantaje. Nu cred că a mai existat o astfel de

Nu cred că a mai existat o astfel de perioadă asemănătoare în istoria americană.

SUA încă este o ţară foarte bogată. Are avantaje enorme, macroecomice, resurse, orice lucru la care va puteţi gândi. Dar este expusă la politici domestice caro vă îngrozesc. Economiștii conservatori îşi smulg părul din cap văzând cum scopul administraţiei Bash este să duca ţara la datorii incredibile. Ideea administraţiei Bush este de a transfera costurile geneaţiilor viitoare. Acesta este planul lor de bază. Valorile lor sunt de a servi celor bogaţi şi puternici si de a transfera costurile populaţiei obişnuite a generaţiilor viitoare. Când vorbeşti despre „valorile lor morale", asta este ceea ce au ei.

Să luăm costurile sănătăţii, care nu sunt la vedere. SUA are un sistem de asistenţă a sănătăţii de o înalta ineficientă, cel mai rău din lumea industrializată, cu costuri uriaşe, mult mai mari decât în orice altă ţară şi cu rezultate relativ sărace. Preţurile cresc în plus chiar, parte din cauza puterii apăsătoare a corporaţiilor farmaceutice şi în parte din cauza tuturor costurilor administrative ale unui sistem de sănătate privat. Aceasta este o criza reală spre deosebire de criza Asigurărilor Sociale, care nu există.

De ce preferă Asigurările Sociale şi nu sistemul medical? Cred că este neprefăcut. Ia pe cineva ca mine, un profesor de facultate prea bine plătit, acum la pensie. Am primit Asigurările Sociale, dar nu înseamnă atât de mult din veniturile mele. Am primit asistenţă medicală fantastică pentru că sunt bogat iar

asistenţa medicală este motivată de avere. Dacă eşti bogat, sistemul funcţionează exact cum trebuie. Companiile de asigurări, organizaţiile de întreţinere a sănătăţii, corporaţiile farmaceutice prosperă. Oamenii bogaţi o duc bine. Dacă cea mai mare parte a populaţiei nu poate obţine o asistenţă medicală decentă, aceasta nu este problema noastră. Dacă costurile de îngrijire a sănătăţii sunt astronomice, foarte rău.

Administraţia a anunţat recent că este pe cale de a tăia furnizarea federală pentru Medicaid. Dar ca aceasta va afecta doar populaţia săraca, aşa e bine. Asigurările Sociale însă, aceasta este o problemă reală pentru că nu face nimic pentru bogaţi. Este un sistem fără rost.

Cât despre cât de mult se mai poate continua aşa, nu cred că cineva ştie cu adevărat. S-ar putea să fie o revoltă, s-ar putea să fie un faliment uriaş, s-ar putea să fie un risc care să conducă la un război major.

Vorbind de asistenţa medicală, mi-aţi povestit nu demult despre o vizită interesantă pe care aţi făcut-o aici, la MIT.

Am fost la MIT pentru multa vreme, astfel că şi soţia mea şi eu ştim foarte multe despre personalul medical. Ei spun că acum îşi petrec poate 40 la sută din timp completând formulare. Ei se află sub o supraveghere şi un control continue. Risipesc perioade mari de timp producând tone de acte care nu sunt necesare. Iar toate acestea costă.

Economiştii au metode înalt ideologice de a măsura costurile. Sunt sigur că aţi avut această experienţă, dar să presupunem că vreti să comandaţi un bilet de avion, să corectaţi o greşeală la declaraţia financiară, să anulaţi furnizarea ziarului dumneavoastră sau orice altceva. De regulă puteţi da un telefon, vorbiţi cu cineva iar problema se rezolvă în două minute. Acum, ce se întâmplă dacă apelaţi un număr şi auziţi un mesaj care spune: „Vă mulţumim pentru apelul dumneavoastră. Vă apreciem interesul. Toţi angajaţii noştri sunt ocupaţi momentan." Mai întâi, auzi un meniu pe care nu îl inţelegi şi cu care nu poţi face ce vrei oricum. Apoi ţi se spune să aştepţi eliberarea unui operator. Apoi aştepţi în timp ce ei îţi pun o mică melodie, iar, din când în când, o voce înregistrată îţi cere să aştepţi - şi poţi sta şi aştepta o oră. În cele din urma îţi răspunde cineva, care se află probabil în India, nu ştie exact despre ce vorbeşti, şi poate vei obţine ceea ce îţj doreşti, dar poate nu.

Modul în care economiştii măsoară aceasta este de o înaltă eficienţă. Creşte productivitatea, iar productivitatea este acel lucru cu adevărat important deoarece îmbunatăţeşte viaţa fiecăruia. De ce este aceasta eficientă? Centru că economiseşte bani pentru afacere. Costurile sunt transferate către clienţi, bineînţeles, dar acest lucru nu s-a măsurat. Nimeni nu măsoară cât timp îţi ia pentru a rezolva unele probleme simple sau pentru a corecta greşeli, şi aşa mai departe. Acest timp pur şi simplu nu este măsurat. Dacă am calcula asemenea costuri reale, economia ar fi extrem de ineficientă. Dar principiul ideologic este acela că se calculează numai costurile care contează pentru oamenii bogaţi sau corporaţii.

Un studiu recent al Harvard Medical School and Public Citizen compară sistemele de asistenţă medicală din SUA şi Canada. Studiul a relevat că SUA cheltuie câteva sute de miliarde de dolari pe an costuri administrative în exces. Una dintre comparaţii a fost făcută între unul dintre spitalele principale din Boston şi un spital similar din Toronto. Când echipa de cercetare a vizitat spitalul din Torontu, a vrut sa vadă departamentul de plăţi. Nimeni nu ştia unde se află. În cele din urma a găsit un mic birou undeva, la demisol, în care se afla acest departament pentru cetăţenii Statelor Unite care se afla în Canada. În Boston departamentul de plați est un întreg etaj şi este plin de contabili, computere şi acte. Toate acestea se aduna.

Spuneaţi într-o discuţie la Harvard Trade Union Program că SUA are o formă de asistenţă medicala universală. Ei o numesc spital de urgenţa. Puteţi explica aceasta?

Multe state au legi care prevăd că dacă te duci la un spital de urgenţă, ţi se oferă asistenţa medicală chiar dacă nu ai asigurare medicală. Astfel, aceasta este asistenţa medicala universala. Uneori, spitalele de urgenţă sunt pline şi nu puteţi intra. Sau, dacă intraţi, durează foarte mult până ce un doctor va poate ajuta. Prietenul unui prieten de-al meu a fost foarte bolnav astfel încât a trebuit să-l ducă la spital. Tatăl nu avea asigurare medicală iar acest prieten al meu a stat trei zile acolo ducându-i hrană şi având grijă de el înainte ca doctorii să-l vadă. Tatăl lui nu murea, avea nevoie numai de îngrijire.

Cu două luni în urmă, am avut o hemoragie nazală incontrolabilă. Nu era ceva mortal, dar era supărător. Am sunait la MIT iar ei mi-au spus să mă duc la Leahy Clinic, care este un complex spitalicesc foarte elegant, pentru persoanele foarte elegante care locuiesc în zona mea. Aşa că am mers la cabinetul de urgenţă de la Leahy unde am stat vreo două ore. Într-un final am fost tratat de un specialist care era de departe mult mai pregătit decât aveam nevoie. Sistemul asistenţei de urgenţă nu dă oamenilor tipul jde ajutor de care au nevoie. Acesta risipeşte mult timp. Nu este asistenţă preventivă, să calculezi mai întâi cum să eviţi îmbolnăvirile. Este cel mai scump, mai ineficient sistem de asistenţă sanitară universala pe care v-o puteţi închipui

În centrul Boston-ului sunt două mari spitale aflate unul lângă celălalt - Boston City Hospital, gestionat de către municipalitate, şi un spital particular care face parte din sistemul medical Tufts. Cu ceva vreme în urmă am vorbit cu cineva din ştiinţa politică modernă, în 1933 acesta a scris un articol intitulat „Propaganda" în Enciclopedia ştiinţelor sociale. Oamenii foloseau pe atunci termenul propagandă în mod deschis, înainte de asocierea termenului cu naziştii; acum oamenii folosesc numeroase eufemisme. Mesajul lui Lasswell era că nu trebuie „să sucombăm în faţa dogmatismelor democratice despre oameni cum ca ar fi cei mai buni judecători ai propriilor interese". Ei nu sunt. Elitele sunt. Şi din moment ce oamenii sunt prea proşti şi ignoranţi, să îşi înţeleagă cele mai bune interese, noi trebuie - ca mari umanişti ce suntem - să îi marginalizăm şi sa îi controlăm, în propriul interes.

Şi cel mai bun mod să faci asta este prin propagandă. Nu exista nimic negativ în ceea ce priveşte propaganda, spunea Lasswell. Este la fel de neutră ca un mâner de pompă. Poţi să o foloseşti pentru a face bine sau pentru a face rau. Şi din moment ce suntem oameni nobili, minunaţi, o vom pune în slujba binelui şi ne vom asigura că masele stupide, ignorante, vor rămâne marginalizate, separate de orice putere de decizie. Şi nu vorbesc aici despre dreapta politica; aceştia sunt intelectualii liberali, progresişti.

De fapt, poți găsi aproximativ aceeaşi gândire în doctrinele leniniste. Naziştii au apreciat de asemenea aceste idei. Dacă citeşti Main Kampf, vei vedea ca Hitler era foarte impresionat de propaganda anglo-americană. El argumenta, pe bună dreptate, că propaganda a câştigat Primul Război Mondial şi şi-a promis că data viitoare germanii vor fi şi ei gata - cu propriul sistem de propagandă, modelat după cel al democraţiilor. Şi de atunci mulţi alţii l-au încercat. Dar Statele Unite rămân în frunte pentru că sunt cea mai liberă şi mai democratică societate, aşadar este cu mult mai important să controlezi atitudinile şi opiniile aici.

Puteţi face aşadar saltul de la propaganda de atunci şi originile ei, la ceea ce se întâmpla astăzi cu ceea ce se numeşte Operaţiunea Libertatea Irakului?

O poţi citi în ziarul New York Times de azi dimineaţă. Este un articol interesant despre Karl Rove, managerul de imagine al preşedintelui, acela care îl învaţă ce să spună şi ce să facă 'minderul' lui cum s-ar numi în Irak. Rove nu este direct implicat in plănuirea războiului, dar nici Bush nu este. Aceasta a căzut în mâinile altora. Dar scopul său, spune el, este „sa modeleze percepţiie domnului Bush ca preşedinte pe timp de război şi să îl pregătească pentru campania de realegere care va începe imediat ce războiul se termină", astfel încât republicanii să îşi promoveze agenda de politică internă. Ceea ce înseamnă reducerea taxelor - ei spun, pentru economie, dar subînţeleg, pentru bogaţi - şi alte programe de care va beneficia un segment extrem de îngust de ultrabogaţi şi privilegiaţi, ceea ce va dăuna majortății populației. Şi mai semnificativ decât aceste ţeluri pe termen scurt, deşi nu este menţionat în articolul din New York Times,

este efortul pe termen lung de a distruge baza instituţională pentru sistemele de asistentă socială, pentru a elimina programe cum ar fi Asistenţa socială care sunt bazate pe concepţia că oamenii trebuie să aibă o oarecare preocupare unii pentru alţii. Ideea că ar trebui să simțim simpatie şi solidaritate, că ar trebui să ne pese dacă văduva infirmă de la periferia oraşului are ce mânca, trebuie să fie alungată din minţile noastre. Aceasta este o mare parte din agenda lor de politică internă, parte integrantă din proiectul de concentrare a bogăţiei şi a puterii spre segmente sociale mereu mai înguste.

Iar modul de a realiza acest scop - din moment ce oamenii nu-l vor accepta altfel - este să înspăimânţi oamenii. Dacă oamenii sunt inspăimântații de faptul că securitatea lor este ameninţată, atunci vor gravita în jurul liderilor puternici. Vor avea încredere în republicani să ii protejeze de duşmani şi ca urmare îşi vor suprima preocupările şi interesele. Iar atunci republicanii vor putea sa îşi ducă la îndeplinire agenda de politică internă, poate vor putea chiar sa o insitutionalizeze, făcând foarte dificilă orice încercare de înlăturare a acesteia. Astfel ei înspăimântă mai întâi oamenii şi apoi îl prezintă pe preşedinte ca pe un lider pe timp de război care reuşeşte să îşi înfrângă acest duşman teribil - un duşman ales tocmai pentru că poate fi zdrobit repede.

Irakul?

Da, Irakul. Este arătat în mod destul de explicit - şi se vizează alegerile prezidenţiale următoare. Este un factor semnificativ în acest război,

În mod clar, există o falie uriaşă între opinia publică din Statele Unite privind războiul cu Irakul şi, la modul ad literam, restul lumii. Atribuiţi acest lucru propagandei?

Nu este nici o îndoială asupra acestui iucru. Îl poţi identifica precis. Campania despre Irak s-a declanșat în septembrie 2002. Faptul este atât de evident că apare chiar şi în publicaţiile agreate de regim. Analistul politic şef al United Press International, Martin Sieff, are un lung articol în care explică modul în care s-a realizat acest lucru. Zgomotul tobelor propagandei de război a început în septembrie, care s-a nimerit să fie şi începutul segmentului mediu din campania congresului. Şi aceasta a avut vreo două teme constante. Una a fost Irakul ca o ameninţare iminentă la adresa securităţii Statelor Unite. Trebuie sa îi oprim noi acum sau ne vor distruge ei mâine. A doua a fost că Irakul este în spatele tragediei din 11 septembrie. Nimeni n-a spus-o clar; în schimb, cu toţii au insinuat că Irakul este responsabil. Apoi au spus că Irakul pregăteşte noi atrocităţi. Suntem cu adevărat în pericol, aşadar trebuie să îi oprim acum.

Să luăm sondajele de opinie. Acestea au reflectat propaganda într-un mod foarte direct. Imediat după 11 septembrie procentul din populaţia SUA care credea că Irakul este implicat, era, poate, de 3 la suta. Acum aproape jumătate din populaţie crede că Irakul este o ameninţare la adresa securităţii noastre. Din septembrie 2002, aproximativ 60 Ia suta din populaţie crede că Irakul este o ameninţare la adresa securităţii. Aceste atitudini sunt strict corelate în sprijinul arătat războiului. Dacă crezi că Irakul este o ameninţare iminentă la adresa securităţii noastre, că a fost responsabil de atrocităţile de la 11 septembrie şi că plănuieşte altele noi, atunci are sens să spui că mergem la război să îi oprim.

Nimeni altcineva în lume nu mai crede toate acestea. Nici o altă ţară nu mai priveşte Irakul ca pe o ameninţare la adresa securităţii sale. Este ridicol. Ca rezultat al sancţiunilor, care au omorât, sute de mii de oameni, ţara are cea mai slabă economie şi cea mai slabă forţă militară din regiune. Cheltuielile sale militare sunt mai mici decât jumătate din cele ale Kuwaitului, care are doar 10 la sută din populaţia Irakului şi se află mult sub ceea ce cheltuiesc alţii cu armata, în Orientul Mijlociu. Şi, desigur, toata lumea din regiune ştie că există o superputere în zonă - o baza militară SUA pe lângă ţărm - care are sute de arme nucleare şi forţe armate numeroase: Israelul. De fapt, după ce Statele Unite vor prelua puterea în Irak, este

foarte probabil că vor spori forțele armate irakiene şi poate, chiar vor dezvolta, şi armele de distrugere în masă ale ţării, doar ca să echilibreze armatele altor state învecinate.

Doar în Statele Unite oamenii se tem de Irak. Aceasta este o realizare reală a propagandei. Este interesant că Statele Unite-este o ţara atât de susceptibilă la aceasta. Dar, din varii motive, Statele Unite sunt şi o ţară foarte înspăimântată prin comparaţie cu altele. Nivelurile fricii sunt ridicate aici până la a ieşi din scală cu privire la aproape orice subiect - crimă, imigraţie, alegeţi orice.

Iar oamenii de la Washington ştiu acest lucru foarte bine. Mulţi dintre ei sunt aceiaşi oameni care conduc ţara fie încă din vremea lui Reagan fie din timpul primei administraţii Bush. Şi aceştia repeta scenariul. Ei au urmat programe de politică internă extrem de represive care au dăunat populaţiei şi care au fost extrem de nepopulare şi au reuşit să păstreze puterea politică manipulând butonul de panică în fiecare an. Aşa procedează și acum. În Statele Unite nu e greu.

Definiţi de obicei lucrurile extrem de clar şi de precis şi totuşi spuneţi la modul condiţional ca există ceva în caracterul american care se pretează la...

În cultură

Ce fase cultura acesta să fie mai susceptibilă la propaganda?

Nu am spus că este mai susccplibilă la propagandă; este mai susceptibilă la frică. Statele Unite sunt o ţară înspăimântată. Iar motivele pentru care este aşa - sincer, nu le înţeleg - probabil că sunt de găsit în istoria americană.

Dar dacă frica este aici, prezentă, atunci propaganda este mai uşor de implementat.

Anumite feluri de propagandă sunt mult mai uşor de implementat. Când copiii mei erau la şcoală, acum patruzeci de ani.

În timpul Războiului Rece, ei erau învăţaţi pur şi simplu cum să se ascundă sub bănci ca sâ se ferească de bombele atomice. De fapt, este un comentariu al ambasadorului mexican de atunci care ar trebui să fie faimos. Preşedintele Kennedy încerca să organizeze emisfera să îi sprijine atacurile teroriste împotriva Cubei. În general celelalte ţări din emisfera vestica trebuie să facă aşa cum le cere SUA sau sunt în mare încurcătură. Dar Mexicul a refuzat să fie de acord cu campania împotriva Cuba. Iar ambasadorul mexican a spus: „Dacă declarăm în mod public Cuba ca ameninţare la adresa noastră, patruzeci de milioane de mexicani vor muri de râs".

În Statele Unite oamenii n-ar muri de râs. Oamenii sunt speriaţi de orice. Să luăm exemplul crimei. Rata criminalităţii în Statele Unite este comparabilă cu cea din alte societăţi industrializate; spre capătul superior al scalei, dar nu iese din grafic. Totuşi frica faţă de posibilitatea crimei este mult mai mare decât în alte ţări. Folosirea drogurilor este şi aici la fel ca în orice altă ţară, totuşi frica de droguri iese din scală.

Dar nu credeţi că şi cultura mass-media contribuie la aceasta, toate emisiunile de televiziune, toate filmele?

Poate că da, dar există şi o frică de fundal care este exploatată. Are probabil de-a face cu cucerirea continentului, când a trebuit să fie exterminata populaţia autohtonă, şi cu sclavia, când a trebuit să fie controlată o populaţie considerată periculoasă, pentru că nu se ştia niciodată când se puteau întoarce sclavii împotriva ta. Şi mai poate fi o reflectare a securităţii enorme pe care o avem aici. Securitatea Statelor Unite nu suportă comparaţie. Statelor Unite controlează emisfera, ambele oceane sj ţărmurile

opuse ale ambelor oceane. Ultima oara când Statele Unite au fost ameninţate a fost în timpul războiului din 1812. De atunci, doar i-a cucerit pe alţii. Cumva aceasta generează sentimentul că cineva ne va veni de hac şi ţara sfârşeşte prin a fi foarte înspăimântată.

Bush a ţinut o conferinţă de presă la un moment de maximă audienţă, prima în decurs de un an şi jumătate, joi, 6 martie 2003. A fost o conferinţă regizată. Ştia deja cine avea să pună întrebări, aşa că nu a existat nici un fel de spontaneitate. Un studiu al dialogurilor transcrise arată repetarea consecventă a unor termeni - Irak, Saddam Hussein, ameninţare, ameninţare crescânda, ameninţare profundă, 11/9, terorism. În următoarea zi de Iuni a avut loc o schimbare în sondajele de opinie din Statele Unite, arătând o majoritate care acum credea că Irakul a avut legătură cu evenimentele din 11/9.

Aveţi dreptate, dar adevărata schimbare a avut loc în septembrie 2002. S-a petrecut atunci când rezultatele sondajelor au arătat că populaţia are certitudinea participării Irakului la evenimentele din 11/9. Dar acea idee trebuia să fie întărită sau va fi uitată. Ceea ce susţine administraţia este atât de ciudat încât este foarte greu să te aştepţi ca oamenii să reţină dacă nu este repetat. Este ca atunci când încerci să vinzi maşini. Dacă transformi oamenii în consumatori distraţi, nu vei avea succes, dar când te ocupi de reorganizarea lumii, atunci trebuie să te ţii de capul lor din pruncie.

Cum poate cineva recunoaşte propaganda? Ar fi câteva tehnici de a-i rezista?

Nu există nişte tehnici speciale, doar obişnuitul bun simţ. Dacă auzi că Irakul este o ameninţare la adresa existenţei tale, dar Kuwaitul nu pare să-l privească drept o ameninţare la adresa existenţei sale şi nimeni altcineva în lume, atunci oricare persoană sănătoasă va întreba, unde sunt dovezile? Imediat ce întrebi acest lucru argumentul propagandistic se prăbuşeşte. Dar trebuie să vrei să îţi dezvolţi o atitudine de examinare critică privind tot ce-ţi este prezentat. Desigur, întregul sistem educaţional şi întregul sistem mass-media au un scop contrar. Eşti învăţat să fii unul care îi urmează pe alţii, pasiv şi obedient. Dacă nu te smulgi din aceste obiceiuri, este foarte probabil că vei fi o victimă a propagandei. Dar nu este greu să te eliberezi. La 1 mai 1985 Reagan a declarat stare de urgenţă naţională datorită ameninţării la adresa securităţii SUA, venită dinspre guvernul din Nicaragua, care se afla la două ore de mers cu maşina de Harfingen, Texas şi plănuia să preia controlul asupra emisferei. Dacă te uiţi la acel Ordin Executiv, care a fost reânnoit anual ca un mijloc de a asigura sprijinul pentru războiul SUA în Nicaragua, are aproape aceeaşi formulare ca şi declarația Congresului din octombrie 2002, cu privire la Irak. Doar se înlocuiește Nicaragua cu Irak. De cât de multă inteligență critică este nevoie pentru a determina exact cât de mare era ameninţarea pe care o putea reprezenta Nicaragua la adresa Statelor Unite? Iarăşi, oamenii din afara graniţelor se uită cu uimire şi nu înţeleg. În decursul anilor 1950 industria turistică din Europa a fost în declin la fiecare câțiva ani, fiindcă americanii erau înspăimântaţi de câte o ştire picantă privind terorismul. Dacă vom merge în Europa acolo trebuie să fie vreun arab care așteaptă să ne omoare. Europenii nu ştiu ce să înţeleagă din asta. Cum poate o ţară întreagă să se teamă de ceva inexistent, până într-acolo încât se teme să călătorească în Europa?

Acest lucru se întâmplă chiar acum.

Da, se întâmplă din nou. Dar răspunsul la întrebarea „Cum se iese din aşa ceva?" este să foloseşti inteligența obişnuită. Nu există tehnici speciale. Fii doar dornic să examinezi ceea ce ţi se prezintă cu un bun simţ obişnuit, eu o inteligenţă sceptică. Citeşte ceea ce ţi se prezintă în acelaşi fel in care ai citi propagandă irakiană. Ai nevoie de tehnici speciale pentru a decide că ministrul informaţiilor irakian nu este

de încredere? Priveşte-te pe tine în acelaşi mod. Dacă vrei să-ţi aplici şi ţie aceleaşi standarde de analiză pe care le aplici şi altora, atunci ai câştigat. De aici încolo este uşor.

Una dintre noile construcţii lexicale pe care aş dori să le comentaţi este Jurnalişti înregimentaţi".

Nici un ziarist onest nu ar dori să se descrie pe sine (pe el sau pe ea) ca „înregimentat". A spune „Sunt un jurnalist înregimentat" este acelaşi lucru cu a spune „Sunt un propagandist al guvernului". Şi din moment ce tot ceea ce facem noi este drept şi corect, dacă eşti un jurnalist încorporat" într-un regiment american atunci cu siguranţă că eşti şi obiectiv.

Chestiunea reporterilor înregimentaţi s-a pus în mod dramatic in cazul lui Peter Arnett. Peter Arnett este un jurnalist experimentat şi respectat, cu multe realizări. Dar este urât acum pentru că a dat un interviu la televiziunea irakiană. Este cineva condamnat fiindcă a dat un interviu la televiziunea SUA? Nu, aceasta este minunat. Din punctul de vedere al unui jurnalist independent, a da un interviu la televiziunea SUA ar trebui să fie exact acelaşi lucru eu a da un interviu la televiziunea irakiană. De fapt este mult mai rău, nu este o situaţie simetrică. Statele Unite invadează Irakul. Este în mod deschis un act de agresiune comparabil cu oricare altul din istoria modernă, o crimă majoră de război. Aceasta este crima pentru care naziştii au fost spânzuraţi la Nuremberg, actul de agresiune. Orice altceva a fost secundar. Iar aici este un exemplu clar şi deschis. Pretextele de invazie nu sunt mai convingătoare decât cele ale lui Hitler. Aşa că să pretinzi că există simetrie este greşit deja, dar să lăsăm acest aspect deoparte. Un ziarist independent care dă un interviu la televiziunea forţelor invadatoare sau la televiziunea ţării invadate, nu ar trebui să fie fapte diferite, dar aici acest fapt este descris ca trădare, Arnett şi-a abandonat integritatea jurnalistică şi aşa mai departe. Ceea ce se demonstrează prin acest lucru despre jurnalismul SUA este uimitor.

În fapt, unul dintre cei mai buni jurnalişti americani, care este ca urmare unul dintre cei mai puţin folosiţi, Charles Glass, un corespondent din Orientul Mijlociu cu o experienţă cutremurătoare, are un articol în London Review of Books în care arată că Statele Unite trebuie să fie singura ţară din lume unde cineva este numit terorist pentru că îşi apără ţara de atac. El este în Irak şi priveşte aceste lucruri cu uimire. Şi, de fapt, oricine este cât de puţin îndepărtat de Statele Unite şi de sistemul lor de îndoctrinare trebuie că observă acest lucru

Atacul asupra Afganistanului din octombrie 2001 a generat câţiva alți temeni interesanţi. Unul a fost chiar numele războiului, Enduring Freedom (adică Pacea Durabilă) şi celalalt, „combatant nelegiuit".

După cel de-al Doilea Război Mondial, s-a stabilit un cadru relativ nou de drept internaţional inclusiv Convenţia de la Geneva. Acest cadru nu include nici un concept de tipul „combatant nelegiuit" în felul în care este folosit acum. De fapt această categorii' datează dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial, când ţi se permitea să faci aproape orice în timpul războiului. Dar sub Convenţia de la Geneva, stabilită să incrimineze în mod formal atrocitățile naziștilor, situația s-a schimbat. Se presupune că prizonierii de război se bucură de un statut special. Astfel, administraţia Bush, cu cooperarea mass-media şi a justiţiei, se întoarce la perioada dinainte de a exista vreun cadru internaţional serios de tratare a crimelor împotriva umanităţii ori a crimelor de război. Washingtonul a pretins dreptul nu numai de a duce la îndeplinire acte de agresiune, ci şi pe acela de a clasifica oamenii pe care îi bombardează şi capturează drept „combatanţi nelegiuiţi", fără protecţie legala.

De fapt, s-a mers şi mai departe. Administraţia a pretins acum dreptul de a face razii, printre oamenii de aici, inclusiv printre cetățenii americani, în urma cărora să îi plaseze în închisori pe termen nedefinit fără acces la familii sau avocaţi şi să-i reţină fără a formula acuzaţii, până când preşedintele decide că „războiul împotriva terorii" sau oricum ar mai vrea să îl denumească, s-a sfârşit. Este uluitor. Guvernul reclamă dreptul de a priva oamenii de dreptul lor cetăţenesc fie şi numai dacă procurorul general

sugerează - nu este necesar să aibă şi probe - că persoana este implicată în vreun mod în acţiuni care ar putea fi dăunătoare pentru Statele Unite. Trebuie să te întorci spre statele totalitare ca să mai găseşti ceva asemănător.

Ceea ce se întâmplă la Guantanamo spre exemplu, este una dintre cele mai grave violări ale celor mai elementare principii de drept internaţional umanitar, de după cel de-al Doilea Război Mondial, adică de când aceste crime au fost în mod formal sancţionate ca reacţie la nazism. Chiar Winston Churchill, la mijlocul celui de-al Doilea Război Mondial, condamna folosirea puterii executive pentru a încarcera oamenii fără acuzaţii, ca cea mai odioasă dintre crime, de găsit numai în societăţile naziste şi comuniste. Marea Britanie era intr-o situaţie mai degrabă disperată atunci, nu ca Statele Unite astăzi. Există un bust al lui Churchill care se uită la George Bush în fiecare zi. Bush ar putea să dea mai multă atenţie vorbelor sale.

Ce spuneţi despre primul ministru al Marii Britanii, Tony Blair, citat de Nightline pe 31 martie spunând cu privire la atacul asupra Irakului, „Aceasta nu este o invazie"?

Tony Blair este o bună propagandă pentru Statele Unite. Este coerent, propoziţiile sale merg bine împreună, aparent oamenilor le place cum arată. El urmăreşte o poziţie pe care Marea Britanic a luat-o, cu bună ştiinţă, de la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Marea Britanie a recunoscut - avem destule documente despre aceasta - evidenţa: Marea Britanie a fost puterea mondială dominantă, dar Statele Unite urmau să devină puterea dominantă de după război. Marea Britanie a făcut o alegere. Avea să fie doar o altă țară printre altele sau avea sa fie ceea ce ei au numit „partenerul junior" al Statelor Unite? A acceptat rolul de partener junior. Şi aceasta a şi fost de atunci încoace. Marea Britanie a fost lovită în faţă mereu şi mereu în modul cel mai neplăcut şi Blair sta cuminte acolo şi spune, „Vom fi partenerul junior". Vom aduce în „coaliţie" experienţa noastră de secole de brutalizare şi crimă la adresa străinilor. Suntem buni la acest lucru. Avem secole de experienţa în ceea ce Lloyd George numea „bombardarea negrilor". Vom fi partenerul junior şi poate că în schimb vom căpăta nişte privilegii. Şi acesta este rolul britanic. Este dizgraţios.

În prelegerile ţinute în faţa audienţelor americane, sunteţi adesea întrebat „Ce ar trebui să fac?"

Numai de către audienţele americane. N-am fost; întrebat acest lucru niciodată în fața țărilor Lumii a treia. Când te duci în Turcia, în Columbia sau în Brazilia, oamenii nu te întreabă „Ce ar trebui sa fac?", ei îţi spun ce fac. Când am fost la Porto Alegre, în Brazilia, pentru Forumul Social Mondial, am întâlnit nişte 'campesinos' fără pământ şi ei nu m-au întrebat ce să facă, ci mi-au spus ce fac. Aceştia sunt oameni sărăci, oprimaţi, trăind în condiţii oribile şi nici n-ar visa să te întrebe ce să facă. Numai în culturi extrem de privilegiate, ca a noastră, oamenii întreabă aşa ceva. Avem toate opţiunile deschise în faţa noastră şi nici una dintre problemele pe care le au intelectualii din Turcia sau 'campesinos' din Brazilia. Putem face orice. Dar oamenii de aici sunt educaţi să creadă că există răspunsuri facile, dar lucrurile nu stau aşa. Dacă vrei să faci ceva, trebuie să fii devotat şi angajat în raport cu acel lucru zi de zi. Programe educaţionale, organizare, activism. Aşa se schimbă lucrurile. Dacă vrei o cheie magică să rezolvi totul chiar acum, pentru a putea să te întorci mâine la privitul la televizor, nu merge. Aşa ceva nu există.

Aţi fost unul dintre primii dizidenţi activi prin anii 1960, când v-aţi opus intervenţiei SUA în Indochina. Cum a evoluat dizidenţa din Statele Unite de atunci?

Este destul de interesant. A fost un articol în New York Times în aceasta dimineaţă, descriind cum activiştii anti-război de azi sunt profesorii şi nu studenţii. Este adevărat că în anii 1970 studenţii erau

protestatarii activi împotriva războiului. Dar acest lucru s-a întâmplat numai după opt ani de război dus de SUA împotriva Vietnamului de Sud, război extins apoi în întreaga Indochină distrugând zona.

În 1962, s-a anunţat că avioanele SUA bombardau sudul Vietnamului şi n-a fost nici un protest. Statele Unite au folosit războiul chimic pentru a distruge culturile şi au adunat milioane de oameni în "căşti strategice", de fapt nişte câmpuri concentraţionale. Toate acestea au fost aduse la cunoştinţa publicului şi nu a existat nici un protest; era imposibil să faci pe cineva să vorbească despre acest lucru. Chiar într-un oraş liberal cum este Bostonul, nu puteai avea manifestări publice împotriva războiului fiindcă ar fi fost zădărnicite de studenţi, cu sprijinul mass-media. Ar fi fost nevoie de sute de poliţişti în jur pentru a le putea asigura vorbitorilor ca mine integritatea corporală. Protestele au apărut într-adevăr după ani şi ani de război. De-acum sute şi sute de oameni fuseseră ucişi şi mare parte din Vietnam fusese distrus.

Dar toate acestea sunt şterse din istorie pentru că spun prea mult din adevăr, care este că a fost nevoie de ani şi ani de muncii grea din partea multora, mai ales tineri, pentru a construi o mişcare de protest. Dar un reporter de la New York Times nu poale să înţeleagă acest lucru. Sunt sigur că el este şi face exact ceea ce a fost învăţat, şi anume că a existat o uriaşă mişcare anti-razboi care acum a dispărut. Istoria reală este de neconceput. Nu trebuie să înveți că efortul dedicat, angajamentul ar putea aduce schimbări semnificative de conştiinţă şi înţelegere. Aceasta este o idee foarte periculoasă şi ca urmare a fost ştearsă din istorie,

TREI
SCHIMBAREA DE REGIM
CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (11 SEPTEMBRIE 2003)

Schimbarea de regim este un termen nou in lexicon, dar Statele Unite sunt vechi în domeniul schimbării de regim. Acest an avem mai multe aniversări. Astăzi este cea de a treizecea aniversase a loviturii de stat din Chile care a fost sprijinită de SUA. Ziua de 25 octombrie 2003 va marca aniversarea de douăzeci de ani a invaziei SUA în Granada. Dar mă gândesc mai ales la schimbarea de regim din Iran de acum cincizeci de ani, din august 1953 când a fost răsturnată democraţia parlamentară conservativă, condusă de Mohammed Mossadegh şi a fost reinstaurat şahul, care a domnit următorii douăzeci şi cinci de ani.

Problematic în Iran a fost faptul că o guvernare parlamentară conservativă a încercat să îşi ia înapoi propriile rezerve de petrol. Acestea se aflau sub controlul unei companii britanice – la origine anglo-persică, mai târziu numita anglo-iraniană – care a iniţiat nişte contracte cu conducătorii Iranului, care s-au dovedit pur și simlpu încercare de jaf. Contractele nu le-au dat iranienilor nimic, iar britanicii au fost aceia care au râs, la urmă, mai bine.

Mossadegh a fost un critic permanent al acestei subordonări faţă de poiitica imperială. Revolte populate au forţat şahul să îl numească drept prim-minislru şi el a decis să naţionalizeze industria, ceea ce era atunci o măsură rezonabilă. Britanicii an turbat de furie. Au refuzat să facă orice compromisuri de tipul celor cu care fuseseră de acord americanii în Arabia Saudită. Au vrut să-i fure în prostie pe iranieni în continuare. Aceasta a condus la ridicarea nemaipomenită a maselor în sprijinul naţionalizării.

Iranul avea o lungă tradiţie democratică, inclusiv un majlis, un parlament. Iar şahul nu l-a putut desfiinţa. In cele din urma, o lovilură de stat comună, brtanico-americană, a reuşit să-l dea jos pe Mossadegh şi să-l readucă pe şah la putere, inaugurând douăzeci şi cinci de ani de teroare, atrocităţi şi violenţă, lucruri ce au condus în final la revoluţia din 1979 şi la expulzarea şahului.

Întâmplălor, unul dintre rezultatele loviturii de stat din 1953 a fost că Statele Unite au preluat controlul asupra a peste 40 de procente din petrolul iranian. Acesta nu a fost scopul efortului - doar s-a întâmplat în cursul firesc al evenimentelor - dar a fost parte a procesului de înlocuire a puterii britanice cu cea americană în regiune şi în lume. New York Times a avut un editorial lăudând lovitura in care ne spunea: „Ţările subdezvoltate cu resurse bogate sunt acum pe cale să înveţe costul piperat ce trebuie plătit pentru una dintre izbucnirile lor de naţionalism fanatic". Alţi Mossadegh din alte părţi ale lumii ar trebui să fie atenţi înainte de a încerca să facă ceva de genul câştigării controlului asupra resurselor proprii - care, desigur, sunt ale noastre, nu ale lor.

Dar observaţia dumneavoastră este corectă. Schimbarea de regim este o politică normală. Daca ne-am întoarce la administraţiile Kennedy şi Johnson, atunci a fost o perioadă de frenezie reală cu privire la schimbarea de regim din Cuba. Pe plan intern, motivul dat de serviciile secrete americane pentru schimbarea de regim a fost că simpla existenţa a unui regim Castro „reprezintă o sfidare reuşită a Statelor Unite, o negare a politicii noastre din întreaga emisferă, din ultimul secol şi jumătate", adică Doctrina Monroe. Astfel că trebuie să destabilizăm Cuba printr-o campanie de teroare şi război economic pe scară largă. Această campanie teroristă, în final aproape că a aruncat lumea într-un război nuclear. A fost foarte aproape.

Chiar după primul Război Mondial, britanicii i-au înlocuit pe turci, în calitate de conducători ai Irakului. Au ocupat ţara şi s-au confruntat după una din relatările recente, cu o „agitaţie anti-imperialistă,

chiar de la început". Revolta a devenit „larg răspândită", Britanicii au simţit că este înţelept să stabilească o „faţadă arabă" care, după lordul Curzon, secretarul afacerilor externe, „a condus şi administrat sub călăuzire britanică, dar controlată de un nativ mahomedan şi, pe cât era posibil, de un consiliu arab". Ajungând rapid la Irakul de astăzi, vedem un consiliu conducător format din treizeci şi cinci de persoane, numit de viceregentul SUA, L. Paul Bremer III.

Lord Curzon era foarte onest în acea vreme. Irakul ar fi o fațadă arabă. Conducerea britanică trebuie ascunsă, „învăluită", în „nişte ficţiuni constituţionale cum ar fi protectorat, sferă de influenţă, stat tampon şi aşa mai departe". Şi în acest mod Marea Britanie a condus întreaga regiune, de fapt, întregul său imperiu. Ideea este să ai state independente, dar cu guverne sărace, care să trebuiască sa se bazeze pe puterea imperială pentru supravieţuirea lor. Acestea pot jefui populaţia cât vor. Acest lucru este în regulă. Numai că trebuie să asigure o faţadă de după care adevărata putere poate conduce. Iar acesta este imperialismul standard.

Putem găsi o sumedenie de exemple. Curenta ocupaţie a Irakului este unul dintre acestea. A fost publicată o extraordinară diagramă organizațională în New York Times, în mai anul trecut, imediat după ce a fost numit Bremer. Din păcate nu se află arhivata în ediţia electronică, aşa că ar trebui să verifici în ediţia normală sau pe microfilm, dar era o schemă organizaţionalâ standard, cu vreo şaptesprezece ramificaţii. În vârf era Paul Bremer care răspunde în faţa Pentagonului. Sub Bremer, ai linii către, diverși diplomați, toţi fie din SUA fie din Marea Britanie, cu responsabilităţile către diverse departamente, scrise îngroşat. Apoi ajungi în partea de jos unde este a şaptesprezecea căsuţă, jumătate din dimensiunile celorlalte, fără caractere îngroşate şi fără vreo indicaţie cu privire la responsabilitate. Iar în această căsuţă suni „consilieri irakieni". Aceasta exprimă gândirea - aceasta este faţada. Lord Curzon ar fi considerat că este ceva normal.

Aş spune, totuşi, spre surprinderea mea, ocupaţia nu reuşeşte, îţi trebuie, un talent special să eşuezi în aşa ceva. În primul rând, ocupaţiile militare întotdeauna reuşesc. La capătul extrem al unui spectru al brutalităţii, naziştii din Europa ocupată au avut foarte puţine dificultăţi să conducă ţările pe care le aveau sub control. Fiecare ţară a avut o faţadă de colaboratori care au impus ordinea şi au menţinut populaţia supusă. Dacă naziştii n-ar fi fost striviţi de o forţa externă copleşitoare n-ar fi avut probleme în a continua să conducă Europa ocupată. Ruşii, care erau extrem de brutali, au avut puţine probleme să conducă Europa de Est prin faţade.

Mai mult, Irakul este un caz neobişnuit de uşor. Aceasta este o ţară decimată de decenii de sancţiuni ucigătoare care au omorât sute de mii de oameni şi au lăsat locul făcut zdrenţe, devastat de războaie şi condus de un tiran brutal. Ideea că nu poţi face ca o ocupaţie militară să conducă în aceste circumstanţe şi cu nici un fel de sprijin din exterior pentru rezistenţă este de neconceput. Îmi imaginez că dacă adunăm NIşte oameni la acest etaj aici la Massachuttes, la Institutul de Tehnologie (MIT), probabil am obţine o soluţie să facem electricitatea să funcţioneze, dar ocupaţia SUA nu a putut. Ocuparea Irakului a fost un eşec uimitor. Planul original al administraţiei, acela arătat şi în diagrama organizațională, se pare că nu va funcţiona. De aceea auzim acum despre acoperirea urmelor şi despre cum se încearcă să se implice şi Naţiunile Unite, care să vină să acopere o parte din costuri. Este o mare surpriză pentru mine. Am crezut ca va fi uşor, ca o plimbare.

Jawaharlal Nehru, unul dinfre liderii opoziţiei faţă de guvernarea britanica în India, a observat că ideologia conducerii britanice din India „a fost aceea a poporului moştenitor şi a Rasei de Stăpâni", o idee „inerentă imperialismului". Aceste idei rasiste erau „proclamate în termeni expliciţi de către cei la putere", iar „indienii ca indivizi erau subiecte pentru insulte, umilire şi tratament înjositor''. Este rasismul „inerent" în raport cu imperialismul?

Merită să ne amintim că Nehru era un anglofil. Dar chiar şi pentru Nehru, care aparţinea elitei claselor superioare indiene şi era destul de britanic în maniere şi stil - umilirea şi degradarea erau greu de suportat. Nehru avea dreptate. Rasismul este inerent în conducerea imperialistă - este aproape în mod invariabil prezent. Şi cred că veţi înţelege psihologia. Când ai cizma în gâtul cuiva, nu poţi pur şi simplu să spui „Fac acest lucru pentru că sunt o brută". Trebuie să îţi spui „Fac acest lucru pentru că ei o merită. Este pentru binele lor. De aceea trebuie să o fac". Sunt „copii neascultători", care trebuie disciplinaţi. Filipinele au fost descrise în acelaşi mod. Este exact ceea ce s-a întâmplat în teritoriile ocupate palestiniene, timp de ani de zile. Unul dintre aspectele cele mai rele ale ocupaţiei israeliene a fost umilirea şi degradarea palestinienilor în fiecare moment. Acest lucru este inerent într-o relaţie de dominaţie.

Dar fuga după resurse?

Acesta este un factor substanţial într-o dominaţie, dar nu este mereu singurul factor. Spre exemplu, britanicii n-au vrut să controleze Palestina pentru resursele sale, ci pentru poziţia sa geostrategică. Mulţi factori intră în ecuaţia ambiţiei de dominaţie şi control, dar atracţia faţă de resurse este foarte des întâlnită. Să considerăm preluarea Texasului şi a aproximativ jumătate din Mexic de către SUA acum 150 de ani. Acesta nu poate fi numit un război pentru resurse, dar asta a fost. Să ne întoarcem spre democraţii jacksonieni cum ar fi James K. Polk şi alţii din acea vreme. Ei încercau sa facă exact acelaşi lucru de care Saddam Hussein a fost acuzat atunci când a invadat Kuwaitul - să câştige un monopol asupra unei resurse majore a lumii, care în acele vremuri era bumbacul - numai că ei au fost sinceri în ceea ce priveşte intenţiile lor. Bumbacul a alimentat revoluţia industrială în acelaşi mod in care petrolul alimentează lumea industrială. Unul din scopurile preluării controlului asupra acestor, teritorii, în special Texas, a fost sa asigure că monopolul SUA asupra bumbacului, excluzându-i pe englezi - pentru că noi am fi controlat resursa datorită căreia supravieţuiau ei. Marea Britanie era atunci marea putere industriala a lumii, iar Statele Unite erau doar o putere industrială minoră. Şi amintiţi-vă, Marea Britanie nu era marele duşman de atunci, o forţă puternică ce a oprit extinderea Statelor Unite în nord spre Canada şi în sud spre Cuba. Aşadar exista o resursă pentru război, in cel mai adânc sens deşi erau şi alţi factori în joc. Nu este neobişnuit să fie aşa. Preluarea de către Israel a ţărmului de Vest, se datorează în parte existenţei resurselor de apa de care Israelul are nevoie, dar motivele merg dincolo de acest lucru.

De ce a atacat SUA Irakul, care nu reprezenta nici un fel de ameninţare, şi nu Coreea de Nord care are un program militar şi nuclear cu mult mai dezvoltat?

Irakul era complet lipsit de apărare în timp ce Coreea de Nord prezenta un argumenl hotărâtor. Argumentul nu erau armele nucleare, era artileria comasată în zona demilitarizată, ţintind spre Seul şi poate spre zecile de mii de trupe americane de la graniţă. Dacă Pentagonul nu putea inventa un mod de a elimina acea artilerie cu arme de mare precizie ghidate de la distanţă, atunci Coreea de Nord avea un argument. Irakul nu avea nimic. Administraţia Bush ştia perfect de bine că Irakul era lipsit de apărare. Probabil că ştiau unde este fiecare buzunar pentru cuţit, pe fiecare centimetru pătrat din Irak la momentul invaziei. Totuşi, Coreea este o preocupare majoră pentru Statele Unite, în mare parte datorita poziţiei lor în Nord-Estul Asiei. Regiunea Asiei de Nord-Est este cea mai dinamică regiune economică. Aceasta include două societăţi industriale majore din lume. Japonia şi Coreeade Sud, iar China devine pe zi ce trece o societate industrială. Are resurse enorme. Siberia are tot felul de resurse, inclusiv petrol. Împreună, ţările din Nord-Estul Asiei au aproape o treime din produsul intern brut, mult mai mult decât Statele Unite şi aproape jumătate din schimburile externe mondiale. Regiunea are resurse financiare enorme. Şi creşte foarte repede, mult mai repede decât orice altă regiune, inclusiv din Statele Unite. Comerţul din regiune este din ce în ce mai mult intern şi se conectează la ţările Asiei de Sud-Est, numite uneori ASEAN plus trei:

ţările din Asociaţia Naţiunilor din Asia de Sud-Est, plus China, Japonia şi Coreea de Sud. Unele conducte de petrol fiind construite de la centrele de resurse spre centrele industriale, vor merge desigur spre Coreea de Sud, ceea ce înseamnă că trec şi prin Coreea de Nord. Dacă se extinde calea ferată tras-siberiană, aşa cum este planificat cu siguranţă, probabil că va urma aceeaşi rută prin Coreea de Nord, spre Coreea de Sud. Aşadar, Coreea de Nord se află într-o poziţie strategică în raport cu această zonă.

Statele Unite nu este prea bucuroasă privind integrarea economică din Nord-Estul Asiei, cam in acelaşi mod în care păstrează o poziţie ambivalenţă cu privire la integrarea europeană, întotdeauna a reprezentat o preocupare. O mare parte din planificarea politicilor externe, din timpul celui de-al Doilea Război Mondial şi până în prezent, reflectă preocupare că Europa ar putea avea un curs independent, că ar putea fi ceea ce s-a numit „a treia forţă". Este mare parte din scopul Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord, de fapt. Aceleaşi probleme apar şi în legătură cu Asia de Nord-Est astăzi. Astfel, lumea de astăzi are trei centre economice majore: America de Nord, Asia de Nord-Est şi Europa. Într-o singură dimensiune, cea militară, Statele Unite este destul de importantă să formeze singură o clasă, dar nu şi în celelalte.

Zbigniew Brzezinski, consilierul pe probleme de securitate al lui Jimmy Carter povesteşte că „ cele trei mari imperative ale strategiei geospaţiale imperiale sunt să prevină comploturile şi să menţină dependenţa de securitate printre vasali, să îi menţină pe tributari docili şi protejaţi şi să îi împiedice pe barbari să se adune".

Este destul de franc şi de corect. Lordul Curzon ar fi mulţumit. In teoria relaţiilor internaţionale, aceasta se numeşte „realism", împiedici alte puteri să se grupeze pentru a se opune unei puteri hegemonice. Parte a motivului pentru care specialiştii conservatori în relaţii internaţionale ca Samuel Huntington şi Robert Jervis au fost extrem de critici la adresa politicii externe a SUA a fost observaţia că politicile SUA creau o situaţie în care multe, dintre statele lumii vedeau în Statele Unite un "stat impostor", o ameninţare la adresa existenţei lor din care ar decurge formarea de coaliţii împotriva hegemoniei SUA. Iar aceste afirmaţii erau formulate in timpul lui Clinton, înainte de Strategia Naţională de Securitate a administraţiei Bush.

Într-un eseu din 1919 intitulat Sociologia imperialismului, economistul austriac Joseph Schumpeter scria: ”Nu exista nici un colţ de lume unde vreun interes să nu se pretindă ameninţat sau atacat. Dacă interesele nu erau romane, atunci erau ale aliaţilor Romei; şi daca Roma nu avea aliaţi, atunci aliaţii ar fi fost inventaţi. Când era pur şi simplu imposibil să se inventeze vreun interes de acest fel- ei bine, atunci era vorba despre mândria naţională care a fost insultată. Lupta a fost mereu investită cu o aură de legalitate. Roma a fost mereu atacata de vecini cu minţi răutăcioase, mereu s-a luptat pentru spaţiul vital. Întreaga lume a fost invadată de o ceată de duşmani şi a fost în mod evident datoria Romei de a ţine piept împotriva proiectelor lor indubitabil agresive. ”

Monthly Review obişnuia să citeze acest fragment într-un număr destul de recent, într-un editorial referitor la Strategia Naţională de Securitate tocmai pentru că este atât de nimerit. Trebuie doar să înlocuieşti Roma cu Washington. Unul dintre argumentele standard pentru a merge la război zilele acestea este de „a menţine credibilitatea". În unele cazuri credibilitatea este în joc - nu resursele. Să luăm, să spunem, bombardarea Serbiei din 1999, din timpul lui Clinton, reţineţi. Care era scopul? Explicaţia oficială era că Statele Unite au intervenit pentru a preveni epurarea etnică, dar pentru a susţine aceasta ar trebui sa inversezi cronologia. Fără îndoială, cea mai cumplită epurare etnică a avut loc după bombardament. Şi, mai mult, a fost consecinţa anticipată a bombardamentelor. Deci acesta nu poate fi motivul. Care a fost motivul? Dacă analizezi atent, Clinton şi Blair spuneau la vremea respectivă - iar acum este ascuns în mod

retrospectiv - că scopul bombardamentelor a fost menţinerea credibilităţii. Să se ştie cine este şeful. Serbia sfida ordinele şefului şi nu poţi lăsa pe nimeni să facă asta. Ca şi Irakul, Serbia era lipsită de apărare, aşa că nu exista nici un risc. De fapt, se poate proclama că ai intervenit numai din motive umanitare.

Logica acestei intervenţii ar trebui să le fie familiară tuturor acelora care urmăresc la televizor programe despre mafia.

Capul trebuie să se asigure că oamenii înţeleg că el este şeful. Nu te pui cu ei. El îşi trimite gonacii să bată pe cineva la sânge nu pentru că îi vrea resursele, ci pentru că tipul îl sfidează. Sfidarea reuşită a lui Castro la adresa Statelor Unite a fost ceea ce a făcut necesare acţiunile teroriste care să ducă la schimbarea de regim. Nu sfidezi stăpânul şi toată lumea trebuie să înţeleagă acest lucru. Dacă se răspândeşte zvonul că l-ai sfidat şi ai scăpat, atunci şeful stă rău.

Istoricul William Appleman Williams a scris o carte intitulată "Imperiul ca mod de viaţă". În ea el scrie: „Foarte simplu, americanii secolului XX au iubit imperiul pentru aceleaşi motive ca şi strămoşii lor care l-au favorizat în secolele al XIX-lea şi al XVIII-lea. Acesta le-a adus oportunităţi mereu noi, bogăţie şi alte beneficii şi satisfacţii, inclusiv un sentiment psihologic de bunastare şi putere". Ce credeţi despre analiza lui Williams?

Comentariile lui Williams sunt parţial corecte dar trebuie să ne amintim că Statele Unite nu a fost un imperiu în stil european. Coloniştii englezi care au venit în Statele Unite nu au creat o faţada formata din nativi de după care să conducă din umbră, cum au făcut în India. Au şters de pe faţa pământului populaţia băştinaşă - au exterminat-o, după termenul folosit de către părinţii fondatori. Şi a fost considerat un lucru perfect în regulă. Statele Unite a fost primul tip de imperiu care „se aşează" şi nu un stat imperial.

Următoarele expansiuni teritoriale, cel puţin până la cel de¬al Doilea Război Mondial, au urmat în mare acelaşi modei. Gândiţi-Vă la Mexic, din care am luat mari bucăţi în 1820, sau Hawaii, care a fost furat prin forţă şi înşelăciune în 1898. Deşi în ambele cazuri populaţia băştinaşă a fost înlocuită în mare parte, ei nu au fost colonizaţi. Din nou, n-au fost cu totul înlocuiţi. Băştinaşii sunt încă acolo dar ei au fost copleşiţi. De asemenea, dacă va uitaţi la imperiile tradiţionale, să spunem, Imperiul Britanic, nu este destul de clar că populaţia britanica a avut de câştigat din asta? Este o temă dificil de studiat, dar au fost câteva încercări. Şi ce valoare ar avea in studiu de vreme ce concluzia generală este aceea ca costul şi profitul sunt cam egale. Imperiile sunt costisitoare. Să conduci Irakul nu este ieftin. Cineva plăteşte. Cineva plăteşte corporaţiile care distrug Irakul şi corporaţiile care-l reconstruiesc. În ambele cazuri plata o face contribuabilul american. Acestea sunt un dar pe care contribuabilul american îl face corporaţiilor americane

Nu înţeleg. Cum contribuie corporaţiile, cum ar fi Halliburton şi Bechtel, la distrugerea Irakului?

Cine plăteşte pentru Halliburton şi Bechtel? Contribuabilul american. Aceiaşi contribuabili susţin sistemul militar al producătorilor de arme şi tehnologie care bombardează Irakul. Aşa că mai întâi distrugi Irakul, apoi îl reconstruieşti. Este un transfer de avere de la populaţia obişnuită către sectoare privilegiate ale populaţiei. Dacă vă uitaţi chiar şi la renumitul plan Marshall, a fost cam acelaşi lucru. S-a vorbit până acum despre acesta ca despre un act de inimaginabilă bunăvoinţă. Dar a cui bunăvoinţă? Bunăvoinţa contribuabilului american. Din cele treisprezece miliarde ale planului Marshall, cam două miliarde au mers direct către companiile petroliere americane. Aceasta a fost o parte a efortului de schimbare a economiei europene bazată pe cărbune în economie pe bază de petrol şi pentru a face ţările europene mai dependente de SUA. Deşi Europa are din belşug cărbune, nu are petrol. Aşa că acolo sunt două din cele treisprezece miliarde. Din restul ajutorului, foarte puţini bani au rămas în America. Aceştia doar s-au mutat dintr-un buzunar în altul. Ajutorul planului Marshall pentru Franţa abia dacă a acoperit costurile pentru eforturile de recucerire a Indo-chinei. Aşa că acelaşi contribuabili american nu a reconstruit Franţa. Ei toţi

au plătit Franţa pentru ii cumpăra arme americane pentru a zdrobi indo-chinezii. Şi au plătit Olanda pentru a zdrobi mişcarea de independenţa din Indonezia.

Întorcându-ne la Imperiul Britanic, costurile poporului britanic sunt aproape la paritate cu profiturile dar pentru cei de la East India Company imperiul a condus la o avere uriaşă. Pentru militarii britanici care au murit undeva în pustietate costurile au fost serioase. În mare măsura, acesta este modul în care. funcţionează imperiile. Războiul de clasă intern este un element semnificativ al imperiului.

Este relativ uşor să masori costurile în vieţi, numărul de soldaţi ucişi şi cât de mulţi bani sunt cheltuiţi. Cum se poate însă măsura, sau măcar, cum se poate vorbi, despre degradarea morala?

Nu poți măsura aceasta deşi este foarte reală şi importantă. O parte din motiv este că sistemul imperial sau orice sistem de dominaţie, chiar şi o familie patriarhală, are mereu o acoperire în bunăvoinţă. Ne întoarcem iar la rasism. De ce trebuie sa te prezinţi ca cineva care o face pentru binele poporului pe care îl zobeşti? Bine, altfel trebuie să înfrunţi degradarea morală. Dacă suntem cinstiţi cu privire la acest lucru, relaţiile umane sunt frecven aşa. Iar în sistemul imperial, aproape mereu. Este greu de găsit un sistem imperial în care clasa intelectuală nu şi-a proslăvit propria bunăvoinţă. Când Hitler a dezmembrat Cehoslovacia, a fost acompaniat de o retorica minunată despre cum aduce pacea grupărilor etnice care erau în conflict şi cum se asigură că acestea pot trăi fericite împreună sub supravegherea benignă a Germaniei. Dacă vreţi să găsiţi o excepţie de la aceasta, aveţi mult de muncă. Şi, desigur, acest lucru este adevărat şi în cazul Statelor Unite.

În mod tradiţional, dacă ai folosit cuvântul imperialism şi ai adăugat „american" după el, ai şi fost etichetai şi expediat ca membru al vreunei clici de extremă stângă. Această stare de lucruri a suferit o mică transformare în ultimii câţiva ani. De exemplu, Michael Ignatieff, directorul Carr Center al Şcolii Guvernamentale Kennedy al Universităţii Harvard, a scris în New York Times Magazine un editorial despre cum „Imperiul american nu seamănă cu imperiile vremurilor trecute, construite pe colonii cucerite şi refrenul omului alb... Imperiul secolului XXI este o invenţie nouă în analele ştiinţei politice, este un imperiu uşor, o hegemonie globală ale cărei accente graţioase sunt piaţa liberă, drepturile omului şi democraţia, susţinut de cea mai temută putere militară pe care lumea a cunoscut-o vreodată.

Desigur, apologeţii fiecărei puteri imperiale au spus acelaşi lucru. Aşa că va puteţi întoarce la John Stuart Mill, unul dintre cei mai distinşi intelectuali vestici. El a apărat imperiul britanic în cuvinte foarte asemănătoare. Mill a scris un eseu clasic despre intervenţia umanitară. Toată lumea îl studiază în şcolile de drept. El pretindea că Marea Britanic este unică pe lume. Este ca nici o altă ţară din istorie. Alte state au motive prosteşti şi caută să câştige, şi aşa mai departe, dar britanicii acţionau numai spre binele altora. De fapt, spunea el, motivele noastre sunt atât de pure, încât europenii nu ne pot înţelege. Ei îngrămădesc „defăimarea" asupra noastră şi inventează motive prosteşii în spatele: acţiunilor noastre binevoitoare. Dar orice sistem nou este spre binele băştinaşilor barbari. Noi vrem să le aducem pieţe libere şi legi cinstite şi libertate şi tot felul de lucruri minunate. Sunt surprins că Ignatieff n-a ştiut că el doar repetă o foarte familiară retorică.

Momentul ales pentru comentariile lui Mili este foarte interesant. El şi-a scris eseul în jurul anului 1859, chiar după un eveniment care în terminologia britanică se cheamă „revolta indiană", ceea ce înseamnă că barbarii au îndrăznit să îşi ridice capetele. Indienii au lansat o revolta împotriva guvernării britanice şi britanicii au stins-o prin violenta extremă şi prin brutalitate. Mill cunoştea cu siguranţă evenimentul. A fost prezent în toată presa vremii. Conservatorii de modă veche, precum Richard Cobban,

au condamnat vehement represiunea britanică a revoltei cam aşa cum senatorul Robert Byrd condamnă astăzi invazia Irakului. Adevăraţii conservatori sunt diferiţi de unii care doar se numesc conservatori. Dar Mill, aflat chiar în aburii suprimării revoltei, a scris despre Marea Britanic ca despre o putere angelică.

Iar oamenii cred raţionamentele. Dacă examinezi procesele verbale, observi că liderii politici adesea vorbesc între ei la fel cum vorbesc şi în public. Spre exemplu, multe documente din arhivele Uniunii Sovietice ies la lumină acum şi sunt de fapt vândute celui care dă mai mult, ca orice altceva în Rusia. Dacă ai lua discuţiile din 1940, de după cel de-al Doilea Război Mondial, îi vezi pe Andrei Gromâko şi pe alţi lideri sovielici discutând despre cum trebuie să intervină pentru a proteja democraţia de forţele fascismului, care sunt pretutindeni. Sunt sigur că Gromâko credea ceea ce spunea, în aceeaşi măsură în care Ignatieff crede ceea ce spune.

Într-un alt articol din New York Times Magazine, Ignatieff. a scris: „Noi reguli pentru intervenţie, propuse de Statele Unite şi urmate de către, acestea, vor sfârşi cu gluma ca Statele Unite, şi nu duşmanii săi, ar fi statul impostor? Aveţi o carte intitulată State impostoare. Sunt Statele Unite un stat impostor?

De fapt, am împrumutat expresia de la Samuel Hunthigton. în Foreign Affairs, cel mai important ziar al puterii, el scria că multe dintre statele lumii privesc Statele Unite ca pe „o supraputere impostoare" şi ca pe „singura şi cea mai mare ameninţare externă asupra societăţilor lor". Huntington critica politicile administraţiei Clinton care determinau alte ţări să creeze coaliţii împotriva Statelor Unite.

Dacă definim sintagma „stat impostor" în termenii încălcării unui principiu oarecare, cum ar fi violarea dreptului internaţional, sau agresiunea, sau atrocităţile sau violarea drepturilor omului, Statele Unite sigur se califică, aşa cum te-ai aştepta de la cel mai puternic stat din lume. Aşa cum a făcut-o şi Marea Britanie. Aşa cum a făcut-o şi Franţa. Iar intelectualii din oricare din aceste imperii au scris acelaşi tip de bălării ca cele pe care le-aţi citat din Ignatieff. Aşa că Franţa ducea la rândul său tot o „misiune civilizatoare" când ministrul lor de război spunea că, vor trebui sa extermine băştinaşii din Algeria. Chiar şi naziştii au folosit această retorică. Merg spre adâncimile depravării şi vei găsi acelaşi tip de sentimente exprimate. Când cucereau fasciştii japonezi China şi erau autorii unor atrocităţi uriaşe, ca masacrul Nanking, retorica din spatele acestor fapte îţi aduce lacrimi în ochi. Ei creau un „paradis pantântesc" în care oamenii din Asia vor munci împreună. Japonia îi va ocroti de „bandiţii" comunişti şi se va sacrifica spre binele lor, pentru ca toţi să aibă parte de pace şi prosperitate. Din nou, sunt puţin surprins că un editor de la New York Times sau un distins profesor de la Harvard nu observă că este puţin ciudat să tot repetăm ceea ce s-a tot spus de către cei mai răi dintre monştri. De ce ar fi diferit acum?

Observaţi de altfel, că unul dintre marile beneficii ale faptului de a fi un intelectual respectabil este că nu ai nevoie de nici o probă pentru nimic din ceea ce spui. Răsfoiţi aceste articole şi încercaţi să găsiţi vreo probă care să sprijine concluziile. Pentru a atinge culmea respectabilităţii trebuie de fapt să înţelegi că este chiar absurd să ceri probe pentru laudele aduse celor la putere. Este doar ceva automat. Desigur că sunt magnifici. Poate că au făcut ceva greşeli în trecut, dar acum sunt magnifici. Iar a căuta dovezi pentru acest lucru este ca şi cum ai căuta dovezi pentru adevărurile aritmetice, Este ca şi cum ai fi scris că doi plus doi fac patru şi apoi cineva te-a întrebat „Pe ce te bazezi?" Pe nimic.

Socialistul italian Antonio Gramsci scria în 1925. "Un obstacol principal în calea schimbării este reproducerea, elementelor de hegemonie ideologică de către forţele dominante. Este o sarcină dominantă şi urgentă să se dezvolte interpretări alternative ale realităţii". Cum poate cineva dezvolta „interpretări alternative ale realităţii?"

Am un adânc respect pentru Gramsci, dar cred că este posibil să parafrazam comentariul cu alte cuvinte, putem să spunem adevărul. În loc să repet fanatismul ideologic, pot să încerc să încerc să-l distrug,

pot să încerc să găsesc adevărul și să spuni adevărul. Este ceva ce oricare dintre noi poate face. Amintiţi-vă, intelectualii consideră ca implicită concepţia că ei trebuie să complice lucrurile. Altfel ei la ce mai sunt buni? Merită să te întrebi pe tine însuţi, la urma urmei, ce este atât de complicat? Gramsci este o persoana admirabilă, dar luaţi declaraţia și încercaţi să o traduceţi într-un limbaj simplu. Cât de complicat este sa înţelegi adevărul şi să ştii cum să acţionezi?

PATRU RĂZBOAIE DE AGRESIUNE
CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (12 FEBRUARIE 2004)

Să începem cu nişte amintiri. Într-un nou documentar, Ceaţa războiului, Robert McNamara face o observaţie interesantă. El îl citează pe generalul Curtis LeMay, cu care a servit în armată, în perioada bombardamentelor asupra oraşelor japoneze din al Doilea Război Mondial, spunând: "Dacă am fi pierdut războiul, toţi am fi fost judecaţi drept criminali de război". Apoi spune: „Cred că are dreptate.., Dar ce face ca acestea să fie imorale dacă pierzi şi în regulă dacă câştigi?

Nu am văzul filmul, dar mi s-a spus că în el McNamara se identifică pentru prima oară cu rolul jucat în cel de-al Doilea Război Mondial. Materialul biografic îl descrie ca pe un fel de statistician care lucra în fundal, dar se pare că de fapt el juca un rol în război, încercând să afle cum să maximizeze moartea, civililor japonezi la cost minim pentru ai lui. În mod aparent, Tokyo a fost selectat ca ţintă, datorită densităţii mari de populaţie de acolo şi datorită construcţiilor, mai ales din lemn, astfel că puteai provoca un incendiu care ar omorî vreo sută de mii de oameni fără probleme. Amintiţi-vă că la acel moment Japonia nu avea apărare aeriană, înţeleg că McNamara îşi asumă responsabilitatea - nu pot spune chiar, creditul - pentru luarea acestei decizii.

Comentariul său despre criminalii de război nu este adevărat doar în acest caz, ci în general. Telford Taylor, care a fost procuror şef la tribunalul pentru crime de război de la Nuremberg, atrăgea atenţia asupra (aptului că tribunalul judeca crime post facto, adică, nişte crime care nu erau in cărţi la momentul când au apărut. Tribunalul a trebuit să decidă că vor fi considerate crime de război şi a definit operaţional crima de război ca fiind tot ceea ce inamicii au făcut şi aliaţii nu. Acest lucru a fost limpede - şi explică de ce, spre exemplu, devastarea oraşului Tokyo de către bombele aliaţilor, sau a Dresdei, sau a oricăror altor centre urbane civile, nu au fost considerate crime de război. Forţele aeriene britanice şi americane au bombardat mult mai multe centre urbane civile decât germanii. Ei loveau mai mull zonele urbane civile muncitoreşti şi sărace. Dar cum Aliaţii au bombardat mai mull ca cei din Axă, bombardamentul a fost scos de pe lista crimelor de război. Acelaşi principiu a apărut în mărturiile individuale. Un amiral german - Karl Doenitz, comandant de submarin - a adus ca apărare un comandant american de submarin, Nimitz, care a declarat că americanii au făcut lucrurile de care era acuzat Doenitz. A fost exonerat.

Tribunalul de la Nuremberg era semi-respectabil. Tribunalul de la Tokyo a fost o farsă. Şi altele dintre procesele japonezilor au fost incredibile, ca cel al generalului Tomoyuki Yamashita, care a fost acuzat şi spânzurat pentru crimele comise de către soldaţii japonezi în Filipine. Soldaţii au fost sub comanda sa, dar la sfârşitul războiului erau liberi şi n-a mai avut nici o comunicare cu ei. Ei au comis într-adevăr teribile atrocităţi. Şi el a fost spânzurat pentru acestea. Imaginaţi-vă numai ce ar fi fost dacă acest exemplu ar fi fost generalizat la comandanţii ai căror soldaţi, de capul lor, fără nici un fel de comunicare, au comis crime. Întregul comandament al fiecărei armate funcţionale din lume, ar fi spânzurat, ca şi conducerea civilă. Nu generalii, ci de obicei civilii autorizau şi organizau cele mai cumplite crime de război. Aşa că observaţia lui McNamara este adecvată, corectă şi chiar prea puţin „apăsată".

Întâmplător, observaţia lui McNamara se aplică şi pentru procesele crimelor de război de astăzi. Vă amintiţi reacţia înregistrată când pentru vreo treizeci de secunde a părut ea tribunalul special din Yugoslavia ar putea investiga crimele NATO. Avocaţii britanici şi canadieni au somat tribunalul să examineze crimele de război ale NATO - care au avut loc desigur- şi pentru o secundă a părut că s-ar putea s-o facă. Dar Statele Unite au prevenit rapid tribunalul că ar ii mai bine să nu urmărească vreo crima de război a SUA, ori a aliaţilor săi. Crimele sunt ceva ce fac alţii, nu noi.

Aceeaşi logica poate fi găsită în doctrina iui Bush. O componentă a doctrinei este aceea că Statele Unite are dreptul să desfăşoare acţiuni militare, ofensive împotriva ţărilor pe care noi le privim ca pe nişte ameninţări la adresa securităţii pentru că au arme de distrugere în masă. Aceasta este prima parte a doctrinei. Multe figuri oficiale asociate cu puterea au criticat-o nu atât pentru că nu ar fi fost de acord cu aceasta, cât pentru caracterul sfruntat al acestei declaraţii şi pentru că în cele din urmă implementarea sa era o ameninţare la adresa Statelor Unite. Foreign Affairs a publicat imediat un articol critic în care a numit-o „marea strategie neoimperială". Chiar Madeleine Albright, secretara de stat a lui Clinton, a arătat, corect, că in timp ce fiecare preşedinte a avut câte o astfel de doctrină, nu i-a făcut totuşi reclamă. „Auto-apărarea anticipativă", scria ea în Foreign Affairs, „este un instrument pe care fiecare preşedinte l-a păstrat în mod tacit ca rezervă." O păstrezi la buzunar şi o foloseşti când vrei. Cel mai interesant comentariu, probabil că a fost cel al lui Henry Kissinger, ca răspuns la cuvântarea preşedintelui Bush de la West Point, în care a prezentat o schiţă a Strategiei Naţionale de Securitate. Kissinger a spus că această doctrină „revoluţionară" pentru afacerile externe va spulbera în cioburi atât Carta Naţiunilor Unite şi dreptul internaţional, cât şi întregul sistem Occidental de ordine internaţională datând încă din secolul al şaptesprezecelea. Kissinger a aprobat doctrina, dar a adăugat: trebuie să înţelegem că acesta nu poate fî „un principiu universal valabil pentru fiecare naţiune". Doctrina este pentru noi şi pentru nimeni altcineva. Noi vom folosi forţa când vrem împotriva oricui îl privim ca pe o ameninţare potenţială şi poate că vom delega acest drept statelor clientelare, dar nimănui altcuiva.

Să ne întoarcem la a doua parte a doctrinei lui Bush: „Aceia care ascund terorişti sunt tot atât de vinovaţi ca şi teroriştii înşişi". Aşa cum avem un drept să atacăm teroriştii şi să îi distrugem, avem dreptul de a ataca şi de a distruge statele care ascund terorişti. Ei bine, ce state ascund terorişti? Să lăsăm la o parte statele care ascund şefi de state; căci dacă le includem, discuţia devine imediat absurdă. Să ne restrângem la acele grupuri şi indivizi oficiali priviţi ca terorişti sau la teroriştii corelaţi cu o naţiune ca Al Qaeda sau Hamas. Ce state îi ascund? Chiar acum este un caz extrem de important la o Curte de apel din Miami care adresează această întrebare în mod direct, în cazul celor cinci cubanezi. N-am văzut prea multe despre caz în presă. Ca să explic un pic, Statele Unite au lansat un război terorist împotriva Cubei în 1959, care s-a amplificat rapid sub Kennedy, cu operaţiunea Mongoose şi chiar a ajuns aproape să declanşeze un război nuclear. Vârful atrocităţilor a fost reprezentat probabil de sfârşitul anilor 1970. Pe atunci, totuşi, Statele Unite se disociau de războiul terorist şi după câte ştim, nu desfăşura acţiunile teroriste în mod direct. În schimb, Statele Unite ascundea teroriştii, care desfăşurau atacurile asupra Cubei - atacuri serioase - violând dreptul american şi internaţional. Atacurile teroriste au continuat până la sfârşitul anilor 1990. Nu trebuie să dezbatem aici dacă oamenii implicaţi erau sau nu terorişti. FBI şi Departamentul de Justiţie îi descriu ca pe nişte terorişti periculoşi aşa că să îi credem pe cuvânt. Este Orlando Bosch, spre exemplu, pe care FBI îl acuză de de atacuri teroriste grave, unele pe tărâm american, şi pe care Departamentul de Justiţie l-a descris ca pe o ameninţare la adresa Statelor Unite, care ar trebui deportat. Activităţile lui Bosch includ participarea la distrugerea unui avion cubanez, provocând moartea a şaptezeci şi trei de oameni, în 1976. George Bush I, la cererea fiului său Jeb, guvernator de Florida, l-a graţiat pe Bosch, cu scuze prezidenţiale. Aşa că el locuieşte foarte bine la Miami şi noi adăpostim o persoană pe care Departamentul de Justiţie o priveşte ca pe un terorist periculos, o ameninţare la adresa Statelor Unite.

Când a devenit clar că Statele Unite nu făcea nimic să oprească teroriştii ascunşi acolo pentru a desfăşura atacurile noastre, Cuba a decis să infiltreze organizaţiile teroriste cu agenţi proprii şi să adune

informaţii. Cuba a invitat apoi agenţi FBI să vina la Havana, ceea ce aceştia au şi făcut. În 1998, Cuba a oferit oficialilor FBI sute de pagini cu documente şi casete video despre plănuirea acţiunilor teroriste în Florida, Iar FBI a răspuns, prin a-i aresta pe agenţii infiltraţi. Acesta este cazul celor cinci cubanezi: infiltraţii care au dat FBI-ului informaţii despre teroriştii din Statele Unite au fost arestaţi. Ei au fost aduşi în, faţa Curţii din Miami şi judecătorul le-a refuzat o schimbare a locului, de judecată, ceea ce este ridicol. Procurorul a conchis că de fapt nu aveau ceea ce se numeşte un caz împotriva cubanezilor, dar că ei erau condamnaţi totuşi. Cazul este în faza de apel, dar trei dintre ei au condamnări pe viaţă, alţii sentinţe mai lungi, iar familiilor lor li s-a refuzat dreptul să îi viziteze. Este un exemplu perfect de stat care ascunde terorişti - ar trebui să fie un scandal major.

Acesta nu este singurul exemplu. Guvernul Venezuelei urmăreşte extrădarea a doi oficiali militari, acuzaţi că au luat parte la atacurile cu bombă din Caracas, că au fugit din tară şi că cer acum azil politic aici. Aceşti ofiţeri au participat la o lovitură de stat militară în 2002, care a reuşit să îndepărteze pentru câteva zile de la putere guvernul Chavez. Guvernul american a sprijinit în mod deschis lovitura de stat şi, după unii jurnalişti foarte informaţi din presa britanică, a fost Implicat în instigarea acesteia. Dacă unii ofiţeri militari americani ar fi preluat conducerea Casei Albe şi a guvernului, aceştia ar fi fost executaţi. Dar chiar curţile de justiție reacționare din Venezuela, legate de vechiul regim, au refuzat eforturile guvernului de a judeca ofiţerii. Regimul "totalitarian" al lui Chavez, a fost de acord cu hotărârea judecătorească şi nu i-a mai judecat. Au fost lăsaţi liberi. Acum caută azil în Statele Unite şi presupun că îl vor căpăta.

Sau sa luăm cazul lui Emmanuel Constant. El este responsabil penlru uciderea a patru sau cinci mii de haitieni. Locuieşte foarte bine în Queens, New York, fiindcă Statele Unite refuză până şi să răspundă cererilor de extrădare.

Aşadar cine ascunde terorişti? Dacă statele ce ascund terorişti sunt State terorisle, după doctrina lui Bush, ce concluzie putem să tragem? Vom concluziona exact ceea ce Kissinger a fost destul de drăguţ să spună: astfel de doctrine sunt unilaterale. Nu sunt intenţionate ca norme ale dreptului internaţional; sunt doctrine care dau Statelor Unite dreptul de a folosi forţa şi violenţa şi de a ascunde terorişti, dar nimănui altcuiva. Pentru cei puternici, crimele sunt ceea ce comit ceilalţi.

Robert Jackson, procurorul american şef de Ia Nuremberg, a spus în cuvântarea sa de deschidere că „a începe sau a purta un război de agresiune are calitățile morale ale celor mai grave crime". Procurorul britanic de la Nurenberg, Hertley Shawcross, a spus că germanii au comis „o crimă împotrivii păcii...ducând războaie de agresiune şi violând tratatele". Conform Cartei Naţiunilor Unite, plănuirea şi ducerea de războaie de agresiune este văzută ca o crimă de război majoră. Dat fiind atacul asupra Irakului, o ţară care nu a amenințat Statele Unite, de ce n-au fost discuţii despre guvernul SUA purtând un război ilegal de agresiune? Şi de ce nu se vorbeşte despre punerea sub acuzare a preşedintelui Buh?

Se vorbeşte. Numeroase grupuri de avocaţi din Statele Unite, dar mai ales din Anglia, Canada şi din alte părţi - caută să pună oficialii SUA sub acuzare pentru crimele de agresiune. Ar trebui să arătăm că, dacă invazia Irakului a fost pur şi simplu un act de agresiune, nu a fost şi lipsit de precedent. Ce a fost invazia din 1962 a Vietnamului de Sud, spre exemplu, când Kennedy a trimis forţele aeriene să atace Vietnamul de Sud şi să înceapă campania de război chimic, cu consecinţe devastatoare, aducând populaţia în câmpuri de concentrare. A fost agresiune. Poţi spune că a fost o agresiune împotriva unui stat care nu era membru al Naţiunilor Unite, dacă acest aspect contează, dar a fost agresiune cu siguranţă. Sau ce a fost invazia din Indochîna, din Timorul de Est? Evident, agresiune. Sau invazia israeliană in Liban, care s-a terminat cu uciderea a douăzeci de mii de oameni? Acestea au fost duse la îndeplinire mulţumită spijinului diplomatic, militar şi economic decisiv al SUA. În cazul Timorului de Est şi Marea Britanie a fost implicată. Şi am putea continua.

În 1989 invazia din Panama, spre exemplu, ce a fost? 0 invazie menită să răpească un criminal, nu unul de talia lui Saddam Hussein, ci unul serios, Manuel Noriega. În decursul invaziei armata SUA a ucis, după sursele din Panama, trei mii de civili. Nu putem confirma numărul pentru că noi nu ne investigăm propriile crime. Nimeni nu ştie cu siguranţa, dar invazia SUA din Panama cu siguranţă a ucis destui oameni pe scara invaziei irakiene din Kuwait, ar fi cam același număr de victime.

Statele Unite şi-au folosit dreptul de veto asupra rezoluţiilor Consiliului de Securitate şi ale Adunării Generale, condamnând invazia. Noriega a fost luat de la Ambasada Vaticanului şi adus înapoi în Florida - totul fără speranţă de ilegal - şi apoi, într-un proces ridicol, a fost condamnat pentru crime comise cu adevărat, dar în timp ce era şi pe statul de plată al CIA. Dacă Saddam Hussein va ajunge la proces, va fi acelaşi lucru: va fi condamnat pentru crime sprijinite de SUA, dar acest detaliu fundamental nu va fi menţionat.

Cum abordează comunitatea dreptului internaţional aceste aspecte? Profesioniștii dreptului internaţional au o sarcină complicată. Există o acţiune care spune adevărul şi arătă violările dreptului internaţional. Dar cei mai mulţi trebuie să construiască argumente complexe pentru a justifica crimele de agresiune. Slujba lor, practic, este de a servi drept consilieri pe probleme de apărare pentru puterea de stat. Justificările lor sunt interesante. Cei mai oneşti, ca Michael Glennon de la Fletcher School of Law and Diplomacy, spune pur şi simplu că dreptul internaţional și Carta Națiunilor Unite reprezintă numai o pungă de „aer fierbinte" şi că ar trebui eliminate fiindcă nu fac decât să restrângă abilitatea Stetelor Unite de a folosi forța.

Poziţia lui Glennon - care este împărtăşită de către mulţi alţi apărători ai agresiunii (dreptului de agresiune al) Statelor Unite, cum ar fi şi profesorul de drept Ruth Wedgwood de la Yale University - este că acţiunile SUA, cum ar fi bombardarea ilegală a Serbiei, au schimbat natura dreptului, fiindcă dreptul este: o doctrină vie, un sistem viu de principii, care este continuu modificat prin practica internaţională. S-a modificat acesta prin invazia lui Saddam Hussein în Kuwait? Nu. A fost modificat de invazia Vietnamului asupra Cambodgiei, una dintre puţinele acţiuni din istoria modernă care ar putea fi numită pe drept cuvânt intervenţie umanitară? Sau invazia Indiei asupra Pakistanului de Est care a pus capăt unor atrocităţi de neimaginat? Nu. De fapt, aceste intervenţii au fost toate condamnate la modul cel mai sever. Nici una n-a creat noi norme de drept internaţional. Şi aceasta pentru că noi suntem aceia care schimbăm legea, nimeni altcineva.

Un număr recent din *American Journal of Internaţional Law* cuprinde un articol complex, profund, de Carsten Sthan numit „Întărirea voinţei colective după Irak". Stahn îl citează pe Jurgen Habermas şi mulţi alţi mari gânditori. Argumentul său se reduce la următoarele: Când au invadat Slalde Unite Irakul, era după Carta Naţiunilor Unite, dacă este să o interpretăm corect. Sunt posibile două interpretări ale Cartei. Există o interpretare literală, cum că folosirea forţei în afacerile internaţionale este criminală, cu excepţia circumstanţelor când acest lucru nu se aplică, ceea ce în cazul Irakului este banal şi neinteresant. Apoi mai există interpretarea ”comunitaristă” a Cartei că un act este legitim dacă este purtătorul voinţei comunităţii naţiunilor. Din moment ce Consiliul de Securitate nu are forţa militară de a îndeplini el însuşi voinţa comunităţii naţiunilor, el deleagă implicit statele care posedă aceasta forţă, adică, Statele Unite. Şi, ca urmare, într-o interpretare comunitaristă a Cartei, Statele Unite, invadând Irakul, îndeplineau voinţa comunităţii internaţionale. Este irelevant faptul că 90 la sută din populaţia lumii si aproape toate statele au condamnat cu severitate invazia. Aceste state pur şi simplu nu-şi înţeleg propria voință. Voinţa lor, cu adevărat, era, a fost exprimată în rezoluţiile Consiliului de Securitate pe care Irakul nu le-a ascultat complet, şi aşa mai departe. Ca urmare, în subtila şi complexa interpretare comunitaristă, Statele Unite foloseau forţa cu autorizaţia Consiliului de Securitate chiar dacă chiar Consiliul de Securitate nega acest lucru. Aceasta este o mare parte din ceea ce face profesiunea academică. Academicienii fabrică argumente complexe, subtile, ridicol de copilăroase, dar învăluite în suficientă profunditate şi note de subsol şi

referinţe la tot felul de presupuşi gânditori absconşi, astfel încât să poată construi un cadru teoretic care are, într-un univers ciudat, o oarecare veridicitate.

Retorica ce înconjoară problematica Irakului este că ţara a fost „eliberată".

Dacă vrei să ştii dacă o ţară a fost eliberată, întreabă populaţia. Ei ar trebui să fie aceia care decid, nu intelectualii, sau politicienii ţării care îi invadează. Şi cam în proporţie de cinci la unu, în sondaje făcute de către occidentali, irakienii spun că ţara lor este sub ocupaţie. Într-unul dintre cele mai remarcabile sondaje de opinie pe care le-am văzut vreodată, irakienii au fost întrebaţi despre numele unui şef de stat străin pe care ei îl respectă cel mai mult. Răspunsul conducător în sondaj a fost Jacques Chirac, preşedintele Franţei, care era simbolul opoziţiei faţă de invazia din Irak. Chirac a ieşit cu mult mai bine decât Bush. Pateticul Tony Blair a ieşit chiar şi mai în urmă. În unele sondaje de opinie, spre surprinderea mea profundă, o substanţială majoritate a irakienilor spun că forţele SUA ar trebui să plece, ceea ce este remarcabil, dat fiind cât de rea este starea de insecuritate de acolo.

De fapt, dacă te uiţi la rezultatele sondajelor, irakienii arăta o mult mai sofisticată înţelegere a Occidentului decât o avem noi înşine. Este un lucru foarte întâlnit la victime, să înţeleagă sistemul mai bine decât cei care ţin băţul. Dacă vrei să înveți despre familiile patriarhale, nu întrebi tatăl, ci mama şi atunci poate că vei afla ceva. Spre exemplu, irakienii au fost întrebaţi într-un sondaj de opinie occidental, ”De ce credeţi că au intrat Statele Unite în Irak?”, Ei n-au folosit cuvântul invazie; Au fost unii irakieni care au fost de acord cu preşedintele Bush şi cu sută la sută din comentatorii occidentali. Un procent a spus că scopul invaziei a fost să stabilească democraţia. Şaptezeci de procente au spus că scopul este preluarea resurselor şi reorganizarea Orientului Mijlociu - erau de acord cu Richard Perle sau cu Paul Wolfowitz. Aceasta a fost poziţia în mod copleşitor dominantă. Cam 15 procente au spus că Statele Unite vor să stabilească o democraţie în Irak, dar nu vor permite guvernului irakian să îşi desfăşoare politicile proprii fără influenţa SUA. Cu alte cuvinte, ei înțeleg că Statele Unite vor democraţie, dacă Statele Unite o pot controla. Şi acest lucru este corect. O democraţie este un sistem în care eşti liber să faci tot ce vrei cât timp faci ce ţi se spune. Acest lucru ar trebui să fie predat în şcolile elementare de aici. Dovada este atât de copleşitoare că este plictisitor să o repetăm, dar comentatorii americani nu o pot înţelege. Irakienii, pe de altă parte, par să nu aibă nici un fel de probleme cu înţelegerea acestui fapt, pentru că ei îşi ştiu istoria. Britanicii au format în mod artificial Irakul in 1920 şi au stabilit graniţele astfel încât Marea Britanie, şi nu Turcia, să aibă controlul asupra petrolului din nord. Şi s-au asigurat că Irakul va fi dependent tăindu-i accesul la mare. Acesta este scopul coloniei britanice din Kuwait. Apoi britanicii au declarat Irakul liber, ţară independenţii, care îşi conduce propriile afaceri. Dacă vă uitaţi în registrele Biroului Britanic Colonial, care au fost în mod formal secrete, dar acum suni publice, britanicii au spus că Irakul va fi o ţară liberă, dar guvernată de o 'faţadă arabă', de după care britanicii vor guverna încă. Irakienii nu au nevoie să citească registrele secrete. Ei îşi ştiu istoria. Ei ştiu cât de liberi erau.

Mai mult, irakienii nu trebuie să analizeze ce se întâmplă acum: este uimitor să vezi mass-media americană încercând să ocolească faptul că în timp ce ei erau într-un mod atât de pasionat dedicaţi democraţiei, erau tot atât de disperaţi în încercarea de a evita solicitările irakiene pentru alegeri. Este greu do scăpat din vedere. Iar irakienii nu trebuie să citească Washington Post pentru a descoperi că Statele Unite îşi construieşte cea mai mare ambasadă din lume la Bagdad sau că Washingtonul insistă asupra înţelegerii statutului forţelor militare, prin care guvernul suveran irakian va acorda Statelor Unite dreptul de a păstra oricâte trupe militare şi oricâte baze vrea în Irak, pentru cât de mult timp vrea. Ei nu au nevoie să citească presa de afaceri din Statele Unite pentru a descoperi că autorităţile de ocupaţie le-au impus un regim economic pe care nici un stat. suveran nu l-ar accepta acum, care face Irakul complet vulnerabil în vederea preluării diferitelor sectoare economice de către corporaţiile străine. Ei văd că sistemul economic care le este impus este un vis al administraţiei Bush. Oamenii de afaceri irakieni vociferează, pentru că ştiu

că nu vor putea niciodată să concureze cu alte ţări în aceste condiţii. Cea mai mare rată a taxelor în Irak acum este de doar 15 procente - ceea ce înseamnă lipsa taxelor şi a constrângerilor asupra investiţiilor străine. Singurul sector pentru care se exclude posibilitatea unei deţineri străine complete este petrolul, pentru că ar fi fost mult prea bătător la ochi. Dar dacă citeşti printre rânduri, îi vezi pe guvernanţii de la Halliburton explicând cum munca pe care ei o prestează acum, asigurând subsidii convenabile pentru plătitorii de taxe, îi va pune într-o poziţie bună de a administra şi controla resursele de petrol ale Irakului în viitor.

Asistăm acum la o poziţie destul de critica a invaziei din Irak până şi în mass-media mai degrabă favorabilă puterii.

Critica aceasta, totuşi, nu pune la îndoială presupunerile de bază care au stat în spatele invaziei. Critica spune că Statele Unite încearcă să facă un lucru bun, dar că Bush îl duce prost la îndeplinire. Să ne întoarcem la Robert McNamara. Când McNamara şi-a scris cartea, **În retrospectiva**, a fost foarte lăudat de porumbiţele umaniste. Acestea au spus, suntem răzbunaţi: McNnamara în sfârşit şi-a revenit si a recunoscut că noi am avut dreptate în tot acest timp. Ce a spus el? Şi-a cerut scuze poporului american pentru că nu i-a spus din timp că războiul îi va costa pe americani şi chiar i-a părut rău. Şi-a cerut el scuze vietnamezilor? Nu există nici un singur cuvânt de scuze către japonezi. Noi am omorât câteva milioane de vietnamezi şi le-am distrus ţara. Vietnamezi încă mor din cauza războiului chimic pe care McNamara l-a iniţiat. Dar nici una dintre aceste acţiuni nu este de scuzat. Premisele din spatele războiului din Vietnam sunt acceptate. Noi am încercat să apăram Vietnamul de Sud, dar a fost foarte costisitor şi a trebuit sa ne oprim. Numai în acest cadru poţi desfăşura critica acestei probleme. Acelaşi lucru este adevărat şi pentru atacul asupra Irakului. Criticii războiului arată că Bush nu ne-a spus adevărul despre armele de distrugere în masă. Să presupunem că ne-ar fi spus adevărul. Ar fi schimbat aceasta ceva? Sau, sa presupunem că le-a găsit. A schimbat aceasta ceva? Dacă vreţi să găsiţi arme de distrugere în masă le puteţi găsi oriunde. Să luăm ca exemplu, Israelul. Există o mare îngrijorare, chiar acum, în ce priveşte proliferarea armelor nucleare, cum este şi normal. Numărul de dimineaţă al ziarului New York Times, are un editorial semnat de Mohamed El-Baradei, director general al Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică (IAEA), care începe prin a observa că proliferarea armelor nucleare este în creştere, ceea ce reprezintă o ameninţare foarte serioasă pentru lume. Da, este în creştere. De ce? Sunt multe motive. Unul dintre ele este că Israelul are sute de arme nucleare. La fel cum are arme chimice şi biologice, ceea ce nu este numai o ameninţare în sine, ci îi încurajează şi pe alţii la proliferarea acestora, ca răspuns şi ca măsură de autoapărare. Spune cineva ceva despre acesta? De fapt, generalul Lee Butler, fost şef al Comandamentului Strategic Aerian, a făcut cunoscuţi această problemă printr-un discurs de acum câţiva ani. El a spus: "Este extrem de periculos că în acest cazan în fierbere pe care îl numim Orientul Mijlociu, o naţiune se înarmează, pe scară largă cu stocuri şi stive de arme nucleare, poate sute din acestea, şi că aceasta determină şi alte naţiuni să facă la fel". El nu a numit vreo ţară, dar în mod evident se referea la Israel.

În urma cu numai câteva zile, importantul ziar israelian, Ha'aretz, în ediţia în ebraica -n-o aveau şi în ediţia în limba engleză a publicat o scurgere de informaţii secrete din surse militare neidentificate, sursă obscură dar care poate fi cercetată de oricine este îngrijorat de proliferarea armelor nucleare, Sursa spune că Statele Unite, furnizează forţelor aeriene israeliene himush „myuhad"- arme 'speciale'- ceea ce poate fi foarte bine un termen codificat pentru focoase nucleare pentru modernele aeronave americane folosite în Israel. Poate că reporterii şi comentatorii de aici nu vor să vorbească despre acest subiect, dar vă puteţi paria propria viaţă că serviciile secrete iraniene citesc aceste rapoarte. Cum vor răspunde aceştia? Prin proliferare.

Dacă vrei să-ţi faci griji cu privire la ţările care deţin arme de distrugere în masă, nu trebuie să cauţi prea departe. Chiar Statele Unite contribuie la proliferare, prin respingerea Tratatelor, blocând orice efort

pentru încetarea militarizării spaţiului, prin dezvoltarea a ceea ce ei numesc „mini focoase nucleare" („mini nucks"), care de fapt sunt arme nucleare cu mare putere de distrugere. În articolul său, El Baradei spune politicos că trebuie să încercăm să implementăm tratatul pentru a bloca transmiterea de materiale pentru obţinerea uraniului îmbogăţit. Oricum, el nu a spus că lumea încearcă să facă acest lucru de ceva vreme, dar că administraţia Bush îşi dă concursul. Militarizarea spaţiului este o problemă extrem de serioasă în sine, comisiile de dezarmare ale Naţiunilor Unite au fost ani de zile imobilizate. Ceea ce ne face să ne întoarcem la refuzul administraţiei Clinton de a permite măsuri care să interzică militarizarea spaţiului, imediat după anunţul Strategiei de Securitate Naţonală, alt anunţ a fost făcut dar care a trecut neobservat de presă, deşi poate era mai important. Comandamentul forţelor aeriene ale spaţiului, care se ocupă cu armele nucleare avansate ale erei spaţiale, şi cu alte arme, a făcut o prognoză pentru următorii câţiva ani, în care spune că Statele Unite; vor trece de la 'controlul spaţiului' la 'deţinerea spaţiului'. Deţinerea spaţiului înseamnă că nici măcar o potenţială provocare nu ar putea fi tolerată la adresa controlului spaţiului de către Statele Unite. Dacă cineva ne va provoca îl vom distruge.

Ce înseamnă deţinerea spaţiului? Este explicată în documentele la înalt nivel, unele neoficiale, altele publice. Înseamnă elaborarea de platforme pentru arme extrem de distructive în spaţiu, inclusiv arme nucleare şi laseri, care pot fi lansate instantaneu, fără avertizare, oriunde în lume. Înseamnă că nişte sateliţi speciali vor ţine sub supraveghere foto întreaga lume, cu aparate de înaltă rezoluţie, care îţi pot spune dacă o maşină trece pe stradă în Ankara, sau orice altceva te-ar interesa, însemnând că întreaga lume este sub supraveghere. Probabil că până la urmă n-o să mai avem nevoie de baze, pentru că Statele. Unite vor fi capabile să lanseze atacuri de la un post de comandă, din munţii din Colorado sau Montana.

Cum crezi că va reacţiona lumea? Rusia şi China deja au reacţionat, prin creşterea cheltuielilor militare pentru arme ofensive. Rusia şi-a schimbat sistemul de rachete pentru a lansa la avertizare, aceasta însemnând răspuns automat. Programul nuclear al Rusiei a fost dintotdeauna foarte periculos, dar acum o dată cu sistemele de eunucii şi comandă degradate, este chiar şi mai periculos. Numai că o indicaţie despre cât este acesta de periculos, în 1995 am fost la câteva minute de un război nuclear. Sistemele computerizate ruseşti au interpretat, o rachetă ştiinţifică lansată din Norvegia ca prima lovitura. Şi au trecut la acţiune. Din fericire, Boris Elţîn a oprit atacul.

Astăzi sistemele Rusiei sunt mult mai proaste. China de asemenea a reacţionat. N-aş fi deloc surprins dacă tentativa chinezească de ajungere pe Lună nu ar fi fost un răspuns la proiectele spaţiale americane, intenţionâd să transmită mesajul „Nu vă vom permite să deţineţi spaţiul". Şi acest lucru poate presupune mari pericole.

Între timp, Statele Unite şi-au asumat o postură mult mai agresivă. Mai mulţi bani merg acum pentru aşa numitele rachete de apărare. Oricine interpretează scutul de rachete ca o arma ofensivă care se presupune că ar oferi protecţie împotriva represaliilor generate de o primă lovitură dată de către SUA. Şi oricine ştie cum vor răspunde alte ţări, anume, prin creşterea capacităţilor lor militare ofensive. Celălalt mod de a răspunde este teroarea. Acestea simt armele disponibile pentru potenţialele ţinte ale unui atac S.U. A. Astfel, este ca şi cum am cere o creştere a terorii, o creştere a proliferării, o creştere a ameninţării oamenilor din Statele Unite. Aceasta este consecinţa acestor programe şi nu este nici un secret. De ce să facem acest lucru? Pentru nişte câştiguri pe termen scurt. Dacă aceasta duce la dezastru pe termen lung, este problema altcuiva.

Aceeaşi logică, se aplică şi în alte domenii. Îgrijorarea privind încălzirea globală, a ajuns acum la un stadiu încât până şi Pentagonul face studii despre amenințarea severă reprezentată de încălzirea globală în următorii 20 sau 30 de ani. O predicţie serioasă este că ar putea fi o schimbare bruscă a curentului golfului, care ar putea transforma nordul Europei în Labrador şi Groenlanda şi poate transforma părţi mari din Statele Unite în deşert. Nivelurile crescânde ale mării pot rade de pe faţa pământului Bangladeshul şi omorî, cine ştie câţi oameni. Cele mai fertile terenuri din Pakistan pot deveni precum Sahara. Efectele tuturor acestor schimbări sunt indescriptibile. Facem noi ceva în privinţa aceasta? Nu. Nu ne pasă. De fapt

înseamnă că planificatorilor nu le pasă. Nu este parte din cadrul muncii lor. Dacă eşti manager de corporaţie nu te interesează ce se va întâmpla peste zece ani. Trebuie să te asiguri că îţi iei un bonus mare şi acţiuni anul viitor nu peste zece ani. Acesta este departamentul altcuiva. O asemenea ideologie fanatică este instituționalizată. Nici măcar nu poţi învinui pe cineva, mai mult decât l-ai putea învinui pe McNamara pentru dezvoltarea unei analize cost-beneficii care arată cum să maximizezi numărul de civili japonezi pe care ii poţi omorî. Este ceea ce spunea Hannah Arendt despre Adolf Eichmann. Fă-ţi treaba ta. Alte consideraţii nu te privesc.

Despre această viziune obtuză. Aceşti oameni au copii, nepoţi. Nu le anulează ei viitorul?

Priviţi istoria noastră recentă. în jurul lui 1950 Statele Unite aveau o poziţie sigură. Nu exista nici o ameninţare în raza vizuală - exceptând o ameninţare potenţială: rachetele balistice intercontinentale cu focos termonuclear. Ele nu erau încă disponibile, dar erau la începutul dezvoltării lor. Ele puteau reprezenta o ameninţare pentru inima Statelor Unite, o puteau chiar distruge. Acum, dacă îţi pasă de copiii şi nepoţii tăi, nu ai face ceva pentru a preveni dezvoltarea acestei ameninţări? Ar fi putut fi făcut ceva? Nu s-a încercat nimic, aşa că nu ştim. Cu siguranţă, cel puţin cineva ar fi putut să caute să elaboreze tratate, ceea ce ar fi blocat dezvoltarea acestor arme. De fapt, este puţin probabil că ruşii ar fi fost de acord cu asemenea tratate. Ei erau atât de în urmă din punct de vedere tehnologic şi în mod legitim se simţeau înspăimântaţi şi ameninţaţi, încât ar fi putut sa creeze asemenea arme. După cum ştim din arhivele ruseşti recent deschise, şi ei au înţeles că Statele Unite încercau să le folosească de fapt pentru distrugerea lor economică, obținându-i sa intre într-o cursa a înarmării căreia nu i-ar fi putut supraviețui - amintiţi-vă, economia lor era mult mai mică decât a noastră. Aşa că est e posibil, de fapt, probabil, că ei ar fi acceptat un asemenea tratat (de pace). Care este recordul istoric în această problemă? În istoria judiciară clasică, McGeorge Bundy, un consilier de securitate naţională care avea acces la înregistrări declasificate, menţionează, mai mult sau mai puţin în trecere, că era incapabil să găsească vreo menţiune; fie şi a posibilităţii de a urma aceasta opţiune. Nu că ar fi fost sugerată şi respinsă. El spune că nici nu a fost menţionată. Trebuie să fii vreun geniu ca să înţelegi la sfârşitul anilor 1950, că aceasta era o ameninţare potenţială faţă de Statele Unite şi ca ţi-ar fi putut distruge nepoţii? Nu. Trebuie doar să ai inteligenţa, cunoştinţele despre lume ale urnui elev de liceu. Aceştia nu erau oameni proşti: Dean Acheson, Paul Nitze, Gcorge Kennan, şi restul. Dar nu le-a dat prin cap, fiindcă aveau ţeluri mai înalte, cum ar fi să îşi maximizeze puterea şi privilegiile pe termen scurt.

Ce spuneţi cuiva care citeşte acest interviu şi spune: .Acestea sunt probleme enorme. Ce aş putea face eu ca individ în privinţa aceasta?

Sunt multe pe care le putem face. Nu să ajungem în închisoare, torturaţi, nu să fim asasinaţi; avem însă privilegii enorme şi o libertate grozavă. Ceea ce implică oportunităţi fără sfârşit. După fiecare interviu pe care îl dau în Statele Unite, oamenii vin şi-mi spun „Vreau să schimb lucrurile. Ce pot face?" Nu am auzit niciodată aceste întrebări de la ţăranii din Columbia de Sud, de la kurzii din sud-estul Turciei, aflaţi într-o represiune mizerabilă sau de la cineva care suferă. Ei nu întreabă ce pot face. Ei îţi spun ce vor face. Cumva, privilegiile enorme şi libertatea duc către o senzaţie de impotenţă, care este un fenomen ciudat dar izbitor. Realitatea este că putem face ceva cu privire la orice. Nu este nici o greutate în a găsi şi a te alătura unor grupuri care lucrează din greu la probleme care te privesc. Dar nu acesta este răspunsul pe care îl vor oamenii.

Cred că întrebarea reală pe care o au oamenii este: „Ce pot face ca să rezolv aceste probleme repede şi uşor?". Am mers la o demonstraţie şi nimic nu s-a schimbat. Cincisprezece milioane de oameni au mărşaluit pe străzi pe 15 februarie 2003 şi totuşi Bush a mers la război; este fără speranţă. Dar acesta

nu este modul în care merg lucrurile. Dacă vrei să faci schimbări în lume, va trebui să fii acolo zi după zi, transfomând o acţiune plictisitoare intr-o muncă ordonată menită să atragă câţiva oameni interesaţi de problemă, construind o organizaţie puţin mai mare, ducând la bun sfârşii următoarea mişcare, experimentând frustrarea şi în final ajungând undeva. Aşa se schimbă lumea. Aşa poţi scăpa de sclavie, aşa se pot câştiga drepturile femeii, aşa se poate obţine votul, aşa poţi obţine protecţie pentru oamenii muncii. Poţi arăta că fiecare câştig este rezultatul unui astfel de efort - nu de la oameni mergând la o singură demonstraţie şi renunţând când nu se întâmplă nimic sau votând odată la patru ani după care merg acasă. Este bine dacă obţii un candidat mai bun sau mai puţin rău, dar acesta-i doar începutul, nu sfârşitul. Dacă sfârşeşti aici, poţi la fel de bine să nu votezi. Dacă nu dezvolţi o purtare, viaţă, cultură democratică care să oblige candidaţii, ei nu vor face lucrurile pentru care ai votat. Numai apăsând un buton şi apoi mergând acasă asta nu va duce la nici o schimbare.

CINCI
ISTORIE ŞI MEMORIE
CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (11 IUNIE 2004)

Puteţi să-mi povestiţi despre pictura pe care o aveţi atârnată în birou? Este mai degrabă înspăimântătoare.

Este o imagine a unui înger al morţii stând deasupra arhiepiscopului de El Salvador, (Iscar Komero, care a fost asasinat în 1980.1 Romero a fost asasinat numai cu câteva zile după ce îi scrisese o scrisoare preşedintelui Jimmy Carter, conjurându-l să nu trimită ajutor juntei militare din El Salvador, ajutor care ar fi folosit pentru a-i strivi pe oamenii care luptă pentru drepturile lor umane elementare. Ajutorul a fost trimis şi Romero a fost asasinat. Apoi Ronald Reagan a venit la putere. Cel mai frumos lucru pe care îl pot spune despre Reagan este că poate nu ştia care erau politicile administraţiei sale, dar eu voi pretinde că ştia. Anii de preşedinţie a lui Reagan au fost şi o perioada de devastare şi dezastru pentru El Salvador. Au fost omorâţi poate şapte zeci de mii de oameni. Decada a început cu asasinarea arhiepiscopului. S-a sfârşit destul de simbolic cu omorârea brutală a şase intelectuali latino-americani de marcă, preoţi iezuiţi, de către un batalion de elită antrenat, înarmat şi condus de către Statele Unite, care aveau o lungă şi sângeroasă tradiţie de crime şi masacre in spate. Pictura arată preoţii, împreună cu menajera şi fiica ei care au fost de asemenea omorâte. Cam toată lumea de la sud de Rio Grande care vine să-mi viziteze biroul recunoaşte imaginea. Aproape nimeni de la nord de Rio Grande nu o face. Când inamicii comit crime, sunt crime. De fapt, atunci putem exagera şi minţi despre acestea fără ruşine. Când noi comitem crime, acestea nu s-au întâmplat. Puteţi observa acest lucru foarte bine în cultul personalităţii lui Reagan care a fost creat printr-o campanie de propagandă masivă. Timpurile lui Reagan au fost ale crimei, brutalităţii şi violenţei, care au devastat un mare număr de ţări şi au lăsat probabil vreo două sute de mii de oameni morţi in America Latină, cu sute de mii de orfani şi văduve. Dar acest lucru nu poate fi menţionat aici. Nu s-a întâmplat.

Persoana responsabilă pentru un component al acestei terori, războiul Contras din Nicaragua, a fost cel cunoscut ca „proconsulul" din Honduras, John Negroponte. Negroponte a fost ambasadorul SUA în Honduras, care a servit ca bază pentru armata teroristă care atacă Nicaragua. El avea două sarcini în calitate de proconsul. Prima, să mintă congresul în legătură cu atrocităţile comise de securitatea din

Honduras, astfel încât ajutorul militar să continue să curgă, şi a doua, să supravegheze taberele militare în care armata mercenară era antrenată, înarmată şi organizată pentru a comite atrocităţile, atrocităţi pentru care a fost condamnată de Curtea Mondială. Acum Negroponte este proconsul în Irak. Wall Steet Journal, spre meritul său, a avut un articol arătând că Negroponte merge în Irak ca „proconsul modern" şi că el şi-a învăţat meseria în Honduras la începutul anilor 1980. În Honduras, aş adăuga, el a fost responsabil de cea mai mare filială CIA din lume. El este acum responsabil de cea mai mare ambasadă din lume. Dar toate acestea nu s-au întâmplat şi nu contează, pentru că le-am făcut noi. Şi acesta este un motiv suficient pentru a şterge acest lucru în istorie.

Ziarul New York Times de astăzi este plin de solemnitatea şi parada unor funerarii de stat în onoarea preşedintelui Reagan, cineva care îi numea pe Contras din Nicaragua „echivalentul moral al părinţilor fondatori". În articolul de primă pagină „moştenirea lui Reagan începe acum testul timpului", R. W. Apple Jr. scrie despre „extraordinarele daruri politice", ale lui Reagan, inclusiv „talentele sale în calitate de comunicator, înţelegerea intuitivă a americanului de rând, infailibila sal genialitate".

În articolul lui R. W. Apple Jr., care este tipic, întregul şir al atrociăților din era Reagan este șters cu totul. Să luăm exemplul Africii. În timpul anilor lui Reagan, administraţia avea o politică a „angajamentului constructiv" privind Africa de Sud. Exista o opoziţie puternică faţa de apartheid la acea vreme şi Congresul a votat legislagia interzicând ajutorul pentru Africa de Sud. Oamenii lui Reagan au fost obligaţi să găsească modalităţi prin care să ocolească legislaţia Congresului pentru ca până la urmă să sporească comerţul cu Africa de Sud. Aşa că ei au spus că Africa de Sud se apără împotriva „mai multor grupuri teroriste notorii" din lume, şi anume Congresul Naţional African al lui Nelson Mandela. Aceasta a fost o perioadă de masacre, devastări şi distrugere, toate fiind şterse.

Unui dintre lucrările, care s-au întâmplat în timpul administraţiei Reagan a fost invazia Granadei. Dumneavoastră eraţi în Boulder, Colorado în ziua aceea, 25 octombrie 1983, şi v-aţi început prelegerea spunând „Cea mai recentă intervenţie SUA s-a petrecut în această dimineaţă în Granada". Reagan a spus despre construirea unui aeroport în Granada că „poate fi văzută numai ca proiecţie a Uniunii Sovietice sau Cubei în regiune".

Din nou, cel mai amabil lucru pe care poţi sa îl spui despre Reagan este că probabil nu ştia ce spune. I se dădeau notele scrise de creatorii de mesaj, inclusiv glumele, în paranteză fie spus. Dar, presupunând că el ştia, s-a pretins că Granada ar fi un cap de pod sovietocubanez, fiindcă nişte contractori cubanezi, cu o planificare şi autorizare britanice, construiau un aeroport. Ruşii, dacă ar fi putut cumva să găsească Granada pe hartă, ar fi folosit-o ca pe o baza aeriană pentru a ataca Statele Unite.

Reagan era un bis incredibil. Cineva care poate crede că o bază aeriană în Granada poate fi folosită pentru a ataca Statele Unite, nu se ridică nici măcar la nivelul de a fi de râs. Şi acelaşi lucru s-a întâmplat în Nicaragua. Reagan a declarat stare de urgenţă naţională pentru că guvernul din Nicaragua a reprezentat o „neobişnuită şi extraordinară ameninţare pentru securitatea naţională şi pentru politica externă a Statelor Unite". Apoi el a explicat că Nicaragua era „un sanctuar privilegiat pentru terorişti şi subversivi, aflaţi numai la două zile de condus distanţă de Harlingen, Texas". Oricine examinează aceasta n-ar şti dacă să râdă sau să plângă. De fapt, ar trebui să plângi pentru că aceasta a fost parte a procesului de distrugere a Nicaraguei si a făcut şi mult rău Statelor Unite.

Regan a spus că a intervenit în Granada pentru a salva vieţile studenţilor de la St. George University School of Medicine.

Se pretindea că Statele Unite protejau studenţii de la şcoala medicală. Faptul că instantaneu Cuba s-a oferit să negocieze întreaga problemă a fost complet şters din mass-media. A fost o informaţie scăpată publicului mai târziu, când era prea târziu. Şi, desigur, motivul real pentru invazie era clar. Numai vreo două zile mai devreme fuseseră nişte bombardamente în Liban în care vreo 240 de marinari americani fuseseră ucişi. Şi au trebuit să acopere acest lucru printr-un gest măreţ, care ne apăra de distrugerea cu care ne ameninţa Granada, După invazie, Reagan s-a ridicat şi a spus: „Zilele noastre de slăbiciune s-au sfârşit. Forţele noastre militare şi-au revenit şi mai impunătoare".

Întâmplător, ideea că Reagâm a atins o coardă în inimile americanilor nu este adevărată. El nu a fost un preşedinte popular. Chiar şi presa este nevoită să mai recunoască acest lucru din când în când, în ultima vreme. Să luăm sondajele Gallup. Rezultatele lui Reagan din sondaje în timpul cât a fost în funcţie erau aproximativ medii, sub cele înregistrate de către toţi succesorii lui, cu excepţia lui Bush II. Prin 1992 Reagan devenise cel mai nepopular fost preşedinte în viaţă cu excepţia lui Richard Nixon. Apoi a urmat o campanie propagandistică imensă, care s-a perpetuat timp de zece ani, cu scopul de a-l transforma într-o semidivinitate, ceea ce a avut oarecare succes. Dacă urmăriţi campania propagandisticii şi verificaţi şi sondajele de opinie, veţi vedea că reverenţa pentru liderul imperial a crescut o dată cu amploarea campaniei propagandistice. Este adevărat că oamenii sunt receptivi la propaganda imperială.

Aceste funerarii de stat de astăzi din Washington sunt interesante. După cum arată Times, acestea urmăresc un scenariu al unui plan funerar de trei sute de pagini, care explică în detaliu ce trebuie să se întâmple în fiecare minut al ceremoniei. Nu a mai existat nimic asemănător în istoria SUA. Funeraliile lui John E Kennedy au fost cu totul diferite şi urmau asasinării unui preşedinte în exerciţiu. Pentru a găsi ceva ce s-ar putea compara cu acestea, ar trebui să vă întoarceţi la cultul fără perdea pentru George Washington, desfăşurat la începutul secolului al nouăsprezecelea. Washington a fost transformat în fiinţa umană perfectă, cea mai uimitoare dintre cele care au existat vreodată pe faţa Pământului, foarte asemănător cu ce vedem în Coreea pentru Km II Sung. Aceasta se petrecea (însă) într-o perioada în care oamenii încercau să creeze o ţară unită, separată de colonii. Cam până la Războiul Civil, sintagma Statele Unite era un plural, nu un singular - state care sunt unite. Efortul de a forma o naţiune a cerut şi un efort propagandistic, mai ales după standardele din secolul al nouăsprezecelea. Dar de atunci şi până acum, nu a mai existat nimic comparabil cu acest cult al lui Reagan.

Biroul dumneavoastră de aici se află într-o clădire nouă, care se numește Centrul pentru Învățare și Memorie. Cineva ar putea doar specula ce se petrece acolo. Dar v-aș ruga să ne vorbiţi despre memoria despre istoric şi cunoaşterea istoriei ca instrumente ale rezistenţei la propagandă.

Faptul că memoria trebuie reprimată a fost foarte bine înţeles, cu mult înaintea lui George Orwell. Nu numai memoria, dar şi conştienta a ceea ce se petrece făţiş, public trebuie s-o reprimi, pentru că dacă publicul începe să cunoască ceea ce este făcut şi să îi poată spune pe nume, atunci poţi avea surpriza să nu permită acel lucru. Acesta este principalul scop al existenţei propagandei. Altfel aceasta nu ar avea nici un rost. De ce nu s-ar spune pur şi simplu adevărul? Este simplu să spui adevărul decât să minţi. Nu rişti să fii prins. Nu trebuie să fad nici un efort. Dar sistemele puterii nu spun niciodată adevărul, iar dacă pot scăpa etalând minciuna, aceasta se întâmpla fiindcă, pur şi simplu, nu au încrederie în public.

Pe data de 27 mai, New York pmes a publicat un articol despre schimburile de cuvinte ce au avut loc intre Henry Kissinger şi Richard Nîxon, care au inclus şi una dintre cele mai incredibile propoziţii pe care le-am auzit vreodată. Kissinger s-a luptat prin tribunale să împiedice să fie publicate stenogramele, dar fără succes. Dacă le citiţi, aflaţi că la un moment dat Nixon l-a informat pe Kissinger că vroia să lanseze un atac major asupra Cambogiei sub aparenţa lansării unor provizii. El a spus "Vreau să lovească totul". Iar Kissinger a transmis către Pentagon ordinul să desfăşoare „o campanie majoră de bombardament în

Cambodgia. Mobilizaţi tot ce zboară împotriva a tot ce mişcă. Ar fi ceea ce se consideră cea mai explicită incitare la genocid, atunci când o fac alţii, din toată istoria U.S.A.

Chiar în acest moment, Slobodan Miloşevici, fostul preşedinte al Iugoslaviei, este judecat şi procurorii sunt cumva încurcaţi fiindcă nu găsesc dovada unor ordine directe care să lege numele lui Miloşevici de atrocităţile comise Ia sol. Să presupunem că s-ar fi găsit o declaraţie de-a lui Miloşevici, spunând „Loviţi totul. Mobilizaţi tot ce zboară împotriva a tot ce mişcă." Procesul s-ar fi terminat. Miloşevid ar fi trimis să ispăşească multiple sentinţe pe viaţă. Dar nu reuşesc sâ găsească un asemenea document.

A fost vreo reacţie la stenogramele convorbirilor Nixon-Kissinger? Le-a remarcat cineva? De fapt, am adus în discuţie acest comentariu în multe din conferinţele mele şi am observat că oamenii nu par să îl înţeleagă. Ar putea să îl înţeleagă în clipa în care îi spun, dar nu şi cinci minute mai târziu, pentru câ este de-a dreptul inacceptabil (pentru el). Nu putem să îl numim noi genocid în mod deschis, din moment ce noi desfăşurăm acţiunea. Nu se poate aşa. Ca urmare, nu s-a întâmplat. Şi în consecinţă, nu va trebui să fie şters din istorie pentru că nu va ajunge să intre în istorie vreodată.

În eseul dumneavoastră "Despre crimele de război" din cartea "În război cu Asia", citaţi introducerea lui Bertrand Russell, făcută Ia tribunalul internaţional a! crimelor de război, despre Vietnam. „Este în natura imperialismului ca cetăţenii puterii imperiale să fie mereu ultimii care află – sau cărora să le pese - despre circumstanţele întâmplărilor din colonii".

Nu sunt de acord cu Russell când spune că cetăţenii puterii imperiale sunt ultimii cărora Ie pasă. Cred că Ie pasă şi cred că de aceea sunt ultimii care află. Sunt ultimii care află datorită campaniei de propagandă masivă, care îi împiedică să ştie. Propaganda poate fi explicită sau tăcută. Când îţi treci, sub tăcere crimele, este tot propagandă. Şi motivul existenţei propagandei, de ambele feluri, este ca oamenilor le pasă şi daca ar afla ceea ce se întâmplă de fapt nu te-ar lăsa să continui. De fapt, asistăm la aşa ceva chiar acum. Nu veţi citi despre aceasta în ziare, clar să luăm spre exemplu evenimentele recente din Falluja, Irak. Atunci când soldaţii din marina americană au invadat Falluja şi au ucis cine ştie câţi, probabil sute. Nu ne investigăm niciodată victimele aşa că nu ştiu cifrele. Trupele Statelor Unite au trebuit să se retragă şi, deşi nimeni n-o va spune, să considere retragere ca o înfrângere. Soldaţii din marina americană au predat oraşul unor trupe care reprezentau probabil fosta armată a lui Saddam Hussein. De ce s-a întâmplat aşa? Să presupunem că s-ar fi petrecut un atac ca acesta în anii 1960. Ar fi fost hotărât simplu, cu nişte aparate B52 şi cu nişte operaţii de amploare la sol care ar fi şters totul de pe faţa Pământului. De ce n-a procedat armata SUA astfel şi de această dată. Pentru că publicul n-ar tolera-o.

În anii 1960, puterea executivă era atât de extremă încât guvernul îşi putea permite orice, ieşind bine în ochii publicului. Era luat drept bun dreptul nostru de a masacra şi distruge după plac. Astfel că nu a fost de fapt nici un protest împotriva războiului din Vietnam ani de zile deşi operaţiuni militare ca cea din Falluja aveau loc în mod curent. Totuşi, acum nu se mai poate. Acum publicul n-ar tolera aşa ceva. Acesta este motivul principal pentru care Statele Unite nu pot susţine tipul de operaţiuni criminale atât de uşor de condus odinioară.

Petrec mult timp cu documentele oficiale care nu mai sunt secrete. Să răsfoiţi asemenea documente din Statele Unite, sau, după câte ştiu eu, şi din alte ţări. Daca se ţin nişte lucruri secrete, faţă de cine sunt acestea ţinute secrete? În special faţă de populaţia tării. O foarte mică porţiune din aceste documente interne nu au nimic de a face cu securitatea, nu contează cât de larg ai interpreta termenul de securitate. Acestea au de-a face în primul rând cu asigurarea, că principalul duşman - adică, populaţia ţării - este ţinut în necunoaştere în privinţa acţiunilor celor puternici. Şi aceasta pentru că oamenii la putere, fie că este putere corporatistă, guvernamentală, sau doctrinară, sunt înspăimântaţi de faptul că oamenilor le pasă şi ca urmare trebuie să le fie cu bună ştiinţă manipulate atitudinile şi credinţele.

Iunie 2004 marchează cea de-a cincizecea aniversare a loviturii de stat a SUA pentru a răsturna guvernul democratic ales al lui Jacob Arbenz din Guatemala. Dwight D. Eisenhower, după lovitura de stat i-a spus lui Allen Dulles şi altor oficiali de vârf: „Mulţumită vouă tuturor. Aţi împiedicat formarea unui cap de pod sovietic în emisfera noastră". Stephen Kinzer a scris o carte despre această lovitură de stat, numită "Fruct amar". Schlesinger intr-un articol din Naţiunea a numit-o „unul dintre cele mai negre episoade din istoria CIA". Puteţi comenta acestea?

Fruct amar este chiar o carte bună. Lovitura aceasta de stat n-a fost totuşi un moment negru în istoria CIA. CIA a acţionat, aşa cum acţionează mereu, ca un agent al Casei Albe ducând la bun sfârşit nişte acţiuni pe care le poate, cum se spune, „nega în mod plauzibil". CIA are desemnată această responsabilitate de a comite crimele şi atrocităţile şi, când ceva nu merge cum ar fi trebuit, poţi da vina pe elementele „impostoare" din agenţie. Dar acest lucru este o glumă, liste foarte greu să găseşti un caz în care CIA a acţionat fără autorizare din partea preşedinţiei. Iar în cazul răsturnării lui Arbenz, Eisenhower a dat ordinele. Ca şi cu Guatemala drept cap de pod sovietic, Eisenhower ştia foarte bine că administraţia încerca să forţeze Guatemala să accepte arme est-europene. Guatemala avea un guvern democratic, faţă de care SUA se opunea cu putere. Un poet din Guatemala a numit acest scurt interludiu. „Ani de primăvară într-o țară a eternei tiranii".

După ce dictatura lui Jorge Ubico Castaneda a fost răsturnată în 1944, Guatemala a avut în sfârşit un guvern democratic autentic, care s-a bucurat de un suport popular enorm datorită politicilor sale progresiste. Pentru prima oară în istoria, ţării, guvernul a mobilizat ţăranii să participie în sistemul politic. Se dezvolta o democraţie reală, care ar fi putut influenţa şi alte ţări din America Latina. Statele Unite au considerat acest fapt o crima incredibilă. Dulles şi Eisenhower, în discuţiile secrete, erau foarte îngrijoraţi. Ei se temeau că Guatemala ar putea spijine grevele din preajma Hondurasului sau să îl ajute pe Jose Figueres, figura cea mai importantă a democraţiei în America Centrală, care încerca să înlăture o dictatură în Costa Rica. Când Statele Unite au ameninţat ţara cu atacul, Guatemala a căutat sprijin militar din partea Europei, pe care Statele Unite l-au blocat. În cele din urmă, Guatemala, încercând să se apere de atacul unei superputeri de dimensiunile unei emisfere, a făcut greşeala tactică de a accepta sprijin militar din partea singurei ţări care putea să i-l ofere, Cehoslovacia. Guvernul SUA a descoperit triumfător că armata cehă mergea în Guatemala şi a strigat că acest lucru reprezintă o ameninţare la adresa Statelor Unite. Cum pot supravieţui Statele Unite dacă Guatemala are nişte arme din Cehoslovacia? Acesta a fost pretextul folosit pentru invazie.

Întâmplător, deşi avem o cantitate impresionantă de informaţie despre Guatemala, ceea ce ştim este încă destul de limitat, în parte, pentru că oamenii lui Reagan, care nu erau conservatori, ci adepţi reacţionari extremi ai unei mari puteri acordată statului, au blocat obişnuitele eliberări de documente din arhive, care ar fi putut arunca ceva lumină asupra acestei perioade. În general, legile SUA solicită Departamentului de Stat să scoată de la secret documentele după o perioadă de treizeci de ani. Administraţia Reagan a blocat aceste legi pentru că nu s-a dorit ca publicul să știe ce sa petrecut în Guatemala în 1954 şi în Iran în 1953. Oamenii ar putea afla adevărul despre activităţile statului lor şi nu le-ar accepta.

Ziarul documentelor ofciale, New York Times, a jucat un rol în lovitura de stat din Guatemala din 1954. Directorul CIA i-a cerut publicaţiei Times să își țină corespondentul Sydney Gruson departe de acest subiect, iar cel care răspundea de publicarea ziarului, Arthur Hays Sulzberger s-a conformat.

Da. Times a fost şeful galeriei pentru lovitura din Guatemala şi a aplaudat şi lovitura din Iran în 1953, Thomas McCann, ofiţerul de relaţii publice al United Fruit Company, chiar a scris o carte interesanta despre aceasta, **O companie americană**, în care el descrie eforturile propagandistice, conduse de Edward

Bernays, de a persuada publicul şi presa să sprijine lovitura de stat. Şi apoi el spune: „Este dificil să pledezi convingător împotriva manipulării prin presă, atunci când victimele par atâti de dornice de o astfel de experienţă".

Coperta cărţii scriitorului şi activistului pakistanez Eqhal Ahmad, ***Terorismul: ai lor şi ai noştri****, are o poză a lui Ronald Reagan la Casa Albă, cu un grup de mujahedini din Afganistan. Aceasta nu este o fotografie care să fi circulat prea mult în mass-media majoritară. Administraţia Reagan a avut un rol important în a-i sprijini pe mujahedini, elemente care ulterior s-au metamorfozat în talibani şi Al-Queda.*

Au făcut mai mult decât să îi sprijine, l-au organizat. Au adunat islamişti radicali din toată lumea - elementele cele mai violente şi nebuneşti pe care le-au putut găsi - şi au încercat să îi transforme într-o forţa militară în Afganistan. Mujahedinii au fost înarmaţi, antrenaţi, şi conduşi mai ales de serviciile secrete pakistaneze, dar sub controlul şi supravegherea CIA, cu sprijinul Marii Britanii şi al altor puteri. Ai putea argumenta că acest lucru ar fi fost legitim, dacă ar fi fost cu scopul de a apăra Afganistanul, dar nu s-a întâmplat aşa. De fapt, probabil că acestea toate au prelungit războiul din Afganistan. Arhivele sovietice sugerează că Moscova era gata să se retragă din Afganistan la începutul anilor 1980. Dar nu acesta era scopul. Scopul era nu să îi apere pe afgani, ci să le facă rău ruşilor. Mujahedinii şi-au desfăşurat acţiunile teroriste chiar din interiorul Rusiei. Şi acestea sunt chiar forţele care s-au metamorfozat în Al-Qaeda. În mod întâmplător, aceste activităţi teroriste au fost stopate după retragerea ruşilor din Afganistan, fiindcă ceea ce mujahedinii încercau să facă era exact ceea ce ziceau: să protejeze ţinuturile musulmane de „necredincioşi".

De fapt, Al-Qaeda, dacă ne întoarcem puţin în trecut, abia dacă era menţionată în rapoartele serviciilor secrete SUA până în 1998. Bombardamentele din Sudan şi Afganistan din 1998 din vremea lui Clinton au creat, efectiv Al-Qaeda, ca o entitate cunoscută atât în lumea musulmană, cât şi în cea a serviciilor secrete. De fapt, bombardamentele acestea i-au creat şi pe Osama bin Laden ca simbol important şi au condus la recrutări şi finanţări şi mai importante pentru reţelele de tip Al-Qaeda, precum au condus şi la strângerea relaţiilor dintre bin Laden şi talibani, care până atunci îi erau ostili. Bombardarea Sudanului, mai ales, a înfuriat oamenii din întreaga lume arabă. Acesta este încă un moment din istoric care nu s-a întâmplat, fiindcă noi l-am comis. Statele Unite ştiau foarte bine că luau drept ţintă un producător major de produse farmaceutice şi veterinare dintr-o ţară săracă africană. Desigur ca acest lucru va avea efecte devastatoare. Cât de devastatoare nu ştim, pentru ca aşa cum spuneam, noi nu investigăm rezultatele crimelor noastre. Dar cele câteva aprecieri credibile care sunt disponibile, una aparţinând ambasadorului german, din publicaţia de extremă stângă Harvard Internaţional Review şi alta din Boston Globe, au apreciat câteva zeci de mii de morţi, ca o consecinţă a bombardamentelor - poate mai mult, poate mai puţin. Aici, nu este important. Dacă Al Qaeda ar fi aruncat în aer jumătate din proviziile farmaceutice dintr-o ţară care contează - Statele Unite sau Anglia sau Israelul - noi nu am mai fi spus „Ei bine, nu este mare lucru". Dar atunci când am făcut-o noi, am considerat că nici nu s-a întâmplat şi deci nu mai aveau cum să mai urmeze consecinţe. Dacă cineva ar îndrăzni numai să menţioneze acest lucru, ar stârni doar accese disperate de furie disperate, pentru că nu este îngăduit nici măcar să menţionezi că Statele Unite ar putea să comită aşa, fără chibzuinţă, crime majore.

Osama bin Laden însuşi a devenit anti-american abia în jurul anului 1991, din mai multe motive. Statele Unite şi Arabia Saudită îi refuzaseră permisiunea unui jihad împotriva lui Saddam Hussein în timpul primului război din Golf. Dar motivul principal a fost că Statele Unite aveau baze în Arabia Saudită, lângă două oraşe sfinte ale islamului.

L-am intervievat pe Eqbal Ahmad în august 1998, ia vreo două săptămâni după ce a lansat Clinton atacurile cu rachete asupra Afganistanului şi Sudanului si mi-a spus: „ Osama bin Laden este un semn

prevestitor al lucrurilor ce vor urma... Statele Unite au sădit în Oriental Mijlociu şi în Asia de Sud nişte seminţe extrem de otrăvitoare. Aceste seminţe cresc acum. Unele s-au maturizat, altele acum se coc. Este necesară o examinare a motivelor pentru care au fost sădite, a ceea ce a crescut şi cum trebuie recoltate. Rachetele nu vor rezolva problema.

Este o declaraţie toarte perspicace. Şi, de fapt, de acum există o literatură analitică de calitate despre cum s-au dezvoltat aceste seminţe. Cea mai bună carte pe subiect este Al-Qaeda de analistul britanic Jason Burke, care confirmă exact ceea ce a prezis Eqbal Ahmad. Burke argumentează că Al Qaeda nu este o organizaţie, ci o reţea laxă de organizaţii independente care au o ideologie similară, o „reţea a reţelelor". Conform cărţii lui Richard Clarke, **Împotriva tuturor duşmanilor**, serviciile secrete SUA nu au dat nici un fel de atenţie Al Qaeda sau lui Osama bin Laden, până în 1998. De fapt ei nici măcar nu foloseau termenul Al Qaeda. Dar, aşa cum a prezis Eqbal, bombardamentele din Sudan şi din Afganistan au făcut ca Al Qaeda şi bin Laden să devină nişte simboluri majore. Aceste atacuri, împreună cu invadarea Afganistanului, au condus la o creştere uriaşă în privinţa recrutărilor şi a finanţărilor pentru grupările de tip Al Qaeda. Burke spune corect că „Fiecare uz de forţă este încă o mică victorie neutru bin Laden', ajutându-l să mobilizeze alegătorii care să ajungă să vadă Occidentul ca pe nişte cruciaţi porniţi să distrugă lumea musulmană. Războiul din Irak a avut exact acest efect.

Chiar în această dimineaţă, Departamentul de Stat a admis, într-o formulare politicoasă, că au „greşit" - cu alte cuvinte, că au minţit de-a dreptul - când au pretins in raportul lor despre „Tipare ale terorismului global" că teroarea a fost redusă mulţumită lui Bush. De fapt, aceasta a crescut, recunosc ei acum concesivi şi pe tăcute, un lucru care se ştia deja de ceva vreme. O parte a creşterii se datorează războiului din Irak, ceea ce era pe de-a-ntregul previzibil. De fapt, atât agenţiile secrete, cât şi analiştii au prezis ca dacă SUA va invada Irakul, terorismul va creşte, din considerente evidente.

Se petrece un fel de şaradă ciudată în lumea intelectuală şi în Washington bazată pe aşa-zisele revelaţii ale lui Richard Clarke, Paul O'Neill, fostul secretar al trezoreriei şi ale altora, referitoare la faptul că neoconservatorii din administraţia Bush II au clasificat ca fiind mai importantă invazia asupra Irakului decât războiul asupra terorii. Singurul lucru uimitor, poate legat de aceste revelaţii, ar fi că mai surprind pe cineva. Cum ai putea fi surprins? Au invadat Irakul deşi ştiau că era foarte probabil să crească ameninţarea terorii. Aceasta a demonstrat care le sunt priorităţile. Sfârşitul poveştii. Mai mult, din punctul lor de vedere, acestea sunt nişte priorităţi perfect rezonabile. Nu le pasă atât de mult de teroare. Contează, după cum corect a arătat Chalmers Johnson, să aibă baze militare, într-un stat clientelar dependent, chiar în inima zonei care este cea mai mare producătoare de petrol din lume. Acesta este lucrul important. Nu fiindcă Statele Unite ar vrea chiar acel petrol - va obţine oricum petrol într-un fel sau altul, de pe piaţă - ci pentru că vrea să controleze petrolul, ceea ce este o chestiune total diferită. S-a înţeles încă din 1940 că o pârghie importantă împotriva duşmanilor este controlul petrolului. Iar duşmanii SUA sunt Europa şi Asia. Acestea sunt regiunile lumii care s-ar putea să evolueze spre independenţă. Una dintre modalităţile de a împiedica acest lucru să se întâmple, este să îţi ţii mâna pe dopul canistrei.

La fiecare patru ani, votanţii din SUA trebuie să aleagă "cel mai mic dintre două rele". Dumneavoastră spuneaţi că ar exista o mică diferenţă în privinţa alegerilor următoare, cele dintre George Bush şi John Kerry, care a făcut deja câteva sprâncene să se ridice. Vă puteţi explica mai pe larg poziţia?

Există diferențe. Kerry şi Bush au circumscripții diferite și au grupuri diferite de oameni în jurul lor. În planul afacerilor externe, nu m-aş aştepta la vreo schimbare majoră de politică externă dacă va fi ales Kerry. Probabil că va fi ceva asemănător anilor lui Clinton, când aveam mai mult sau mai puţin aceleaşi politici, dar mai nuanţate, nu aşa de făţişe şi agresive, mai puţin violente. Dar în ceea ce priveşte chestiunile interne ar putea să rezulte nişte diferenţe semnificative. Oamenii din preajma lui Bush sunt

adevăraţi fanatici. Sunt chiar făţişi. În sensul că nu se ascund, nu îi poţi acuza de aşa ceva. Vor să distrugă întreaga samă de realizări progresiste din secolul trecut. Deja au cam eliminat taxarea progresivă. Încearcă să distrugă sistemul şi aşa limitat de asistenţă medicală. Acum urmăresc asigurările sociale. Probabil vor trece la şcoli. Ei nu vor o guvernare minimalistă mai mult decât a vrut-o Reagan. Ei vor o guvernare uriaşă, masivă şi intruzivă, dar care să lucreze pentru ei. Ei urăsc piaţa liberă. Oamenii lui Kerry nu vor face ceva extraordinar de diferit, dar este mult mai probabil că vor proteja unele forme limitate de acordare de beneficii şi pentru majoritatea populaţiei.

Mai sunt şi alte diferenţe. O mare parte din alegătorii lui Bush sunt din zona sectorului religios extremist şi fundamentalist din această ţară, care este uriaş. Nu există nimic asemănător în vreo altă ţară industrializată. Iar Bush trebuie să continue să le arunce „carne roşie" să îi menţină mulţumiţi, în timp ce sunt zgâlţâiţi de politicile sociale şi economice ale lui, Bush trebuie sa îi facă să creadă că face ceva şi pentru ei. Dar aruncatul „cărnii roşii" la alegători este foarte periculos pentru lume, pentru că înseamnă violenţă şi agresiune, dar şi pentru ţară, pentru că înseamnă daune serioase pentru libertăţile civile. Desigur oamenii lui Kerry nu au asemenea alegători. Le-ar plăcea să aibă, dar niciodată nu vor apela la ei cine ştie ce. Ei trebuie să le vorbească muncitorilor, femeilor, minorităților și altora.

Acestea pot să nu pară nişte diferenţe uriaşe, dar ele se traduc în nişte efecte destul de mari pentru vieţile oamenilor. Oricine spune „Nu-mi pasă dacă iese Bush", le spune de fapt săracilor şi muncitorilor din ţară „Nu-mi pasă dacă vieţile voastre sunt distruse: Nu-mi pasă dacă veţi avea prea puţini bani să vă ajutaţi mama infirmă. Pur şi simplu nu-mi pasă fiindcă din punctul meu elevat de vedere nu este prea mare dilerență între cei doi candidați". Este un fel de a spune "Nu-mi daţi atenţie, fiindcă nu-mi pasă de voi". Nu numai, că această poziţie este greşită, ea este şi o reţetă pentru dezastru, dacă sperai să dezvolţi o mişcare populară sau vreo alternativă politică.

ŞASE

DOCTRINA BUNELOR INTENŢII

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS (30 NOIEMBRIE 2004)

Aţi scris despre „doctrina bunelor intenţii". Ocazional, politica SUA este stricată de proverbialele mere putrede și ”greșeli tragice”, dar în esență înregistrarea bunătăţii noastre continuă, fără obstacole.

Povestea standard pentru zona universitară şi pentru mass-media este că există două tendinţe conflictuale în politica externă a SUA. Una ar fi „idealismul wilsonian", bazat pe intenţii nobile. Cealaltă este „realismul treaz", care spune că trebuie să ne înţelegem limitele intenţiilor noastre bune. Uneori intenţiile noastre bune nu pot fi împlinite aşa cum trebuie în lumea reală. Acestea sunt singurele opţiuni.

Puteţi vedea aceasta nu numai în Statele Unite. Luaţi ca exemplu Anglia. Probabil că cel mai bun ziar din lume este Financial Times din Londra. Financial Times a tipărit un articol, cu vreo două zile în urmă, semnat de un autor important, Philip Stephens, destul de critic la adresa politicii externe a SUA. Problema este, spune el, că strategia SUA este în mod exagerat dominată de idealismul wilsonian. Ai nevoie de nişte picaturi de realism care să te trezească, să mai tempereze această pasionată consacrare faţă de democraţie şi libertate.

Şi Stephens continuă spunând că nu poate fi nici o îndoială că George Bush şi Tony Blair sunt motivaţi de viziunea lor şi de încrederea în democraţie şi în drepturi. Noi ştim acest lucru fiindcă ei au spus-o şi o dovedesc. Dar trebuie să fim mai realişti şi să recunoaştem că, deşi Bush şi Blair sunt devotaţi faţă de ceea ce New York Times numeşte „viziunea mesianică a lui Bush, cuprinsă în proiectul de a invada Irakul şi de a 'reface' Orientul Mijlociu" este necesar să înţelegem că irakienii şi alţii din Orientul Mijlociu s-ar putea să nu fie capabili să se ridice la înălţimile pe care noi le-am plănuit pentru ei.

Cum pretextele pentru invazia Irakului s-au prăbuşit - nu s-au găsit armele de distrugere în masă, legăturile Al Qaeda cu Irakul sau corelaţia dintre Irak şi 11/9 - cei care îi redactează mesajele lui Bush trebuie să vină cu ceva nou. Aşa că ei au venit cu această viziune mesianică de a aduce democraţia în Orientul Mijlociu. Când Bush a vorbit şi şi-a anunţat viziunea, comentatorul principal de la Washington Post, David Ignatius, un editor şi un corespondeni respectat, a căzut într-o mare uimire. El a descris războiul din Irak ca pe "cel mai idealist război purtat în timpuri moderne - un război al cărui singur motiv coerent, pentru toate găselniţele înşelătoare despre arme de distrugere în masă şi terorişti Al Qaeda, este că a dat jos un tiran şi a creat premisele unui viitor democratic". Această viziune a unui viitor democratic" este călăuzită, după Ignatius, de „idealistul şef, Paul Wolfowitz, care probabil că deţine recordul absolut în a urî cu patimă democraţia comparativ cu ceilalţi din administraţie. Dar nu contează. Dovada este că Ignatius a fost cu Wolfowitz atunci când Ie-a vorbit irakienilor în oraşul Hilla despre Alexis de Tocqueville. Hilla este din întâmplare şi oraşul unde a avut loc primul masacru al irakienilor de către americani în timpul invaziei, dar să lăsăm şi acest lucru deoparte.

Ignatius reprezintă o extremă a spectrului. Apoi, la cealaltă, se află criticii care spun ca această viziune este nobilă, inspiră, dar ar trebui sa fie mai realistă, dat fiind că se află mai presus de posibilităţile lor de înţelegere deoarece cultura irakiană este deficitară şi aşa mai departe. Există ceva nou în această dezbatere? Chiar nimic. De fapt, ar trebui să munceşti mult pentru a găsi în istorie un exemplu de un alt tip. Francezii aveau o „misiune civilizatoare", Mussolini îi ridica, plin de nobleţe, pe etiopieni. Dacă am avea documente de la Gingis Han, pe când masacra zeci de milioane de oameni, şi el probabil că ar fi spus că are o „viziune nobilă". Vedeţi dacă puteţi găsi vreo excepţie.

*În **Descurajarea democraţiei** îl citaţi pe Winston Churchil vorbindu-i lui losif Stalin în 1943 la Teheran. Churchil spunea că „guvernarea lumii trebuie încredinţată naţiunilor satisfăcute, care nu mai vor*

nimic pentru ele decât ceea ce au. Dacă guvernarea lumii ar fi lăsată pe mâinile statelor flămânde, va fi mereu un pericol. Dar nici unul dintre noi nu a avut motiv să vrea mai mult. Pacea ar trebui păstrată de oameni care nu trăit în felul lor şi care nu sunt ambiţioşi. Puterea noastră ne-a plasat deasupra celorlalţi. Noi eram oameni bogaţi locuind in pace în locuinţele lor".

Churchill este una dintre puţinele excepţii care nu numai că vorbeşte peste tot despre viziunea lui nobilă, ci mai spune ocazional şi adevărul. Chiar după Primul Război Mondial, Churchill a susţinut că Marea Britanie trebuie sâ îşi sporească mult cheltuielile militare pentru a-și menţine imperiul. Cu elocvenţa sa tipică, el a spus: „Noi nu suntem un popor tânăr cu o istorie inocentă şi o moştenire nepătată. Ne-am alocat nouă înşine o parte disproporţionat de mare din bogăţia şi comerţul lumii. Avem câte teritorii vrem şi pretenția noastră este de a fi lăsaţi să ne bucurăm nederanjaţi de posesiunile vaste şi splendide, în mare parte achiziţionaţi prin violenţă, menţinute mai ales prin forţă, adesea le pare mai puţin rezonabilă celor din jur". Acestea sunt cuvintele sale dintr o cuvântare în faţa parlamentului, în 1914, descoperită ceva mai târziu de către unul dintre biografii săi Clive Ponting. Churchill a publicat discursul vreo douăzeci de ani mai târziu, tăind însă toate declaraţiile jigniitoare.

*Coperta originală ai carții dumneavoastră, **În război cu Asia**, publicată inițial la Ed. Pantheon şi republicată inițial la A.K. Press, are o fotografie remarcabila, în alb-negru, a unui soldat american?*

Un soldat cu o frânghie, trăgând după el un captiv vietnamez, slab şi pe jumătate dezbrăcat.

Să dăm pe repede-înainte către Lynndie England in Irak.

Singura diferenţă este că Lynndie nu este un soldat mare şi vânjos, în rest este la fel. De fapt daca neam reaminti picturile cuceririi Massachusetts-ului, unde vorbim acum, este, iarăşi, acelaşi lucru. Dacă ne-am întoarce la perioadele cele mai urâte din istorie, este acelaşi lucru. Este o imagine universală a unei puteri fără de constrângeri, exercitată asupra victimelor neajutorate. Nimeni din presa majoritară nu ar putea fi mai critic decât John King Fairbank, un om care s-a opus războiului şi un decan al studiilor asiatice. El spune că Statele Unite au intrat în Vietnam „printr-un exces de ţinută morală şi de bunăvoinţă dezinteresată". Numai dacă am fii avut mai mulţi oameni care să studieze chineza la Harvard, ei ne-ar fi putut spune că inundaţia noastră de bunăvoinţă nu va reuşi în Vietnam. Aceasta este dinspre partea extremei stângi. Sau să îl luăm ca exemplu pe Anthony Lewis de la New York Times, care a numit războiul din Vietnam „o greşeală periculoasă", care a înnămolit „eforturile noastre stângace de a face bine". Această frază vine ca un duş rece.

Într-un articol de primă pagină din New York Times, „ Umbra Vietnamului cade peste raidurile din Irak", John F, Bums a scris că Vietnamul „este rar menţionat printre trupele americane din Irak, mulţi nefiind încă născuţi când s-a retras ultima unitate combatantă din Vietnam, acum mai bine de 30 de ani. Un război pe care America nu l-a câştigat este considerat ghinion printre aceşti bărbaţi şi femei care, în particular admit că le este teamă că şi acest război ar putea iî pierdut"

Mai întâi, eu sunt unul dintre puţinii oameni care nu sunt de acord că Statele Unite a pierdut războiul din Vietnam. Statele Unite nu şi-a îndeplinit maximal obiectivele, dar a atins obiectivul major - o victorie: substanţială. Nu se poate ca un stat uriaş şi puternic să piardă un război în faţa unui inamic lipsit de apărare. Pur şi simplu nu se poate întâmpla.

O preocupare majoră la sfârşitul anilor 1940, până la momentul când Kennedy a lansat un război total, a fost că un Vietnam independent ar putea servi drept exemplu vecinilor săi, cum ar fi Thailanda şi

Indonezia, care avea resurse majore comparativ cu Vietnamul. Pe la jumătatea anilor 1960 totuşi Vietnamul de Sud, ţinta majoră a intervenţiei SUA, a fost practic distrus şi şansele ca Vietnamul să fie vreodată vreun mode] pentru cineva au fost distruse. După cum spunea in 1967 Bernard Fall, un respectat istoric militar şi specialist în Vietnam, există posibilitatea că Vietnamul sa ajungă „pe cale de dispariţie" ca entitate culturală si istorică.

De obicei nu mă uit la televizor, dar eram într-un hotel cu vreo câteva luni în urmă şi am văzut ceva pe CNN despre „obsesia Vietnamului". Gânditorii profunzi din emisiune vorbeau despre cum a fost copleşită întreaga campanie prezidenţială de discuţiile despre Vietnam. De fapt Vietnamul niciodată nici măcar nu a intrat cu adevărat în discuţiile din campanie. S-a referit măcar cineva la ceea ce s-a întâmplat într-adevăr acolo? S-a întrebat măcar cineva ce făcea John Kerry în Vietnam la şapte ani după ce a început Kennedy să îl bombardeze folosind arme chimice şi alungând populaţia, la doi ani după termenul la care Bernard Fall, considera că Vietnamul ar putea să devină „pe cale de dispariţie"? Nimeni nu a luat în discuţie aceste aspecte pentru că fapt este că noi suntem binevoitori cu noi înşine, am făcut o greşeală şi am pierdut pentru ca nu ne-am atins scopurile maxime. Orice în afara acestui lucru devine neinteligibil pentru o persoană educată. Aşa că Vietnamul este o obsesie, numai noi ignorăm cu totul războiul din Vietnam.

De fapt, de-acum s-a ajuns până acolo că New York Times publică pe prima pagină fotografii în care se araită momente ale crimelor de război majore ale SUA.

Vă referiţi la 8 noiembrie 2004, exemplarul din New York Times care arată trupele SUA ocupând un spital din Falluja?

Unul dintre primele acte de cucerire a localităţii a fost preluarea Spitalului General, ceea ce a constituit o crimă de război majoră. S-a dat şi un motiv. Motivul a fost că spitalul era „un centru de propagandă împotriva forţelor aliate", pentru că producea „imagini exagerate de civili răniţi". Mai întâi, cum ştim ca erau exagerate? Pentru că dragul nostru lider ne-a spus-o. În al doilea rând, ideea de a prelua un spital fiindcă face publice imaginile unor răniţi este obscenă. Convenţia de la Geneva nu putea fi mai clară. Formularea a spus explicit şi clar că „Personalul medical şi religios va fi respectat si protejat şi i se va garanta tot ajutorul disponibil pentru a-şi putea îndeplini îndatoririle...Unităţile şi transporturile medicale vor fi respectate şi protejate tot timpul şi nu vor fi considerate obiect al atacurilor". În atacul Spitalului General din Falluja, pacienţii au fost goniţi afară din paturile lor, iar doctorii împreună cu pacienţii au fost obligaţi să se întindă la podea cu mâinile încătuşate. Aceasta a fost o gravă încălcare a Convenţiei de la Geneva. De fapt întreaga conducere politică ar trebui sa obţină pedeapsa cu moartea după legea SUA. Toţi se califică pentru pedeapsa cu moartea în conformitate cu Actul pentru Crime de Război adoptat în 1996 de către Congresul Republican.

Vă amintiţi atacurile ruseşti din Groznîi din Cecenia anilor 1999? Groznîi este un oraş cam de aceleaşi dimensiuni cu Falluja, de trei sute de mii – patru sute de mii de oameni. Ei l-au bombardat şi l-au făcut una cu pământul. Asaltul rusesc din Groznîi a fost considerat, desigur, o crimă de război majoră. Dar când noi facem acelaşi luciu în Falluja este eliberare. Jurnaliştii înregimentaţi vorbesc despre suferinţele soldaţilor din marina americană, care sunt aşa de grozavi şi sunt ţinta atacurilor tot timpul. Nu pot să îmi imaginez că presa rusească, sau chiar cea nazistă, ar fi fost mai rea.

The Lancet, o respectată revista medicală britanică a făcut nişte cercetări asupra morţilor din Irak pornind de la momentul invaziei SUA şi a ajuns la nişte cifre uimitoare care nu au captivat însă atenţia presei în general.

The Lancet a realizat un studiu atent, care a estimat în mod conservator că cel mai probabil număr de „morţi excesive" datorate războiului ar fi o suta de mii. Segmentul considerat în această cercetare nu a

inclus Falluja, unde numărul victimelor unei morţi violente a fost mult mai mare şi ar fi crescut mult şi totalul; şi a inclus regiunile kurde, unde nu s-au dat mai deloc lupte, ceea ce a scăzut media totalului. Astfel estimarea lor este probabil mai mică. Raportul a fost respins în mass-media americană deşi a urmat metodologiile standard ale studiilor epidemiologice. În Marea Britanic raportul a cauzat ceva mai mult protest, iar guvernul a fost forţat să producă nişte comentarii de-a dreptul prosteşti. Purtătorul de cuvânt al lui Tony Blair a spus că studiul nu este bun de nimic pentru că „rezultatele sale se bazează pe extrapolare", ca orice alt studiu epidemiologie. Şi de altfel, ministrul irakian al sănătăţii - ministrul guvernului clientelar al SUA şi Marea Britanie - oferă o cifra mult mai mica. În Anglia, măcar au fost obligaţi să discute acesl lucru. În Statele Unite n-a contat.

Este aceasta o noutate? În cazul Vietnamului noi pur şi simplu aproximăm cu o eroare de milioane cifra reală a victimelor civile. Evaluările oficiale sunt în jurul a două milioane, dar numărul real este probabil în jurul a patru milioane. După câte ştiu eu, a existat doar un singur sondaj de opinie în Statele Unite care a cerut oamenilor să estimeze numărul victimelor vietnameze din război. Răspunsul mediu a fost o sută de mii, cam cinci la sută din rezultatul oficial. Este ca şi cum, în Germania, dacă ai întreba oamenii câţi evrei au fost omorâţi în cel de-al Doilea Război Mondial, ţi-ar spune trei sute de mii. Am crede că este o mare problema în Germania dacă aceasta este ceea ce cred germanii.

Cât de multe victime ale armelor chimice au fost după 1962, când Kenedy a început să distrugă recoltele și terenurile să nu poată exista sprijin indigen pentru forţele de guerilă, folosind dioxină, una dintre cele mai cancerigene substanțe de pe Pământ? A existat un studiu asupra efectului pe care l-a avut 'agentul portocaliu' (dioxina) asupra trupelor americane. La început, Pentagonul a negat ca ar fi fost vreun impact al 'agentul portocaliu' asupra trupelor, dar acum trebuie să accepte rezultatele studiului. Dar cum rămâne cu vietnamezii care au fost expuşi la aşa ceva? S-a făcut un studiu important în Canada de către Hatfield Consultants şi, de fapt, şi diverse personalităţi din domeniul sănătăţii publice de la diferite universităţi au investigat subiectul. Expunerea la dioxină este strâns corelată cu cancerul şi cu alte orori, inclusiv copii născuţi fără braţe sau creier. Nimeni nu ştie exact cifrele, dar aprecierile în mare arată că probabil cam o jumătate de milion sau un milion sunt numai victimele războiului chimic.

În Vietnam avem un test surprinzător al efectului dioxinei, fiindcă 'agentul portocaliu' nu a fost folosit decât în sud, Oamenii au aceleaşi gene în nord. Spitalele din Hanoi nu sunt pline de borcane cu fetuşi deformaţi, în timp ce spitalele din Saigon sunt. Barbara Crossette a scris un articol cu vreo zece ani în urmă în New York Times, observând că „Vietnamul este un bun loc pentru studii...furnizează largi grupe de control", pentru comparaţia cu oamenii din nord care nu au fost stropiţi cu dioxina. Am putea învăţa multe despre cum să le fim de folos altora, dacă am face un studiu comparativ serios privind diferenţele în ceea ce privește malformațiile de la naşteri între Vietnamul de Nord şi de Sud. Este singura întrebare, ce poate fi pusă: Putem să învăţăm ceva din crimele noastre care ne-ar putea fi de folos? Nimic altceva.

Dacă vă uitaţi la literatura japoneză de astăzi, au ieşit destule cărţi noi, cărţi detaliate şi academice, cu tone de note de subsol, care neagă că a existat un masacru la Nanking. Numai vreo două sute de mii de oameni au fost măcelăriţi. Dar japonezii au fost învinşi, aşa că această interpretare nu este cea standard. Este un fel de interpretare marginală, pe care mulţi o resping, iar japonezii sunt condamnaţi pentru acel eveniment.

Există rapoarte că civilii care încercau să fugă din Falluja au fost forţaţi să se întoarcă de către forţele SUA şi că vehiculele organizaţiei irakiene Semiluna Roşie care încercau sa acorde asistență irakienilor raniți au fost de asemenea întoarse din drum.

Dacă civilii au reuşit sa fugă din Falluja, au fost lăsaţi, cu excepţia bărbaţilor Bărbaţii cam de vârsta armatei au fost întorşi din drum. Este ceea ce s-a întâmplat şi în Srebeniţa în 1995. Singura diferenţă este ca SUA a bombardat irakienii, fugărindu-i în afara oraşului, nu i-au şi transportat afară. Femeile şi copiii au

fost lăsați plece, iar bârbașii au fost opriţi şi trimişi înapoi, dacă au fost găsiţi. Ar fi trebuit să fie omorâţi. Acest lucru se numeşte în mod universal genocid, atunci când îl fac sârbii. Când o facem noi, este eliberare.

În New York Times a fost recent un mic articol al lui Michael Janofsky intitulat ***Experţii în drepturile omului văd posibilitatea unei crime de război.*** *El spune: „Experţii în drepturile omului au spus vineri că soldaţii americani ar fi putut, să fi comis o crimă de război joi, când au trimis înapoi în Falhija, civilii care fugeau. Citând mai multe articole din Convenția de la Geneva, experţii au spus ca legile de război recunoscute cer forţelor militare să îi protejeze pe civili ca refugiați şi să refuze întoarcerea lor într-o zonă în care se duc lupte", şi Janofsky citează pe un purtător de cuvânt al departamentului de apărare care spune: „Forţele noastre de acolo nu procedează la întâmplare, luând drept ținte indivizi sau civili. Regulile de angajare sunt cercetate şi verificate, iar forțele noastre le urmează îndeaproape.*

Este interesant că una dintre singurele crime de război discutate în mass-media este cazul soldatului din marina americană care a luat-o razna în timpul unei lupte şi a ucis un irakian rănit. Cum pot americanii să se scufunde la asemenea profunzimi? Da, ceea ce a făcut este o crimă, sigur, dar este o minusculă notă de subsol. În istoria celui de al Doilea Război Mondial nici nu ar fi menţionată, atât este de minoră. Dar aici o amplificăm, ca o modalitate de a suprima adevăratele crime cum au făcut și cu My Lai.

My Lai a fost o notă de subsol minoră la războiul din Vietnam. A fost parte a unei importante operaţiuni militare, Operaţiunea Wheeler/Wallowa, care a fost regizată de nişte băieţi ca noi, în costume cu cravată, din nişte birouri cu aer condiţionat, din care au dirijat nişte raiduri B-52 deasupra unor sate. Aceasta a fost una dintre multele operaţiuni militare care a ucis cine ştie câţi. Dar înlr-un caz particular, nişte bieţi soldaţi needucaţi de pe câmp, care erau înnebuniţi de frică, au luat-o razna şi au ucis vreo două sute de oameni. Aceasta este o crimă. Iar criteriul este acela că ei nu sunt ca noi. lei nişte oameni săraci şi needucaţi, care sunt în toiul conflictului şi au toate motivele să fie speriaţi. Dacă ei comit o crimă, acest lucru este oribil. Dacă oameni drăguţi şi educaţi ca noi, stând în confort şi protejaţi comit crime mari - mai ales ordonând aceste crime - acest lucru nu contează. În schimb, la Nuremberg a fost invers. Procurorii n-au vânat soldaţii de pe câmpul de luptă, ci pe comandanţii civili.

Toledo Blade a produs un studiu remarcabil, care a câştigat Premiul Pulitzer, despre Tiger Force, 'Forţa tigrului', un pluton creat ca parte a armatei 161 aero-purtate, care în 1967 era trimisă în zonele centrale şi au comis atrocitate după atrocitate. Este o lectură înfiorătoare.

Totuşi scapă din vedere esenţialul. Da, aceşti soldați au comis atrocităţi. Dar în 1967 a fost anul când Bernard Fall a publicat concluziile sale cum că „Vietnamul ca entitate culturală şi istorică... este ameninţată cu extincţia... din moment ce zonele rurale mor la propriu, sub loviturile celei mai mari maşini militare dezlănțuită vreodată în această regiune, la o asemenea scară". Da, ceea ce Tiger Force a făcut este atroce. Dar ce spuneţi despre băieţii de la Harvard şi MIT, care au plănuit aceste atacuri şi alte acţiuni care au ameninţat cu extincţia ţării? Nu suportă comparaţie.

De fapt, am scris un capitol din **În război cu Asia**, pe această temă, „După Pinkviile", care este numele care este folosit mai întâi pentru My Lai. La început mi s-a cerul să scriu un eseu pentru The New York Reviw of Books – încă mai scriam pentru ei pe atunci – şi am acceptat cu condiţia că abia dacă voi menţiona My Lai. Eseul este despre celelalte crime din Vietnam, mai grave, conduse de la Washington. Planificatorii de la Washinton sunt adevăraţii criminali de război, nu soldaţii de pe câmpul de luptă. Vârful ierarhic porneşte de la civilii care stau la Washinton. Oamenii de acest tip au fost cei acuzaţi la Nuremberg şi Tokyo. Şi dacă vrem să fim cât de cât oneşti, aceştia ar trebui acuzaţi şi aici, împreună cu toţi cei care scriu despre bunăvoinţă şi intenţii bune, încercând să acopere aceste crime.

Am văzut recent un video în care apăreţi cu Willian F, Buckley în Linia de foc în 1969. Vorbind despre Vietnam spuneaţi: "Un aspect terifiant al societăţii noastre şi al altora sunt resemnarea şi detaşarea cu care oamenii normali rezonabili şi sensibili pot observa aceste evenimente, ca Vietnamul. Cred că este mai înspăimântător decât un Hitler, un LeMay sau alţii care ne-au secerat. Aceşti oameni nu ar fi putut acţiona dacă n-ar fi fost această resemnare şi detaşare".

Ceea ce intâlnești mai ales la oamenii educați. Marea masă a populaţiei tinde să fie diferită de aceştia.

De ce aruncați, așa o mare răspundere asupra clasei educate?

Fiindcă responsabilitatea se corelează cu privilegiul. Dacă eşti privilegiat, ai răspunderi mai mari. Să luam din nou cazul Germaniei, naziştii, poate cea mai rea perioadă din istorie. În cazul unui biet om care, trimis pe frontul de răsărit, a comis atrocităţi - el nu a avut încotro. Dacă ar fi obiectat, ar fi fost ucis de către comandant. Dar Martin Heidegger a avut de ales. El nu a fost nevoit să scrie cărţi şi articole oferind un sprijin teoretic complicat, elaborat, pentru naziști.

Oamenii care stau în locuri ca MIT au de ales. Ei au privilegii, au educaţie, ei au o pregătire. Acestea comportă şi responsabilitate. Cineva care lucrează cincisprezece ore pe săptămână pentru a pune mâncare pe masă şi vine acasă epuizat şi deschide televizorul are mult mai puţine alternative. Practic şi această persoană le are dar sunt mai greu de exercitat şi de aceea are şi mai puţină responsabilitate. Este ceva elementar. Oamenii cu privilegii şi educaţie şi pregătire sunt şi factorii de decizie, fie în guvern, fie în afaceri, fie în instituţiile doctrinare. Aşadar, da, ei suni cei responsabili, mai mult de cei lipsiţi de posibilitatea de a alege.

Nu aţi fost în favoarea unei armate formate doar din voluntaii. De ce nu?

Am fost foarte activ în organizarea rezistenţei faţă de Vietnam în 1960. Singurul motiv pentru care am scăpat de o lungă sentinţă în închisoare a fost fiindcă guvernul a anulat procesele în care eram implicat, când a avut loc ofensiva Tet. Dar nu am fost niciodată împotriva recrutării şi nu sunt nici acum. Dacă trebuie să fie o armată, să fie formală din cetăţeni, nu din mercenari. Sunt mai multe tipuri de armate de mercenari. Un model este legiunea străină franceză, sau Gurkhas, când puterea imperială pur şi simpla organizează o armată de mercenari. Un alt model este o armată de voluntari, tot un fel de armată de mercenari a celor dezavantajaţi. Oamenii ca noi cu excepţia unor situaţii speciale, nu s-ar oferi voluntari. Dar oameni ca Lynndie England se oferă voluntari, fiindcă au o poziţie socială pentru care aceasta este singura oportunitate. Aşa că te trezeşti cu o armată de mercenari a dezavantajaţilor şi acest lucru este mai periculos decât o armată a cetăţenilor.

Dar a fost o armată a cetăţenilor si unitatea Tiger Force din Vietnam.

Să ne uităm la istoria Vietnamului. Comandamentul SUA a comis o eroare majoră. A folosit armata cetăţenilor să poarte un război imperial brutal. Iar acest lucru poate merge pentru o vreme, dar nu mult timp. Chiar atunci, soldaţii au început să nu mai asculte ordinele, să îşi sfideze ofiţerii, să se drogheze. Armata se prăbuşea. Este parte a motivului pentru care cei de la vârf doreau să îi scoată din joc. Analiştii militari de vârf de la Pentagon spuneau că trebuie să ne scoatem armata de acolo sau nu vom mai avea nici o armată. Pur şi simplu se prăbuşea dinăuntru.

O armată de cetăţeni are legături cu o cultură cetăţenească. La sfârșitul anilor1960, spre exemplu, în timpul războiului din Vietnam, o cultură de rebeliune, prin multe aspecte, şi civilizatoare, prin alte

aspecte, s-a 'vărsat' în cultura militară şi a ajutat să submineze milităria, ceea ce este un lucru foarte bun. De aceea nici o armată imperială nu a mai folosit armata de cetăţeni pentru a duce un război imperial. Dacă vă uitaţi la britanici în India, la francezi în Africa de Vest, sau la sud-africani în Angola, ei s-au bazat mai ales pe mercenari, ceea ce are sens. Mercenarii sunt ucigaşi pregătiţi, dar oamenii care sunt prea aproape de societatea civililor nu vor fi prea buni la ucis alţi oameni.

Intorcându-ne la clasa educată, cum diferă opinia lor despre război de aceea a populaţiei generale?

Prin 1969, vreo 70 la sută din populaţia Statelor Unite a descris războiul ca „fundamental greşit şi imoral" nu ca pe o „greşeală". Şi este cam pe când ne apropiam de acel final critic, când, oamenii ca Anthony Lewis au început să şoptească timid că războiul a fost o greşeală.

Această falie intre atitudinile publicului şi cele ale elitei continuă, o găsim în cele mai recente sondaje de opinie, pe o mare varietate de subiecte. De fapt, sondajele de opinie cele mai importante, realizate de instituţii prestigioase de profil din ţară, Chicago Council on Foreign Relations (Consiliul pentru Relaţii Externe din Chicago) şi Program on International Policy Atitudes (Programul pentru Atitudinile faţă de Politicile Externe) de la Universitatea Maryland, exact înainte de alegerile din noiembrie 2004, au oferit nişte rezultate atât de uimitoare încât presa nici n-a putut sa le raporteze. Sondajele au arătat că o mare majoritate a populaţiei este în favoarea semnării Protocolului de la Kyoto, însemnând că acceptă Curtea Internaţională pentru Crimă şi că sunt de acord să se bazeze pe ONU să preia conducerea în cazul crizelor internaţionale. O majoritate este chiar în favoarea susţinerii dreptului de veto pentru Consiliul de Securitate când este vorba despre războiul aşa - numit de preîntâmpinare, care este interpretat acum ca un drept la agresiune. Cu alte cuvinte, populaţia se opune cu putere consensului bipartizan (altfel spus, al celor două partide principale din SUA) asupra războiului de preîntâmpinare. Ambele partide sunt în favoarea lui. Opinia celor sofisticaţi, educaţi este aproape în totalitate în favoarea acestuia, cu diverse amendamente: să ne asigurăm că nu costă prea mult şi aşa mai departe. Dar o mare majoritate a populaţiei este împotriva acestuia, adoptând poziţia că este îngăduit să foloseşti forţa doar în condiţiile specificate de Carta Naţiunilor Unite. Cei mai mulţi poate că nici nu au auzit de Carta Naţiunilor Unite, dar răspunsurile pe care le-au dat în sondaje reflectă interpretarea standard, restrânsă, a previziunilor din Cartă, adică faptul că poţi folosi forţa numai dacă eşti atacat sau dacă exista vreun pericol iminent de atac, cum ar fi, spre exemplu, nişte avioane care zboară peste Atlantic pentru a bombarda Statele Unite.

Când se trece la subiectul războiului din Irak, rezultatele sondajelor sunt destul de interesante. Cam 75 la sută spun că Statele Unite nu ar fi trebuit să atace Irakul daca acesta nu avea arme de distrugere în masă sau legături cu Al Qaeda. Totuşi cam 50 la sută spun că trebuie să fi atacat Irakul. Şi este un răspuns dat după ce raportul făcut de Grupul de Investigare asupra Irakului (Iraq Survey Group) a arătat că nu existau arme de distrugere în masă, sau programe de acest fel, şi nici legături cu Al Qaeda. Cum sa interpretezi această contradicţie? În mod esenţial oamenii cred propaganda, chiar şi după ce a fost dovedită fără susţinere. A fost un baraj guvernamental propagandistic serios în mass-media de avem acum cam jumătate de populaţie care încă este convinsă ca Irakul a avut arme de distrugere în masă sau că era în curs de a le dezvolta. Un mare procentaj crede încă faptul că Irakul a avut legături atât cu Al Qaeda, cât şi cu 11/9. Aşadar, da, ei sprijină războiul chiar dacă în general se opun războiului cu excepţia situaţiei de atac iminent.

De fapt, dacă vă uitaţi la interviurile cu oameni ca Lynndie England, de tipul călăilor lui Abu Grahib, şi aşa mai departe, cei mai mulţi spun că se răzbună pentru 11/9. Ei ne-au făcut-o. De ce să nu le-o facem şi noi? Dacă ai un oarecare grad de educaţie şi ceva privilegii înţelegi că această poziţie nu are nici un sens. Dar oamenii care au fost târâţi în armată de condiţiile economice şi sociale şi au ajuns un fel de mercenari nu ştiu acest lucru. Pentru ei un cap îmbrobodit este la fel ca orice alt cap îmbrobodit. Ne minunăm de ei - „Uitaţi-vă la aceşti neisprăviţi needucaţi", ne zicem - dar nu avem nici un drept. Ar trebui să ne uităm la

noi. Noi suntem cei care îi inducem pe oameni în eroarea unor asemenea convingeri, fie prin tăcere, sau prin apatia evaziunilor noastre intelectuale, fie prin instruire directă.

Întâmplător, pe frontul de acasă, o populaţie zdrobitor majoritară, de aproape 80 de procente, sunt în favoarea acordării unor asigurări medicale îmbunătăţite, sporite şi cam 70 de procente vor un ajutor financiar crescut pentru educaţie şi asistenţă socială. Ambele partide se opun. Asistenţa medicală este în mod particular un subiect interesant. Agenţii de sondare a opiniei publice rareori întreabă oamenii ce fel de asistenţă medicală vor, dar când întreabă acest lucru, o foarte largă majoritate este în favoarea unui fel de asistenţă medicală universală. Pe 31 octombrie, cu vreo două zile înainte de alegeri, New York Times a publicat un articol despre asistenţa medicală. S-a spus despre candidatul Kerry că nu este în stare să prezinte vreun program guvernamental care să aducă îmbunătăţiri la sănătate fiindcă ar exista foarte puţin sprijin politic pentru acest pogram. Poate că numai trei sferturi din populaţie. Dar aceasta este de acum reacţia standard. Dacă tema asigurărilor naţionale de sănătate este fie şi numai menţionată, atunci aceasta este expediată ca „imposibil de realizat din punct, de vedere politic". Nu are sprijinul politic, doar al majorităţii populaţiei. Aceasta îi cam spune ce se petrece. „Sprijin politic" înseamnă de fapt sprijin din partea industriei de asigurări, al Wall Street-ului, ai organizaţiilor medicale de sănătate, al industriei farmaceutice. Acesta este sprijin politic. De fapt, şi dacă 98 la sută din populaţia ţării ar dori asigurări medicale universale, tot nu s-ar considera ca există sprijinul politic necesar.

Ceea ce arată de fapt aceste sondaje de opinie este că întreaga populaţie este situată mult mai la stânga decât oricare dintre cele două partide politice, astfel încât poți înţelege de ce sondajele de opinie nu sunt publicate. De fapt, singurul raport onest pe care l-am văzut publicat de la Chicago Council on Foreign Relations a fost în Newsweek? Dacă ai fi mers să întrebi oamenii „Care credeți că este starea de spirit generală din ţară?, sunt sigur că cei mai mulţi ar fi spus „Sunt singurul din ţară care crede acest lucru. Sunt nebun". Pentru că nu au auzit nici un fel de confirmare a părerilor lor în discuțiile publice sau în platformele politice ale vreunui partid sau în mass-media.

ŞAPTE

AUTOAPĂRAREA INTELECTUALĂ

CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS, 3 DECEMBRIE 2004

Spuneaţi că multe din analizele de mass-media pe care le faceţi sunt o simplă muncă de cleric.

Adevărul nevăzut este că mare parte din învăţătură este muncă de vocaţie, ca a unui cleric. De fapt, o bună parte a ştiinţei este munca detaliată, de rutină. Nu spun că este uşor - trebuie să ştiţi ce anume căutaţi şi altele - dar nu e o provocare intelectuală deosebită. Sunt şi aspecte ale cercetării care sunt provocări intelectuale mai serioase dar, în mod normal, nu acestea sunt legate de analiza problemelor umane. Trebuie să fii sensibil şi autocritic, dar oricine poate face această muncă dacă şi vrea să o facă.

De exemplu, în timp ce conduceam azi dimineaţă, ascultam la BBC, care este singurul post de radio pe care îl pot tolera, reporterul de ştiri care menţiona bombardarea unei staţii de poliţie în Irak. El şi-a început reportajul spunând că problema în Irak este că ocupaţia nu poate lua sfârşit până ce poliţia irakiană nu va fi capabilă să asigure securitatea. Gândiţi-vă puţin la aceasta frază. Să presupunem că naziştii ar fi spus, în Franţa: „Ocupaţia nu poate lua sfârşit până ce forţele Vichy nu sunt capabile să controleze ţara". Nu ar trebui să ne gândim că este ceva foarte bizar cu privire la aceasta? Ocupaţia poate termina aceasta imediat. Este o chestie cu privire la ce vrea poporul irakian. Nu ar trebui să aibă de-a face cu ce vor Marea Britanie şi Statele Unite, nu mai mult decât ocupaţia din Franţa ar fi avut ceva de-a face cu ceea ce ar fi vrut germanii. Dacă poliţia care era antrenată de germani pentru a acţiona în Franţa, sub supravegherea lor, nu ar fi putut controla partizanii, înseamnă aceasta că armata germană nu putea pleca? Acesta este un punct de vedere care cred ca se întâmplă să fie legitim. Dar, lăsând la o parte faptul dacă este legitim sau nu, este un punt de vedere care nici măcar nu poate fi luat în considerare. Noi trebuie să luăm în considerare punctul de vedere al armatelor ocupante, pentru ale căror guverne fără îndoială că vorbim. În Irak sunt mai multe sondaje de opinie, dar câteva indică faptul că majoritatea irakienilor vor ca trupele ocupante să plece. Să presupunem că acesta este adevărul. Încă mai credem că ocupaţia nu se poate termina până poliţia irakiană nu va putea controla ţara, aşa cum presupune simplu BBC-ul? Numai dacă v-aţi însuşit foarte bine punctul de vedere al oamenilor care ţin biciul, aceasta este o presupunere atât de evidentă, că nici nu o mai puteţi ridica. Acesta este tipul de emisiune care, personal, mă interesează.

Vreţi să spuneţi că vă interesează găsirea şi descifrarea acestor presupuneri internalizate, cum or fi şi ideea că Statele Unite are dreptul să invadeze şi să cucerească orice ţară şi să îi implementeze un guvern şi un sistem economic la alegerea ei.

Da. Este o idee luată drept bună printre oamenii educaţi. Dacă putem crede studiile de opinie conştiincioase şi cu reputaţie care sunt efectuate în Statele Unite, acest lucru nu este adevărat, în paranteză fie spus, pentru populaţia obişnuită a Statelor Unite. Punctul lor de vedere, al unei majorităţi substanţiale, este acela că Statele Unite ar trebui sa părăsească Irakul, dacă irakienii vor aceasta. O mare parte a populaţiei crede că Naţiunile Unite şi nu Statele Unite ar trebui să preia conducerea în general în crizele internaţionale şi trebuie să conducă reconstrucţia în Irak.

Ca o paranteză, intensul meu personal nu este mass-media în sine, ci cultura internaţională. Întâmplător, mass-media este partea cea mai uşor de studiat a culturii. Mass-media de elită - BBC, New York Times, Washington Post si altele - este expresia de zi cu zi a elitei culturii intelectuale şi astfel este mult mai uşor de studiat decât alt material intelectual. Şi dumneavoastră puteţi face aceasta, de

asemenea, dar este necesară o cercetare mai complexă. În mass media poţi găsi destul de uşor prejudecăţi sistematice despre ceea ce este permis, ceea ce nu este permis, ceea ce este important, ceea ce nu este important.

De exemplu, ediţia din această dimineaţă a New York Times, care publică un articol despre punctele de vedere ale lui Gregory Mankiw, având funcţia de Preşedinte al Consiliului consilierilor pe probleme economice. Mankiw este un economist foarte distins şi competent din punct de vedere tehnic, un profesor foarte apreciat al departamentului economie al Universităţii Harvard, autor al unuia din cele mai importante manuale din domeniu. Astfel că el vorbeşte din vârful profesiei de economiști, şi avertizează, în cele mai adecvate tonuri academice, că veniturile asigurărilor sociale vor fi reduse pentru că guvernul Statelor Unite nu va mai avea bani să plătească pentru ele. Acesta este un fapt relatat în mod religios, o dată cu declaraţia că sistemul asigurărilor sociale se îndreaptă către colaps fiscal în 2042 „dacă nu se fac modificări în legea actuală". Trebuie să facem modificări considerabile, de preferat să le privatizăm.

Dar exista un alt mod de a descrie situaţia: sistemul asigurărilor sociale nu este în criză şi va funcţiona la parametrii actuali pentru cel puţin treizeci de ani iar după estimările altui guvern, în jur de încă douăzeci şi cinci de ani după aceasta. Asigurările sociale se confruntă cu o problemă tehnică pe termen lung care poate fi uşor rezolvată.

Să considerăm că va fi o problemă fiscală cu asigurările sociale în patruzeci sau cincizeci de ani. Ce putem face în privinţa asta? Există câteva soluţii simple care nu au fost discutate niciodată. Spre exemplu, taxele pe salarii pentru asigurările sociale sunt într-o regresie masivă. Orice venit pe care îl faci peste 90.000$ nu este taxat, ceea ce înseamnă că oamenii bogaţi şi privilegiaţi sunt un fel de blatişti. Este cumva o lege a naturii că un mic procent de oameni bogaţi trebuie să beneficieze de tot ceea ce oferă statul pe gratis? Dacă ai eliminat simplu acest 'moţ' de privilegiaţi, atunci nu va mai fi o problemă financiară cu asigurările sociale nici pentru erele ce vor veni.

Oamenii care ţipă despre o „criză" la asigurările sociale remarcă de asemenea că raportul dintre oamenii care muncesc şi pensionari este în declin, ceea ce înseamnă ca oamenii care muncesc astăzi vor avea de suportat un număr sporit de pensionari, întâmplător, aceasta este adevărat dar nu este relevant.

Numărul real spre care trebuie să ne îndreptam atenţia, şi care se numeşte raportul dependenţei totale, este raportul dintre oamenii care muncesc şi numărul total de oameni, nu doar de pensionari.

Să luăm, ca exemplu, faimosul fenomen al creşterii demografice. Cum vom plăti pentru pensionarea acestui surplus de populație, când va veni vremea? Cine plăteşte pentru ei de când se nasc şi până împlinesc douăzeci de ani? Trebuie să-ţi pese de ei la fel de mult cum trebuie să-ţi pese de mama ta în vârstă. Dacă priveşti înapoi spre anii 1960, când se năştea generaţia aceasta, de fapt, programele pentru sprijinirea şcolilor erau în creştere, la fel ca şi alte programe pentru copii, într-o vreme în care guvernul avea venituri mai mici, decât Ie are astăzi. Dacă poți administra explozia de bebeluşi atunci când apar copiii, de ce nu mai poţi avea grijă de ei când au peste şaizeci de ani? Nu este o problemă mai mare decât aşa cum se prezintă în întrebare. Problema este fabricată. Este numai o chestiune de priorităţi financiare. De fapt, pentru că Statele Unite este acum o ţară mult mai bogată decât era în 1960, ar trebui să fie mai uşor de avut grijă de aceşti oameni.

Aşa că mesajul potrivit al acestui articol ar trebui să fie că un distins economist de la Harvard dă o interpretare ideologică radicală, care poate că exprimă prejudecăţile lui sau alte presiuni, dar nu are prea multe de făcut cu subiectul în discuţie. Sistemul nu se îndreaptă către dezastru. Şi, în măsura în care este o problemă cu asigurările sociale, există o varietate de moduri de a lupta cu aceasta. Un jurnalist serios va pune întrebarea: „Ce este în spatele impulsului de a distruge asigurările sociale?" Este destul de transparent, „Soluţia" principală a „crizei" asigurărilor sociale este reprezentată de investiţiile private. În loc de un sistem de conducere foarte eficient, cu costuri administrative foarte scăzute, ne îndreptăm către un sistem cu costuri administrative foarte ridicate, numai că, acestea vor fi transferate buzunarelor potrivite, firmele de pe Wall Street şi managerii sumelor mari de bani.

Şi mai este implicat aici ceva mult mai adânc. Asigurările sociale se bazează pe principiul care este considerat subversiv şi care trebuie să fie scos din capul oamenilor: principiul că trebuie să-ţi pese de alţi oameni. Asigurările sociale sunt bazate pe presupunerea că nouă ne pasă unul de altul, că avem o responsabilitate comună de a avea grijă de oamenii care nu pot avea grijă de ei înşişi, fie că ei sunt copii sau vârstnici. Avem o responsabilitate socială de a plăti pentru şcoli, de a asigura îngrijirile medicale şi de a garanta că oricine are grijă de copiii noştri - inclusiv mamele - va fi sprijinit în acest efort. Aceasta este o responsabilitate a comunităţii şi de fapt întreaga comunitate beneficiază de pe urma unor asemenea măsuri, în mod colectiv. Poate că fiecare individ nu poate spune „Eu beneficiez de pe urma faptului că acel copil merge la şcoală", dar ca societate, beneficiem toţi de pe urma acestui lucru. Şi acelaşi lucru este adevărat în privinţa îngrijirii bătrânilor. Dar această idee trebuie să fie scoasă din capul oamenilor. Este o presiune uriaşă de a transforma oamenii în monştri patologici cărora le pasă numai de ei înşişi, care nu vor să aibă de-a face cu nimeni altcineva şi care, ca urmare, să poată li conduşi şi controlaţi cu uşurinţă. Aceasta este ideea din spatele atacului asupra asigurărilor sociale. Şi atacul acesta reflectă un imperativ mai profund, care străbate întregul sistem doctrinar.

Asigurările sociale au fost create pentru a răspunde unei presiuni din partea poporului, a unor mişcări sociale organizate - mişcarea muncitorească şi altele - care au fost formate pe baze de solidaritate şi ajutor reciproc. Dacă va întoarceţi la Adam Smith, pe care se presupune să îl veneraţi şi nu numai să îl citiţi, el a presupus acest tip de simpatie în miezul valorii umane în general, iar societatea umană trebuie ca urmare construită astfel îndât această înclinaţie naturală a omului către simpatie şi sprijin mutual să fie satisfăcută. De fapt, argumentul lui principal pentru pieţe libere a fost făcut, aşa cum şi trebuie, considerând că prin funcţionarea lor vor conduce, presupunând condiţiile unei libertăţi perfecte, spre o egalitate perfectă, în fapt, expresia celebră a lui Adam Smith, „mâna invizibilă", pe care loată lumea o foloseşte în mod greşit, apare doar o singură dată în **Biografia naţiunilor**, în contextul unui argument împotriva a ceea ce numim noi astâzi neoliberalism. Autorul spune că dacă producătorii englezi şi investitorii ar fi importat din străinătate şi ar fi investit peste ocean, şi nu acolo, în ţară, acest lucru ar fi putut fi dăunător pentru Anglia. El mai spunea, totuşi, ca nu era nici un motiv să te îngrijorezi pentru aceasta fiindcă „la profituri egale sau aproape egale orice comerciant preferă sa facă acasă comori decât în străinătate". Altfel spus, capitaliştii britanici vor prefera cu toţii, în mod individual să folosească produsele făcute în ţară şi să investească tot în ţară. Astfel, ca urmare, ca şi ”conduşi de o mână invizibilă spre promovarea unui scop care nu era parte din intenţia sa, ameninţarea a ceea ce este numit acum neoliberalism, ar fi evitată. Economistul David Ricardo a fabricat un argument destul de asemănător. Smith şi Ricardo au realizat amândoi că nici una din teoriile lor nu va funcţiona dacă ai libera mişcare a capitalului şi a investiţiilor".

Odată, principiul solidarităţii era un dat. Era o trăsătura fundamentală a mişcărilor populare. Munciţi unii pentru alţii. De aceea „Solidaritate pentru totdeauna" este un slogan muncitoresc. Şi din anii 1930 până acum, cei privilegiaţi şi bogaţi au încercat cu conştiinciozitate să elimine acest principiu. Trebuie distruse sindicatele, interacţiunea dintre oameni, să îi atomizezi, astfel încât să nu le mai pese unii de alţii. Şi acesta este lucrul care se ascunde cu adevărat după atacul asupra asigurărilor sociale.

Cum deconstruiţi ideea că Statele Unite „aduce democraţia" în Irak?

Vă ia un minut de gândire să realizaţi ca nici Statele Unite şi nici Marea Britanie nu ar permite un Irak suveran şi democratic. Gândiţi-vă ce politici ar urma un Irak democratic, în primul rând, statul ar avea o majoritate shiită, ceea ce va lega probabil relaţiile cu Iranul, care are de asemenea o majoritate shiită. Există ceva populaţie shiită şi în Arabia Saudită, în regiunile în care se afla şi câmpurile de petrol. O independenţă a Irakului dominat de shiiţi, va stârni foarte probabil nişte reacţii în regiunile shiite din Arabia Saudită, ceea ce ar putea însemna foarte bine că 'miezul' resurselor energetice ale lumii ar fi sub

controlul unui guvern independent shiit. Au de gând Statele Unite să îngăduie aşa ceva? Este de neimaginat.

În al doilea rând, un Irak independent ar încerca să îşi recapete rolul său istoric de forţă conducătoare, poate singura, în lumea arabă. Ce ar însemna acest lucru? Irakul s-ar reânarma şi probabil că şi-ar dezvolta arme de distrugere în masă, mai întâi ca să stopeze şi apoi ca să echilibrele inamicul său principal din regiune. Israelul. Au de gând Statele Unite să stea să urmărească asemenea evenimente în desfășurare? Şansele ca Statele Unite şi câinele lor de atac britanic să stea în linişte şi să îngăduie ca oricare dintre lucrurile acestea să se realizeze sunt aşa de mici că nici nu merită discuiate. Oamenii care se ocupă cu prognozele în Statele Unite şi in Marea Britanie nici nu pot concepe un Irak democratic. Este de neconceput.

În scrierile şi în comunicările dumneavoastră citaţi din New York Times, BBC şi alte surse mass-media oficial acceptate. Criticii poziției apărate de dumneavoastră ar putea spune: „Pe de o parte zice că massmedia sunt puernic înclinate în favoarea instituţiilor de putere şi a elitelor existente. Pe de altă parte îşi alege exemplele şi datele chiar din aceste mass-media".

Da, le folosesc tot timpul. Dacă aş putea să citesc doar un singur ziar, acela ar fi New York, Times. Acesta are mai multe resurse, date şi acoperă mai multe chestiuni curente decât orice alt ziar şi are şi nişte corespondenți foarte buni. Dar acest lucru nu schimbă nimic. Că mass-media aceasta principală trebuie să ofere informaţie, trebuie, din mai multe motive. Primul este acela că audienţele lor primare o cer. Aceste audiențe sunt formate din manageri economici, politici și doctrinari – clasa educată, clasa politică și aceia care conduc sistemul economic. Aceşti oameni au nevoie de o imagine realistă a lumii. Ei o deţin, ei o controlează, o domină, trebuie să ia decizii în interiorul ei, aşa că ar face bine să înţeleagă câte ceva despre lume. De aceea, în opinia mea, presa de afaceri tinde sa redea mai bine ştirile decât alt tip de presă națională. Adesea găseşti subiecte în Wall Street Journal sau în Financial Times, care merg până destul de adânc în miezul problemelor expunând corupţia - nu doar hoţia, ci şi modul în care sistemul subminează necesităţile umane fundamentale. Este mult mai probabil să găseşti astfel de subiecte în Wall Street Journal decât în aşa-numita presă liberală, pentru că aceia care îl cumpără au o concepţie mai realistă despre lume. Există o denaturare a ceea ce este prezentat pentru ca oamenii să înţeleagă într-un anume fel, dar exista acolo şi faptele concrete, de bază.

Mai mult, jurnaliștii au în general integritate profesională. În mod tipic aceştia sunt oneşti şi profesionişti serioşi crare vor să îşi facă meseria. Nimic din aceste aspecte nu schimbă faptul că cei mai mulţi dintre ei percep lumea în mod reflexiv, printr-o anumită prismă care se întâmplă să funcţioneze în favoarea puterii instituite.

Una dintre cele mai îndrăgite credinţe este aceea că avem presă liberă. Cât de liberă este presa liberă de aici?

Statele Unite sunt unice după ştiinţa mea, unice prin aceea că garantează libertatea presei. Guvernul din Statele Unite are mai puţine opţiuni şi modalităţi de a controla presa decât în orice altă ţară cunosc. În Anglia spre exemplu, guvernul poate face un Irak în birourile BBC şi să le ridice dosarele. Nu poate face acest lucru în Statele Unite. Guvernul nu poate să trimită poliţii în birourile ziarului New York. Anul trecut în Anglia guvernul a investit BBC fiindcă a pretins că un reporter ar fi mers prea departe criticând un dosar guvernamental de altfel complet inexact, cu privire la Irak. Reporterul a spus că dovezile privind armele de distrugere în masă irakiene au fost „aranjate". A fost mare scandal. Apoi a ieşit investigația guvernului, Raportul Hutton, condamnând. A condamnat postul BBC şi a exonerat guvernul și a fost mare rumoare publică pe această temă. Dar este o orientare greşită. Discuţiile ar fi trebuit să fie pe

tema investigării postului pur şi simplu şi nu pe cea a găsirii acestuia vinovat sau nu. Ce drept are guvernul să facă o investigaţie dacă mass- media prezintă faptele în modul în care vor ei să le prezinte? Simplul fapt că o astfel de investigaţie a avut loc este o dovadă a puţinului devotament față de libertatea presei în Anglia.

BBC, totuşi, este reglementat de către stat şi are o licenţă emisă de către stat.

Este nevoie de licenţă şi pentru a emite pe frecvenţe radio în Statele Unite, dar acest simplu fapt nu îi conferă statului dreptul să facă investigaţii oficiale privind măsura în care este plăcut guvernului modul în care îşi fac ei treaba. Spectrul de difuzare (radio, sau de orice fel) este deţinut de către public. Dar faptul că guvernul nu are mare putere de control asupra presei nu înseamnă că presa este fidelă în practica sa; vă spune că poate fi liberă dacă alege să fie aşa - deşi poate alege şi să nu fie. Presa se confruntă cu presiuni puternice care îi induc sau o obligă să fie orice numai liberă nu. Până la urma, mass-media favorizate sau numai acceptate de către puterea instituită sunt parte a sistemului corporaţiilor care domină economia şi viaţa socială. Şi depind de publicitatea corporaţiilor pentru a supravieţui. Această dependenţă nu este exact acelaşi lucru cu un control de stat, dar este un sistem de control corporatist, legat de cel al statului.

*In **Iluzii necesare** spuneţi că cetăţenii societăţilor democratice trebuie să „adopte un fel de auto-apărare intelectuală pentru a se proteja de manipulare şi control" Puteţi să ne daţi câteva exemple de lucruri pe care oamenii ar putea să le facă?*

Auto-apărarea intelectuală este doar un antrenament pentru a învăţa să puneţi nişte intrebări evidente. Uneori răspunsurile vor deveni imediat aparente, uneori va lua ceva muncă să le găsiţi. Când citiți un acord de sută la sută între comentatori cu privire la ceva, orice ar fi, trebuie să deveniţi imediat sceptici. Nimic nu este atât de sigur, nici măcar în fizica nucleară. Astfel, dacă toţi comentatorii spun că scopurile preşedintelui în Irak sunt să aducă democraţia cetățenilor irakieni paşnici ai unui Irak suveran, şi nu cad de acord decât asupra faptului dacă aceste scopuri înălţătoare pot fi sau nu realizate, ar trebui să vă luaţi cele cinci minute de reflecție necesare pentru a vedea dacă acest lucru poate fi adevărat. Şi dacă sută la sută dintre opiniile celor educaţi iau de bună o chestiune care nu poate fi adevărată, ce vă spune acest lucru despre nucleul instituţiilor noastre culturale şi doctrinare? Va spune foarte multe.

Nu este necesar să vă întoarceţi la paginile lui David Hume pentru a înţelege acest lucru, dar el a observat corect că „forţa este întotdeauna de partea celor guvernaţi, iar aceia care guvernează nu au nimic de partea lor în afară de opinie. Astfel, numai pe opinie este fundamentat guvernul şi acest maxim este valabil chiar şi pentru cele mai despotice şi militariste guverne, ca şi pentru cele mai libere şi mai populare". Cu alte cuvinte, în orice stat, fie acesta democratic sau totalitar, conducătorii se bazează pe consens (popular). Aceştia trebuie să se asigure că oamenii pe care ei îi conduc nu înţeleg că de fapt au putere. Acesta este principiul fundamental al guvernării. Guvernele au tot felul de mijloace de a-i controla pe cei guvernaţi. În Statele Unite, nu folosim băţul, bâta sau camera de tortură - avem alte mijloace. Din nou, nu este nevoie de nişte abilităţi speciale pentru a înţelege care sunt acestea şi toate acestea, sunt parte a autoapărării intelectuale. Lăsati-mă să vă dau un alt exemplu. Washington Post are o rubrică intitulată ”Poşta copiilor”. Cuprinde ştirile zilei pentru copii. Cineva mi-a trimis un extras din 'Poşta copiilor' chiar după moartea lui Yaser Arafat. Şi aşa am văzut că acolo scria în termeni mai simpli cam tot ce spuneau articolele principale în cuvinte mai complicate, dar adăugau ceva ce n-ar putea introduce în articolele pentru adulţi şi să 'scape basma curată'. Spunea articolul: „Arafat a fost un om controversat, iubit de poporul său ca un simbol al luptei lor pentru independență. Dar pentru a crea o ţară Palestina, avea nevoie de un teren care este acum parte a Israelului. De aceea, el şi-a condus atacurile împotriva israelienilor şi i-a făcut pe mulţi să îl urască". Ce înseamnă aceste rânduri? Înseamnă că Washington Post le spune copiilor că Teritoriile Ocupate sunt o parte a Israelului. Nici măcar guvernul SUA nu spune aşa ceva.

Dar copiii sunt îndoctrinaţi să creadă că ocupaţia ilegală, israelită este dincolo de orice îndoială fiindcă teritoriul pe care ei l-au cucerit este parte din Israel. Auto-apărarea intelectuală ar fi trebuit sa determine imediat o amplă mişcare de protest împotriva Washington Post pentru această dizgraţioasă îndoctrinare a copiilor. Eu nu citesc prea des 'Poşta copiilor', aşa că nu ştiu dacă lucruri de genul acesta se întâmplă in mod curent, dar nu aş fi foarte surprins.

Ce determină un cetăţean să treacă de la a fi un spectator pasiv, la a fi o persoană angajată?

Să luăm un eveniment recent din istoria noastră, mişcarea femeilor, Dacă ai fi întrebat-o pe bunica mea dacă se consideră oprimată, ea nu ar fi înţeles ce o întrebi. Dacă ai fi întrebat-o pe mama mea, ea ştia că este, şi era nemulţumită, dar nu ar fi discutat deschis despre asta. Ea n-ar fi îngăduit ca eu şi tata să facem treabă în bucătărie fiindcă nu era treaba noastră; noi trebuia să ne ocupăm cu lucruri importante, cum ar fi studiul, în timp ce ea ar face toată treaba. Acum îmi întreb fiicele dacă sunt oprimate şi nici nu mai este loc de discuţie. Te-ar da afara din casă. Este o schimbare semnificativă, care a avut loc recent, o schimbare dramatică atât în conştiinţa, cât şi în practica socială.

Mergeţi pe holurile de la MIT într-o zi. Acum patruzeci de ani aţi fi văzut numai bărbaţi albi, bine îmbrăcaţi, foarte respectuoşi faţă de cei mai în vârstă ca ei şi aşa mai departe. Dacă mergi pe aceleaşi holuri astăzi, jumătate dintre persoanele întâlnite sunt femei, o treime minorităţi, îmbrăcaţi de stradă. Acestea nu sunt schimbări nesemnificative. Şi s-au petrecut în întreaga societate.

Se prăbuşesc ierarhiile?

Desigur. Dacă femeile nu mai trebuie sa trăiască la fel ca bunica sau ca mama mea, ierarhiile s-au prăbuşit. Spre exemplu, am aflat recent că în oraşul din Massachusetts în care locuiesc - un oraş de oameni din clasa mijlocie, cu diverse profesiuni, cum ar fi avocaţi, medici şi aşa mai departe - poliţia are o secţiune specială ocupată să facă faţa apelurilor de urgenţă majoritatea cauzate de abuzul domestic. Există ceva asemănător acum treizeci sau douăzeci de ani? Era de neconceput. Nu era treaba nimănui dacă cineva dorea să îşi bată nevasta. Este aceasta o schimbare de ierarhie? Desigur. Mai mult este o parte a unui set de schimbări sociale foarle largi.

Cum se petrece schimbarea? Întrebaţi-vă numai cum a avut loc schimbarea de la bunic, la mama mea şi apoi la fiicele mele? Nu fiindcă un conducător binevoitor a promovat şi adoptat legi acordând drepturi femeilor. Mult din aceste transformări au fost iniţiate de 'scântei' ale mişcărilor tinerilor activişti de stânga. Sa vă uitaţi la schiţa mişcării de rezistenţă din anii 1960. Proiectanţii rezistenţei de atunci făceau ceva foarte curajos. Nu este uşor pentru un puşti de optsprezece ani să decidă că va risca să îşi piardă o carieră de succes şi că ar putea petrece şi câţiva ani în închisoare sau că ar putea sa trebuiască să fugă din ţară şi să nu se mai întoarcă niciodată. Trebuie mult curaj. Ei bine, s-a dovedit că mişcările tineretului din anii 1960, ca şi cultura întreagă, erau extrem de sexiste. Poate că vă amintiţi sloganul de pe afişele vremii „Fetelor nu spuneţi nu băieţilor care nu vor să plece". Femeile care erau parte a acestor mişcări au înţeles că ceva nu era în ordine cu faptul că ele făceau toată munca în timp ce bărbaţii se împăunau cât de grozavi au fost. Au început să îi privească pe tinerii bărbaţi ca pe nişte opresori, Şi aceasta a fost una dintre sursele principale ale mişcării feministe moderne, care chiar a înflorit în acea vreme.

La un moment dat, oamenii îşi dau seama cum este structura de dominaţie şi putere şi se angajează să şi facă ceva pentru a o schimba. Aşa se petrece schimbarea în istorie. Exact cum se întâmplă acest lucru, nu pot spune. Dar toţi avem puterea de a produce schimbarea.

După ce indicii ştiţi că mama dumneavoastră a fost oprimată? A spus-o vreodată?

În termeni destul de clari. Provenea dintr-o familie săracă, formată din şapte copii care abia supravieţuiau - mulţi copii care nu supravieţuiau în acele vremuri. Primii şase copii care au supravieţuit erau fete. Al şaptelea a fost băiat. Acel singur băiat a urmat studii superioare, nu cele şase fete. Mama era o femeie deşteaptă, dar i s-a îngăduit să meargă doar la o şcoală obişnuită, studii superioare nu. Şi cum a trăit înconjurată de toţi aceşti bărbaţi cu titluri doctorale, prietenii tatălui meu, a suferit foarte mult din acest motiv. În primul rând, ştia că era mult mai deşteptă decât erau ei. De fapt, când eram copil, de câte ori era vreo petrecere, bărbaţii mergeau în sufragerie, iar femeile stăteau în jurul mesei şi purtau o conversaţie a lor, separată. Pe atunci eram mereu atras spre locul unde discutau femeile fiindcă vorbeau despre lucruri interesante. Erau lucruri pline de viaţă, inteligente, interesante şi politice. Bărbaţii, toţi cu doctorate şi mari profesori, vorbeau în mare parte chestiuni uşurele. Mama ştia şi îi displăcea acest lucru, dar nu se gândea şi că ar fi ceva de făcut în această privinţă. ,

Gândindu-ma la mişcările de protest, când călătoresc prin ţară, aud adesea oamenii zicând: „Oamenii din Statele Unite trăiesc prea confortabil. Totul le vine prea uşor. Lucrurile trebuie să se înrăutăţească mult mai mult pentru, a avea proteste".

Nu cred că acest lucru este adevărat. Mişcările serioase uneori vin de la aceia care sunt cu adevărat oprimaţi iar alte ori vin dinspre sectoarele privilegiate. Tocmai am vorbit despre mişcarea de 'rezistenţă'[3]. Puştii implicaţi în această mişcare erau nişte privilegiaţi, studenţi, aproape toţi la şcoli de elită. Dar înăuntrul acestor sectoare de privilegiaţi, o scânteie s-a aprins şi a fost suficient că aceşti copii să schimbe ţara, I-au înfuriat pe cei bogaţi şi puternici. Să vă uitaţi la ziarele de atunci. Sunt pline de tot felul de scrieri isterice despre arderea sutienelor şi tot felul de asemenea lucruri oribile care se petreceau, subminând fundamentele civilizaţiei. Dar în realitate, ţara abia acum devenea civilizată.

Să vă uitaţi la Comitetul de Coordonare a Studenţilor Nonviolenţi, CCSN[4], care era muchia conducătoare a mişcărilor pentru drepturile civile - oameni care chiar erau în prima linie, nu unii care apăreau la demonstraţii când şi când, ci în fiecare zi, făcând greve la cantină, călătorind cu autobuzele libertăţii, ajungând să fie bătuţi sau, în unele cazuri, chiar ucişi, în mare parte, cei din CCSN proveneau de la facultăţi de elită ca cel unde preda Howard Zinn, Spelman, de unde a şi fost dat afară fiindcă sprijinea eforturile studenţilor. Spelman era un colegiu al afro-americanilor[5], dar unul de elită. Desigur că nu toţi studenţii din mişcare proveneau din medii privilegiate, dar aceştia care erau privilegiaţi constituiau o parte conducătoare în această luptă.

Şi acelaşi lucru este adevărat şi pentru alte mişcări. Este vorba despre grupuri eterogene de privilegiaţi şi oprimaţi care devin conştienţi. Să ne întoarcem la mişcarea feministă din nou. Mult din această mişcare se datorează grupurilor de conştientizare, femeilor care vorbeau unele cu altele zicând: „Uite, viaţa nu trebuie să fie aşa". Este o etapă timpurie a mişcării şi necesară pentru oricare mişcare socială. Din partea celor oprimaţi este necesară recunoaşterea faptului că opresiunea nu este doar neplăcută, ci este chiar greşită, iar acest lucru nu este simplu. Practicile uzuale şi convenţiile sunt de obicei luate de bune şi nu analizate.

Recunoaşterea faptului că nimic nu este neapărat legitim în ceea ce priveşte puterea este un pas mare, indiferent de care parte a ecuaţiei te afli. Recunoaşterea faptului că tu baţi pe cineva poate fi o experienţă revelatoare. Pentru aceia care ţin bâta este un pas important să îşi spună: „Ia uite, este ceva greşit în faptul că noi ţinem bâta". Această recunoaştere este începutul civilizaţiei. Dacă New York Times şi

---

[3] Ghilimele aparţin traducătoarei, justificate prin necesitatea de a diferenţia această mişcare de rezistenţă de Rezistenţa franceză, spre exemplu, mult mai cunoscută

[4] Student Nonviolent Coordinating Committee, abreviat în limba engleză, SNCC

[5] Autorul folosește termenul ”black”.

cititorii săi educaţi au ajuns vreodată la nivelul de a se gândi că este ceva greşit în perpetuarea oribilelor crime de război pe care Times le ilustrează pe prima pagină, acest lucru se petrece atunci când clasele educate încep să devină civilizate.

În apariţia dumneavoastră cu William F. Buckley la Firing Line, în 1969, aţi vorbit despre vină. Spuneaţi: „Nu sunt interesat pur şi simplu să arunc vina în jurul meu şi sa împrăştii aprecieri. Cred că începutul înţelepciunii în acest caz – vorbeaţi despre Vietnam - este recunoaşterea a ceea ce reprezentăm în lume, ceea ce facem în lume. Şi cred că, atunci când vom realiza acest lucru, vom avea o enormă senzaţie de vină. Cineva trebuie să fie foarte atent, să nu zădărnicească posibilitatea acţiunii prin confesiuni". Puteţi vorbi despre acest lucru?

Cred că este o experienţă pe care toţi am avut-o. Tu spui: „O, da, am făcut ceva teribil şi regret. Nu voi face nimic în această privinţă. Tocmai mi-am exprimat vina. Punct". Se întâmplă tot timpul. Dar crima, nu s-a sfârşit atunci când ţi-ai recunoscut vina. Ai făcut ceva greşit, are consecinţe. Ce vei face în privinţa aceasta? Vina poate fi ocale de a împiedica acţiunea. Te simţi confortabil când îţi spui: „Priveşte cât de nobil sunt. Am recunoscut că am făcut ceva greşit, iar acum sunt liber".

Vei găsi acest tip de gândire la tot pasul. Spre exemplu, cazul Irakului. Chiar acum, Statele Unite constrânge în mod esenţial alte state să hotărască ştergerea datoriilor Irakului. Acesta este lucrul corect de făcut. Oricine ar trebui să ierte datoria Irakului fiindcă aceasta este o „datorie odioasă". Datoria odioasă este datoria care le-a fost impus oamenilor de un sistem asupritor. Spre exemplu, dacă generalii corupţi care conduc vreo societate adună datorii enorme, mai este datoria populaţiei acelei ţari sa le stingă? Nu. Acesta este debitul odios şi ar trebui eliminat.

Conceptul de debit odios, a fost inventat atunci când Statele Unite a cucerit Cuba – ceea ce istoricii de aici numesc „eliberarea Cubei", însemnând cucerirea Cubei, pentru a-i împiedica să se elibereze singuri. După ce a preluat Cuba, Statele Unite nu a vrut să plătească datoriile Cubei către Spania şi a arătat în mod corect că era o „datorie odioasă" pe care şi-a atras-o asupra sa Cuba. Acelaşi lucru s-a întâmplat în Filipine, in condiţii constrângătoare. Bineînţeles, adevărata motivaţie a fost să sustragă Statele Unite de la plata datoriilor pe care tocmai le-a preluat. Acelaşi lucru se întâmplă acum în Irak. Statele Unite a preluat Irakul şi nu vrea să trebuiască să îi plătească datoria.

În realitate, Statele Unite ar trebui să plătească despăgubiri enorme Irakului. La fel ar trebui şi Marea Britanie, Germania, Franţa, Rusia şi toate celelalte state care l-au sprijinit pe Saddam Hussein, Aceste ţări au torturat Irakul mulţi ani. De fapt, de pe vremea când a fost creat Irakul de către britanici, la începutul anilor 1920. John E Kennedy a sponsorizat o lovitură militară în 1963, care a adus Partidul Baas al lui Saddam Hussein la putere.? De atunci, documentele de arhivă privind relaţiile cu Irakul, păstrează lucruri oribile. Departamentul de stat ţine o listă a statelor care sponsorizează terorismul. Numai o ţară a fost vreodată tăiată de pe listă - Irakul, în 1982-pentru că administraţia Reagan, formată din oameni care sunt acum din nou la putere sub Bush II, a vrut să poată să îl spijine pe Saddam Hussein cu arme şi alte ajutoare, fără supervizarea Congresului. Aşa că Irakul a fost atunci stat care nu a sponsorizat terorismul, iar Statele Unite a putut să îi furnizeze ajutor pentru exporturile agricole, pentru dezvoltarea armelor de distrugere în masă şi tot felul de alte lucruri minunate.

După ce Hussein, sponsorizat de Statele Unite, a comis atrocităţile împotriva kurzilor, Iranului, împotriva irakienilor – ceea ce denunţăm acum – sprijinul a continuat. După Războiul din Golf din 1991, când a izbucnit rebeliunea shiită, Bush I i-a permis lui Saddam Hussein s-o zdrobească. Aşa că acum, când Thomas Friedman scrie articole la New York Times despre cum, vezi, Doamne, a descoperit el aceste gropi comune în Irak, el trebuie să afle şi că ştia deja lotul despre aceste gropi, la vremea când guvernul Statelor Unite era complice. Apoi au urmat mai mult de zece ani de sancţiuni care au cauzat moartea mai multor oameni decât au ucis Sadam Hussein, şi au distrus societatea. A urmat invazia, care a condus la moartea a

sute de mii de oameni poate. Puneţi acestea laolaltă. Îi datorăm Irakului compensaţii uriaşe. Să îl scăpăm de datoria odioasă este în regulă, dar este spre beneficiul nostru. Plata compensaţiilor nu este însă în interesul nostru.

Acelaşi lucru se aplică la Haiti, cea mai săracă țară din emisferă care este pe punctul de a dispare. Cine este responsabil pentru aceasta. Doi criminali principali sunt Franţa şi Statele Unite. Aceştia datorează Haiti enorme compensaţii datorită acţiunilor vechi de sute de ani. Dacă am putea vreodată ajunge la etapa în care cineva să spună: „Ne pare rău că am făcut acest lucru". Ar fi ceva drăguţ. Dar dacă doar işi potoleşte sentimentul de vină este ca şi o altă crimă. Pentru a dobândi un minim de civilizaţie ar trebui să spunem: „Am comis şi am beneficiat de pe urma unor crime teribile". O mare parte din bogăţia Franţei şi a Statelor Unite vine din crimele comise împotriva Haiti. Ca urmare, vom plăti compensaţii poporului haitian. Atunci abia veţi vedea începuturile unei civilizaţii.

Să ne întoarcem la opresiune, pentru un minut. Să spunem că dumneavostră sunteţi abuziv în raport cu mine. Am simţit-o la pima mână. Nu este mult mai dificil să înţelegi imperialismul pentru că este ceva se întâmplă undeva acolo, foarte departe şi nu ştii multe despre el?

Nu numai aceasta este adevărat, dar şi logica este inversată, aşa că oamenii simt că ei sunt aceia oprimaţi. Linia ideologică pe care o urmează soldaţii care au comis atrocităţile din Irak este că irakienii ne-au făcut-o nouă, aşa că noi le-o vom face lor. Ce ne-au făcut irakienii nouă? 11/9. Bineînţeles că irakienii nu au de fapt nimic de a face cu aceasta, dar sentimentul este că noi suntem cei atacaţi. Iar acest tip de inversiune se petrece tot timpul.

Să luăm cazul lui Ronald Reagan şi al retoricii sale despre „reginele asistenţei sociale". Noi oamenii săraci, ca Reagan, ne simţim oprimaţi de aceste femei afro-americane conducând un Cadillac să îşi încaseze cecurile de asistenţă socială. Noi suntem cei oprimaţi. Şi acesta este un filon care coboară în istoria SUA. Exista o carte, de Bruce Franklin, specialist în teorie literară, care depistează acest filon prin literatura populară americană, încă de la colonişti. Noi am fost mereu aproape de marginea extincţiei. Noi am fost atacaţi de către inamici demonici, care aproape că ne-au copleşit, şi ei, iar în ultimul minut, apare un supererou sau o armă minune şi ne putem în sfârşit salva. Dar, aşa cum arată Franklin, este în mod consecvent cazul că oamenii care sunt pe cale de a ne extermina sunt aceia care se află sub cizma noastră. Noi avem cizma pe gâturile, lor şi aceasta înseamnă că sunt pe cale să ne extermine.

Cum ar fi „sălbaticii indieni nemiloşi", așa cum sunt descrişi nativii americani în Declaraţia de independenţă.

Exact. „Sălbaticii indieni nemiloşi" sunt pe cale să ne extermine. Apoi au fost afro-americanii. Apoi emigranţii chinezi. Jack London, un scriitor progresist, o figura importantă a socialismului, a scris poveşti în care a cerut electiv exterminarea întregii populaţii a Chinei, prin război bacteriologic, pentru că după el, era singura cale prin care ne puteam salva. Ni se trimit aceşti oameni despre care noi credem că sunt hamali care sa ne lucreze căile ferate, să ne spele hainele, la spălătorii, dar acestea toate sunt parte dintr-un plan de infiltrare în societatea noastră. Sunt sute de milioane ca aceştia şi ne vor distruge. Aşa că trebuie sa ne apărăm şi singurul mod în care putem face acest lucru este prin exterminarea totală a rasei chinezeşti, cu arme bacteriologice.

Sau, Lyndoh Johnson. Johnson, orice aţi crede despre el, a fost un populist. El nu a fost un fals texan, ca George Bush, ci unul real. El spunea: „Fără o putere aeriană superioară, America este un uriaş legat şi sugrumat; impotent şi pradă uşoară, pentru orice pitic galben cu briceag". Într-unul dintre discursurile sale principale către trupele Statelor Unite din Vietnam, Johnson a spus direct că „Sunt trei miliarde de oameni în lume şi noi avem doar două sute de milioane din ei. Suntem depăşiţi cu

cincisprezece la unu. Dacă ar putea, ar veni direct peste Statele Unite şi ne-ar lua ce avem. Noi avem ceea ce ei vor". Acesta este un refren constant al imperialismului. Ai cizma americană la gâtul unora şi ei aproape că te distrug. Acelaşi lucru este adevărat pentru orice formă, de opresiune. Iar din punct de vedere psihologic este de înţeles. Dacă zdrobeşti şi distrugi pe cineva ai nevoie de un motiv pentru aceasta, iar acesta nu poate fi „Sunt un monstru ucigaş". Trebuie să fie auto-apărare. Mă protejez împotriva lor. Uite ce îmi fac. Opresiunea devine inversată în mod psihologic - opresorul devine o victimă care se apără.

Tocmai mă gândeam, facem interviuri împreună deja de douăzeci de ani. V-aţi simţit vreodată ca Sisif din legenda greacă, rostogolind bolovanul în vârful dealului, iar acesta vi se rostogolea înapoi la vale?

Nu tocmai, în primul rând, aproape noi toţi suntem aşa de privilegiaţi şi aşa de liberi, încât sa simţi că un fleac cât de mic este dificil în viaţa noastră ar fi revoltător. Cu orice represiune sau mustrare trebuie să ne confruntăm este nimic în comparaţie cu ceea ce au de suportat alţii, în alte părţi. Este un fel de lux că noi nu suntem nevoiţi niciodată să recunoaştem. Dar rostogoleşti piatra din vârful dealului, dar mai faci şi progrese.

V-aţi simţit vreodată precum Casandra, avertizând in mod constant? Ultima dumneavoastră carte, Hegemonie sau supravieţuire, începe şi se termina cu chestiuni destul de teribile, despre posibilitatea supravieţuirii speciilor?

Cred că avertizările sunt reale. Am început cartea Hegemonie sau supravieţuire, citându-l pe Ernst Mayer, probabil cel mai distins biolog al lumii şi am sfârşit citându-l pe Bertrand Russell, cel mai distins filosof al secolului XX, iar punctele lor de vedere sunt exacte. Puteţi uşor sa îi adăugaţi şi pe alţii. Revista Academiei Americane de Arte şi Ştiinţe, Daedalus, un vârf al respectabilităţii oficiale, a tipărit recent un articol scris de doi analişti respectaţi ai puterii instituite, John Steinbruner şi Nancy Gallagher, despre ceea ce se numeşte transformarea armatei, care include şi militarizarea spaţiului. Militarizarea spaţiului înseamnă de fapt plasarea lumii întregi în pericol de a fi anihilată instantaneu, fără avertizare. Ce au vrut Steinbruner şi Gallagher ca remediu? Ei speră că într-o coaliţie a statelor pacifiste, condusă de China, statele vor fuziona pentru a contracara militarismul şi agresivitatea Statelor Unite. Este singura speranţă pe care ei o văd pentru viitor. Unul dintre aspectele interesante pentru acest argument este disperarea sau dispreţul - nu ştiu care este cuvântul corect - privind democraţia Statelor Unite. Statele Unite nu se poate schimba în plan intern, aşa că să lăsăm China să ne salveze. Este fară de precedent să auzi acest fel de gândire venind chiar din inima puterii instituite. Ceea ce am scris eu în Hegemonie sau supravieţuire este prin comparaţie ceva foarte blând.

OPT

DEMOCRAŢIE ŞI EDUCAŢIE

LEXINTGN, MASSACHUSETTS (7 FEBRUARIE 2005)

Spuneați că John Dewey, unul dintre principalii gânditori ai secolului XX, a avut o puternică influenţă asupra dumneavoastră, în unii în care v-aţi forumt. Părinţii v-au trimis la o şcoală de inspiraţie J. Dewey, în Philadelphia.

Tatăl meu conducea sistemul de şcoli evreieşti din Philadelphia, unde am locuit, şi aceasta după sistemul lui Dewey, ceea ce însemna concentrarea pe creativitatea individuală, activităţi de grup, proiecte de stimulare (a creativităţii, individualităţii). Am şi predat acolo. Acopeream toate subiectele obişnuite dar cu o atenţie sporită pentru preocupările, înclinaţiile şi angajamentele creative ale copilului. Nu exista nici o competiţie între studenţi. Mici măcar nu ştiam că eram un aşa-numit elev bun, până nu am părăsit şcoala pentru a intra la liceu. În liceu, fiecare era situat într-o ierarhie, astfel că fiecare îşi ştia locul. Nu fusese cazul înainte.

V-ați întrebat vreodată părinţii ce motivaţie au avut pentru a va trimite la această şcoală?

În parte, a fost pentru că ei munceau, aşa eu trebuia să stau la şcoală toată ziua. Dar în realitate eu nu aş fi vrut să fiu în altă parte. Am început acolo, când aveam în jur de optsprezece luni şi am trecut prin opt clase.

Povestiți-mi un pic despre tatăl dumneavoastră. Care a fost relaţia dumneavoastră cu el? Mai ales că separe că el nu v-a fost doar primul profesor, ci şi primul angajator.

El a fost un învăţat evreu. Noi am avut o relaţie foarte caldă. Nu am petrecut perioade uriaşe de timp împreună - pe perioada zilelor când am fost mai ales la şcoală sau pe stradă cu prietenii - dar timpul pe care l-am petrecut împreună a fost substanţial şi plin de semnificaţie. În zilele de vineri, citeam împreună literatură evreiască tradiţionala şi modernă. De vreme ce părinţii mei erau profesori şi nu lucrau pe timpul verii, aveam lungi vacanţe de vară. Iar tatăl meu lucra pe timpul zilei dar îmi era disponibil după-amiaza şi plecam cu toţii să înotăm împreună. Pe când aveam vreo unsprezece sau doisprezece ani, am început să devin interesat de munca lui de profesor. Tatăl meu tocmai îşi terminase lucrarea, de doctorat, cu David Kimhi, un specialist în gramatica ebraică medievală, din care îmi amintesc că citeam. l-am citit de asemenea articolele şi am discutat despre ele.

Credeţi că aceasta a ajutat la antrenarea minţii dumneavoastră, intr-un fel ciudat, în privinţa stăpânirii unei limbi complexe cu o gramatică destul de densă? .

Este greu de spus. M-a determinat să mă interesez de lingvistica semiotică, pe care am studiat-o în facultăţi. Şi probabil că a avut o influenţă indirectă în ceea ce priveşte interesul meu pentru lingvistică, dar nu pot identifica un determinism foarte exact.

*În **Propaganda şi mintea publică**, spuneaţi: „Realizarea mea intelectuală a fost întârziată când am fost în liceu. Ca şi cum m-aş fi cufundat într-o gaură neagra".*

Destul de corect. Intrarea la liceu a fost un fel de şoc. Am mers la un liceu academic, foarte riguros şi disciplinat Mi-a displăcut aproape fiecare aspect al lui, lăsând Ia o parte prietenii. Dar îmi amintesc foarte puţin despre aceasta, având în vedere că despre şcoala elementară, totul, până să merg la liceu, îmi este foarte clar. Cât depre liceu, abia aşteptam să îl termin.

După liceu, am mers la un colegiu din Philadelphia, Universitatea din Pennsylvania. Nu mă gândeam la nimic altceva decât că voi sta acasă pe timpul facultăţii, că voi munci şi voi face naveta la şcoală - abia aşteptam. Programa cursurilor arăta foarte interesant şi stimulator. Dar mi-a trecut în vreun an. Am găsit că totul era o continuare plicticoasă a liceului şi de fapt am ajuns foarte aproape de a renunţa.

Dar la un moment dat l-aţi întâlnit pe Zelig Harris, care preda lingvistica la Universitatea din Pennsylvania.

De fapt l-am întâlnit prin nişte contacte politice când aveam şaptesprezece ani. Eu eram în anul întâi, cochetând cu ideea de a renunţa şi petrecând foarte puţin cu munca academică - cred că eram probabil interesant mai ales de handbal atunci. Eram foarte implicat în mişcarea sionistă mai ales interesat de aripa sa bi-naţionalistă, antistat. S-a dovedit că Harris era o personalitate în aceasta aripă sionistă. El era şi o persoană charismatică, fascinantă din punct de vedere intelectual, ale cărei alte interese - gândire anarhistă, stânga anti-bolşevică şi altele - încercam şi eu să le explorez pe cont propriu.

Privind în retrospectivă, cred că Harris încerca să mă facă să mă reîntorc la şcoală. El n-a spus-o dar mi-a sugerat să iau câteva din cursurile sale postuniversitare, ceea ce am şi făcut. Era o împrăştiere de chestiuni foarte impresionante, interesante, în diferite domenii: în matematici, în filosofie, în altele. Alegând, puteai obţine o educaţie fascinantă fără o structură formală. Iar Universitatea din Pennsylvania era destul de îngăduitoare, aşa că nu conta.

Aţi luat vreodată de fapt vreo hârtie sau vreun grad academic?

Am sfârşit prin a-mi lua toate gradele formale posibile, clar fără a avea îndeplinite toate cerinţele obişnuite. Departamentul de lingvistică era destul de nestructurat. Harris îl conducea în mare. Într-un fel, pentru mine a fost foarte avantajos că şcoala nu era un loc deosebit de prestigidios din punct de vedere academic, aşa că nu aveam de îndeplinit cine ştie ce cerinţe, nu trebuia să fiu supervizat în mod deosebit, şi altele. Cineva putea face cam tot ce ar fi vrut - cel puţin eu am putut.

Aşa, incluzând anii dumneavoastră timpurii, aţi fost profesor mai mult de şase decade. Aţi avut mii de studenţi. Ce calităţi urmăriţi la un student?

Independenţa minţii, entuziasmul, dăruire pentru domeniu şi dorinţa de a încerca, provoca, întreba şi explora noi posibilităţi.

Există o mulţime de oameni de acest fel, dar şcoala tinde să descurajeze aceste calităţi.

S-a întâmplat vreodată ca studenţii să fie aşa de intimidaţi de dumneavoastră – vreau să spun, eraţi deja deştul de cunoscut - aşa încât să nu îndrăznească să abordeze, provocator unele dintre afirmaţiile dumneavoastră?

Ocazional. Uneori, este adevărat pentru studenţii care au avut parte de o educaţie mai tradiţionalistă, în ţările asiatice, spre exemplu. Dar într-un loc ca MIT, acesi lucru este relativ rar. Aceasta

este o universitate bazată pe ştiinţă, aşa că studenţii sunt de fapt încurajaţi să continue să cerceteze, să provoace, să pună rezultatele sub semnul întrebării.

Pe măsură ce cariera dumneavoastră în lingvistică s-a dezvoltat aţi devenit şi mai implicat din punct de vedere politic. Ce cred mama şi tatăl dumneavoastră despre acest lucru? Erau ei îngrijoraţi că aţi putea intra în vreo încurcătură?

Am fost dintotdeauna implicat în politică dar, în anii 1960, ei au trebuit să se îngrijoreze pentru că am fost arestat şi mă aştepta închisoarea şi altele. Atunci când subiectul Israelului şi al Palestinei au devenit centrale, în special după 1967, şi exista doar un potop de demonizare, ură, calomnie, denunţare şi aşa mai departe, ei m-au sprijinit în vederile mele, dar a fosf dificil pentru ei. Ei-au trăit în ceva gen ghetou evreiesc şi erau foarte supărați datorită calomniilor isterice şi datorită denunţatorilor. Tatăl meu chiar a scris răspunsuri în presa evreiască legate de unele acuzaţii şi denunţări. Nu a fost uşor pentru ei. De fapt, probabil că într-un mod semi-conştient mi-am 'îndulcit' nişte luări de poziţie cât timp au trăit ei, ca să îi cruţ.

Aţi fost educat în ştiinţele exacte, în care dovezile empirice sunt cruciale, în timp ce ideologia nu solicită nici un fel de probe.

De fapt, adevăratul angajament faţa de ideologie neagă dovezile şi încearcă să le evitte. Dar nu am fost educat în ştiinţele exacte. Am un trecut de studiu al acestora - chiar am lucrat în domeniul matematicii o vreme - dar nu vreau să exagerez. După cum am mai spus, aproape că nu am chiar ceea ce se numeşte o pregătire formală, în nici un domeniu, inclusiv în lingvistică sunt mai ales auto-educat Dar nu văd nici un motiv pentru care să nu studiez istoria, societatea, şi economia prin cam aceleaşi metode ca cele folosite în ştiinţe. Dovezile empirice sunt cruciale. Eşti inundat de acestea. Trebuie să selectezi ceea ce este important în mod inevitabil, abordezi dovezile, faptele cu anumite credinţe şi principii preexistente pe care ar trebui să le consideri deschise pentru discuţii. Problemele sunt diferite în istorie faţă de fizică, dar metoda de abordare a acestora ar trebui să fie aceeaşi.

Uneori sunteţi descris ca un anarho-sindicalist şi v-am auzit descriindu-vă ca pe un conservator de modă veche. Ce părere aveți despre aceste etichetări?

Nu folosesc aceste etichetări dar simt că vederile mele sunt generate într-o tradiţie anarho-sindicalistă. Cred că anarho-sindicalismul reprezintă o abordare rezonabilă a problemelor generale ale societăţii umane. Desigur că nu poţi să iei doctrinele anarhiste şi să le aplici în mod mecanic. Dar controlul industriilor de către muncitorii respectivi şi controlul popular al comunităţilor îmi pare o bază rezonabilă pentru o societate complexă ca a noastră. Cât despre a fi un conservator de modă veche, termenul îmi reflectă parţial gusturile personale în muzică şi literatură şi aşa mai departe şi parţial şi credinţa mea în valorile doctrinelor liberale clasice. Nici acestea nu sunt de aplicat în mod mecanic lumii moderne în limbajul în care au fost formulate, dar cred că ar trebui să avem mult respect pentru ideile Iluminismului – raţionalitate, analiză critică, libertate a limbajului, libertate a investigaţiei - şi cred că ar trebui să le amplificăm, sa le modificăm sau să le adaptăm la societatea modernă, după caz.

În ultima vreme tot auzim ca ideile Iluministe sunt atacate, mai ales în educaţie, unde este încurajați abstinenţa mai degrabă decât formele de sex protejat, este susținut creaționismul, manualele sunt cenzurate. Sunteţi îngrijorat de acest curent?

Este o trăsătură foarte îngrijorătoare în cultura SUA. Nici o altă ţară industrializată nu are credinţe religioase şi ataşamente iraţionale într-o aşa măsură extremă cum puteţi întâlni în Statele Unite. Ideea că trebuie să eviţi evoluţia predării sau că trebuie să pretinzi că nici nu predai, este ceva unic in lumea industrializată. Toate statisticile sunt incredibile. Cam jumătate din populaţie crede că lumea a fost creată cu vreo două mii de ani în urmă. Un procentaj uriaş, poate că vreun sfert, spun că au avut experienţa de a fi „renăscut"'. Mulţi cred în „farmece". Majorităţi largi sunt convinse de miracole, de existenţa diavolului şi aşa mai departe.

Aceste filoane culturale merg adânc în istoria americană, clar în anii recenţi au ajuns să afecteze viaţa socială şi politică într-un mod fără precedent. Spre exemplu, înainte de Jimmy Carter, nici un preşedinte american nu a trebuit să se pretindă un fanatic religios, dar de la el încoace toţi au fost. Acest fapt a avut o contribuţie serioasă la subminarea democraţiei începând cu anii 1970. Carter, probabil în mod incorect, ne-a predat lecţia că poţi mobiliza masele de alegători prezentându-te, în mod onest sau nu, ca un creştin evanghelist, cu respect temător faţă de Biblie. Până atunci, credinţele religioase erau o problemă personală a oamenilor. A existat o preluare conştientă a sistemului electoral de către industria relaţiilor publice, care vinde acum candidaţi politici, ca pe mărfuri. Iar imaginea unei persoane temătoare de Dumnezeu, cu credinţă adâncă ce urmează să ne apere de ameninţările lumii moderne, este o imagine vandabilă.

Lucrez într-un radio şi nu putem să difuzăm „Howl" al lui Allen Ginsberg, probabil unul dintre cele mai mari poeme ale secolului douăzeci, fiindcă are un cuvânt interzis. Nu putem difuza cântecul lui Bruce Cockburn „Call it Democracy" fiindcă are ceva prea puţin flatant despre Fondul Monetar Internaţional, sau cântecul lui Bob Dylan, "Hurricane" despre închiderea pe nedrept a faimosului boxer Rubin „Hurricane" Carter, în care se foloseşte de asemenea un cuvânt interzis.

Este un mare asalt asupra libertăţii de exprimare pretutindeni, la radio, în universităţi. Parlamentele a mai mult de o duzină de state au în vedere legislaţii, pe care unele le vor adopta probabil, pentru a controla ceea ce spun profesorii în clase, pentru a se asigura că profesorii nu „îndoctrinează" elevii sau studenţii. După cum a explicat unul dintre sponsorii acestei legislaţii „80 la sută dintre profesori suni democraţi, liberali, socialişti sau comunişti cu carnet de membru". Aceasta este parte a unei vechi încordări americane care este transformată acum în armă de utilizat împotriva instituţiilor care nu au fost complet cumpărate sau controlate. Universităţile sunt mai de dreapta dar acestea nu există ca filiale complet deţinute de sectorul corporatist, încă, şi acest lucru este inacceptabil.

A existat o tradiţie foarte vie şi importantă de libertate academică în Statele Unite, care nu ar trebui denigrată. Libertatea academică a mai fost atacată, dar a fost şi protejată şi apărată. Au fost nişte probleme serioase prin anii 1950 dar acestea, au fost depăşite în cele din urmă şi am văzut chiar şi scuze şi retractări din partea unor instituţii pentru comportamentul lor din trecut. Dar libertatea academică a fost întotdeauna atacată. Iar acum atacurile cresc într-un efort de a asigura dominaţia unei drepte excesive. Orice este în afara controlului trebuie suprimat şi disciplinat.

Perimteţi-mi să vă întreb despre armele nucleare. Tocmai s-a anunţat că Statele Unite elaborează o noua generaţie de arme nucleare.

Semnatarii Tratatului de Neproliferare a Armelor Nucleare au obligaţia de a sprijini eforturile de bună-credinţă de eliminare a armelor nucleare. Este parte dintr-o înţelegere prin care alte ţări au căzut de acord să nu fabrice arme nucleare. Toate ţările NTP au violat înţelegerea, dar paşii făcuţi recent sub Bush merg chiar şi dincolo de simpla ne-aderare. Măsurile luate sunt descrise în termeni cu efect de calmare, "noi doar ne îmbunătăţim armele pe care le avem şi le facem mai sigure". Dar în realitate, ne îndreptăm

către reluarea războiului nuclear testând şi realizând şi mai multe arme nucleare. Este un lucru în mod special periculos dat fiind ca Statele Unite îşi rezervă în mod oficial dreptul primei lovituri, chiar şi împotriva puterilor non-nucleare. Auzim în fiecare zi ca ţările non-nucleare ar putea sa se îndrepte spre a deveni puteri nucleare şi cu siguranţă că nu vrem să se întâmple aşa ceva. Dar violarea tratatului de către statele care sunt deja puteri nucleare este ceva mult mai serios şi mai periculos. Au adus lumea foarte aproape de distrugere de câteva ori şi foarte probabil că o vor face din nou.

Anul 2005 marchează a şaizecea aniversare a bombardamentelor atomice de la Hiroshima şi Nagasaki. Aveaţi cam 16 ani la vremea atacurilor. Ce efect au avut asupra dumneavoastră?

Eram consultant junior la o tabără de vară de limbă evreiască în acea vreme, undeva prin Poconos, lângă Philadelphia, unde locuiam. Tocmai auziserăm ştirile. Îmi amintesc foarte clar că m-am simţit de două ori zguduit; o dată de ştire ca atare şi a doua oară fiindcă părea că nimănui nu îi pasă, ceea ce m-a şocat într-un mod incredibil, până într-atât încât am plecat în pădure şi am stat acolo vreo două ore singur, gândindu-mă.

Era poate fiindcă nimeni nu putea conceptualiza ceea ce s-a întâmplat? Credeau că a fost doar încă o bomba mare?

Nu cred. Nu este un fenomen nefarmiliar. Este surprinzător că nişte puşti în tabăra de vară nu dau prea mare atenţie faptului că a fost un bombardament atomic? Să ne întoarcem cu vreo două luni în urmă. în martie 1945, a fost un raid aerian în Tokyo, făcut pentru ca aliaţii ştiau că pot distruge cu uşurinţă oraşul, acesta fiind construit mai ales din lemn. Nimeni nu ştie câţi oameni au fost omorâţi, Poate că o sută de mii de oameni au fost arşi de vii. Vă amintiţi vreo discuţie despre acest lucru? De fapt a cindzecea comemorare a bombardamentului atomic a trecut şi abia dacă a fost menţionată.

O întrebare finală: in timp ce priviţi înapoi spre anii de profesorat şi activism, ce credeţi că aţi încercat să faceţi?

Profesoratul şi activismul meu sunt două lucruri cu ţeluri diferite, in profesorat şi cercetare, care sunt de neseparat, ţelul meu este să înțeleg ceva despre natura minții umane. Sunt mai ales interesat de limbaj, ca de un fel de fereastră înspre natura sistemelor cognitive, sistemelor de gândire, interpretare şi planificare, am interesele mele speciale, Un interes de-al meu, mai special, faţa de cunoaştere este pe un subiect foarte greu de studiat până recent şi anume care este măsura în care pot fi determinate caracteristicile sistemelor biologice - şi consider sistemele de gândire, planificare şi limbaj sisteme biologice - prin proprietăţile generale ale legilor fizicii, ale principiilor matematice, şi aşa mai departe. De acum există nişte iniţieri ale investigaţiei acestor probleme. Este o muncă destul de incitantă, cel puţin pentru mine, în ultimii ani.

Cât despre activism, este ceva elementar. Există o cantitate enormă de suferinţă şi nefericire umană, care pot fi alinate şi depăşite. Există oprimare şi nu ar trebui sa existe. Există o luptă continuă pentru libertate. Există pericole foarte serioase: speciile se pot îndrepta către dispariţie. Nu pot înţelege cum nu ar fi cineva interesat să ajute oamenii să devină mai angajaţi în a gândi aceste probleme şi sâ facă ceva în legătură cu aceste probleme,

NOUĂ

TK[6]

LEXINGTON, MASSACHUSETTS (8 FEBRUARIE 2005)

Am discutat despre tensiunea creată de fundamentamentalismul religios în această ţară. Ce credeţi referitor la aceasta?

Nu este vorba cu adevărat despre o tensiune. Aceasta a fost o țară religioasă de multă vreme. De fapt, urăsc să folosesc termenul religios. Parte din motivul pentru care nu-mi place acest cuvânt este pentru că poţi argumenta că religia organizată este o blasfemie. Este bazată pe nişte concepţii foarte stranii despre divinitate. Dacă există una, nu îi va plăcea. Dar hai să folosim deocamdată acest, cuvânt. Aceasta a fost o ţară religioasă încă de la originile ei. New England a fost fondată de extremişti religioşi fundamentalişti care se autointitulau drept copii ai lui Israel, urmând ordine ale zeului războiului pe care îl venerau în timp ce curăţau teritoriul de malachiți. Ai citit descrierile unor masacre, cum ar fî masacrul Pequot, iar ei sunt exact ca în capitolele excluse ale părţilor despre genocid din Biblie, pe care, de fapt, colonizatorii le citau în mod liber. Expansiunea din Vest a fost condusă de către fundamentalismul religios cu origini pseudobiblice. Teritoriile spaniole au fost cucerite sub drapelul distrugerii ereziei de către papalitate.

În mod tipic, există o corelare inversă între credinţele extremiştilor religioşi şi industrializare: cu cât este modernizarea mai accentuată, cu atât există mai puţin ataşament pentru extremismul religios. Dar în Statele Unite, corelarea completă nu se aplică. Din acest punct de vedere sunt ca o societate subdezvoltată, îmi amintesc cum, acum cincizeci de ani, străbăteam ţara, ascultând radioul. Nu puteam crede ce auzeam. Predicatori delirând, ţipând - nu-ţi poți imagina ceva asemănător cu aceasta nicăieri în altă parte.

Cât despre schimbările anilor prezenţi, nu cred că au prea mult de făcut cu nivelul de angajare religioasă cât au cu modul în care religia a fost introdusă în sistemul politic şi în viaţa publică. Am discutat despre cum fiecare preşedinte de la Carter încoace a trebuit să fie „religios", dar poţi întâlni acest proces pretutindeni.

Să predai despre evoluţie, care în orice altă ţara apare ca un lucru normal, este extrem de dificilă aici. Şi este aşa de multă vreme. Îmi amintesc când soţia mea făcea facultatea, spre sfârşitul anilor 1940. Ea avea şi un curs de sociologie şi îmi amintesc poveştile ei despre ceea ce le spunea profesorul: „Următoarea parte va fi despre evoluţie. Nu trebuie să credeţi aceasta dar se cuvine să ştiţi ceea ce cred unii oameni". Mă îndoiesc ca acest lucru se întâmplă în orice altă ţară industrială. Iar asta nu se întâmpla undeva in sud. Era vorba de University of Pennsylvania. Astfel putem argumenta despre cauzele acestui extremism religios din Statele Unite dar este un aspect de netăgăduit al excepţionalismului american, unul din multe altele.

O cauză posibilă ar fi că această ţară a fost mereu foarte înspăimântată, după cum am mai discutai. Este vorba de un sentiment de nesiguranţă foarte puternic ce poate fi raportat la gradul de fundamentalism religios. Statele Unite este de departe cea mai puternică şi mai sigură țară din lume dar este cea care se simte cea mai puţin sigură. John Lewis Gaddis, binecunoscutul istoric, a scris recent o relatare plină de simpatie a strategiei naţionale de securitate a lui Bush. El a urmărit istoria timpurie a SUA, mai precis de la John Quincy Adams, care a condus marea strategie de cucerire a continentului. Piesa centrală a argumentului său a fost faimosul act pe care Adams l-a scris în 1818 şi care a justificat cucerirea Floridei de către Andrew Jackson in timpul First Seminole War.

[6] TK – prescurtare de la tank și ”treatment care” cu referire la tensiunea dintre interesul oficial pentru activități militare și dezinteresul oficilal pentru activități medicale (n. aut.)

Gaddis citează argumentul principal al lui Adams care preciza că este necesară cucerirea Floridei pentru a proteja securitatea americană din cauză că zona a fost un „stat ratat" el chiar a folosit aceste cuvinte („failed state", n. trad.) - un fel de vid de putere care ameninţa S. U. A.

Dar dacă priveşti cu atenţie cunoaşterea este destul de interesant. Gaddis ştie cu certitudine că în toate manualele ştiinţifice pe care le-a citat, nici o referire la invazia Floridei de către Andrew Jackson nu a avut vreo legătură cu securitatea. Era o problemă de expansiune, o ofertă de preluare a coloniilor spaniole. Iar singurele ameninţări au fost indienii „nelegiuiţi" şi sclavii fugari. Indienii erau nelegiuiţi pentru că fuseseră alungaţi din teritoriile lor şi ucişi iar sclavii erau fugari pentru că nu-şi mai acceptaseră condiţia. Au fost cazuri de atacuri indiene asupra aşezărilor americane dar au fost ca răspuns la atacurile americane. Aceasta s-a numit teroare, bineânţeles, şi am fost nevoiţi să ne apărăm de ea prin cucerirea Floridei.

Punctul de vedere al lui Gaddis este ca principiul călăuzitor al istoriei SUA este acela că singura cale de a avea securitate este prin expansiune. Înainte de extinderea în Florida nu eram în siguranţă iar calea de a câştiga această siguranţă era exapansiunea. Lupta pentru câştigarea Floridei s-a dovedit a fi un adevărat război de exterminare - un război vicios, brutal, criminal. Dar asta-i bine pentru că am făcut-o pentru securitate. Poţi urmări accastă temă venind direct până în prezent. Aceleaşi argumente sunt folosite chiar acum pentru militarizarea spaţiului: singura cale de a avea siguranță este prin expansiunea în şi, în cele din urmă, deţinerea spaţiului.

Alt aspect al religiei în SUA este dezacordul şi opoziţia care s-au reflectat în America Centrală prin mişcarea de solidaritate din anii 1980 şi pe durata invaziei recente din Irak când unii clerici şi unele biserici şi-au spus punctul de vedere.

America Centrală a fost un caz frapant, deoarece SUA au fost de regulă în război cu Biserica Catolică, în America Latină a anilor 1960 şi 1970, Biserica catolică şi-a schimbat cu adevărat vocaţia tradiţională. A adoptat aspecte de teologie liberală şi a recunoscut ceea ce se numeşte „opţiunea preferenţială pentru săraci". Preoţi, călugăriţe şi muncitori mireni au organizat ţăranii In comunităţi unde le puteau citi Sfânta Scriptură şi îi puteau învăţa despre organizaţia pe care o puteau folosi pentru a încerca să ia controlul asupra propriilor vieţi. Şi, bineînţeles i-au făcut inamici înrăiţi ai Statelor Unite iar Washinglon-ul a lansat un război pentru a-i distruge. De exemplu, una din temele de publicitate ale School of the Americas, care în 2000 şi-a schimbat numele în Western Hemisphere Institute for Security Cooperation, a fost aceea că armata SUA a ajutat la „înfrângerea teologiei liberale", ceea ce este exact.

În 1980, în Statele Unite, mişcarea de solidaritate central americană era ceva cu totul nou. Nu cred câ a mai existat ceva de acest fel în istoria europeană. Nu ştiu dacă a existat cineva din Franţa, care s-a dus sa locuiască în vreun sat algerian pentru a ajuta oamenii şi a-i proteja împotriva jefuitorilor paramilitari francezi, dar zeci de mii de americani au cazut în 1980 şi au protejat oamenii aflaţi sub atacul SUA. Centrul mişcării de solidaritate al anilor 1980 din SUA nu se afla în universităţile de elită ci în biserici, inclusiv în bisericile din Midwest şi din zonele rurale. Nu a fost ca în anii 1960. A fost aproape un curent puternic, un sprijin de nădejde.

Este interesant să privim înapoi şi să vedem ce s-a întâmplat la acea vreme. Aici era acea presupus foarte religioasă ţară, SUA, ce pornea război împotriva religiei organizate. Iar motivul era câ religia era pusă în slujba săracilor. Atâta vreme cât religia lucrează pentru bogaţi, este perfect, dar în nici un caz pentru săraci.

În altă ordine de idei, să vorbim de economiile imperiului. Dolarul american este slab acum, defîciturile guvernamentale sunt ridicate, datoria cosnumatorului individual este ridicată, dobânzile ratelor cardurilor de credit cresc, dobânzile economiilor personale sunt tot timpul scăzute iar investitorii străini

finanţează datoriile Statelor Unite prin cumpărarea de obligaţiuni de trezorerie. Cât timp mai poate fi susţinuta aceasta?

Nu ştim cu adevărat. De fapt, situaţia datoriei este complicată. Datoriile acţionarilor nu sunt la vedere iar datoria corporaţiilor este, foarte scăzută. De fapt, corporaţiile au profituri uriaşe. Aceasta este o parte a schimbului în modul în care se face planificarea economiei, pentru beneficiul superbogaţilor şi spre paguba generală a populaţiei. De fapt, raportul taxelot pe produsul intern brut este aproape mereu scăzut iar cerinţele de la publicul larg mult mai mari decât erau înainte. Corporaţiile plătesc numai taxe. Rata taxei constituite este deja foarte scăzută, iar corporaţiile au pus la punct o serie de tehnici complicate, astfel că nu sunt nevoite să plătească taxe deloc.

Pentru a vă da un exemplu, la mijlocul anilor 1990 a fost mare agitaţie cu privire Ia aşa numitele pieţe în curs de formare, sau emergente, din America Latină. Din curiozitate, am început să citesc rapoartele Departamentului de Comerţ al SUA despre investiţiile străine directe (FDI - foreign direct investments) din America Latină. Reieşea că investiţiile directe în America Latină au crescut pe la mijlocul anilor 1990, dar ceea ce era extrem de interesant era componenţa lor. O parte consistenta de 25 de procente din FDI a mers către Bermude, în jur de 15 procente au mers către insulele britanice Cayman şi cam 10 procente către Panama. Acestea sunt în mare 50 de procente din ceea ce ei numesc investiţii slrăine directe şi în mod cert ele nu ajung acolo pentru a se construi oţelăarii. Aceştia sunt doar bani care plutesc prin diverse refugii fără taxe. Mare parte din rest au mers pentru fuziuni şi achiziţii şi aşa mai departe. Acestea sunt sume uriaşe. Scara la care se petrec aceste adevărate jafuri din partea corporațiilor este enormă.

În orice caz corporațiile si oamenii bogaţi plătesc numai taxe, aşa că se descurcă bine. Dar restul populaţiei a trecut de-a lungul a treizeci de ani prin fiecare stagnare sau declin cu plăţi de facturi şi rate reale, cu oameni muncind ore mai multe penlru câteva avantaje. Nu cred că a mai existai o astfel de perioadă asemănătoare în istoria americană.

SUA încă este o ţară foarte bogată. Are avantaje enorme, macroeconomice, resurse, orice lucru la care vă puteţi gândi. Dar este expusă la politici domestice care te îngrozesc. Economiştii cvatori îşi smulg părul din cap văzând cum scopul administraţiei Bush este să ducă ţara la datorii incredibile. Ideea administraţiei Bushi este de a transfera costurile generaţiilor viitoare. Acesta este planul lor de bază. Valorile lor sunt de a servi celor bogaţi si puternici şi de a transfera costurile populaţiei obişnuite a generaţiilor viitoare. Când vorbeşti despre „valorile lor morale", asta este ceea ce au ei.

Să luăm costurile sănătăţii, care nu sunt la vedere. SUA are un sistem de asistenţă a sănătăţii de o înaltă ineficientă, cel mai râu din lumea industrializată, cu costuri uriaşe, mult mai mari decât în orice altă ţară şi cu rezultate relativ sărace. Preţurile cresc în plus chiar, parte din cauza puterii apăsătoare a corporaţiilor farmaceutice şi în parte din cauza tuturor costurilor administrative ale unui sistem de sănătate privat. Aceasta este o criză reală spre deosebire de criza Asigurărilor Sociale, care nu există.

De ce preferă Asigurările Sociale şi nu sistemul medical? Cred că este neprefăcut. Ia pe cineva ca mine, un profesor de facultate prea bine plătit, acum la pensie. Am primit Asigurările Sociale, dar nu înseamnă atât de mult din veniturile inele. Am primit asistenţă medicală fantastică pentru că sunt bogat iar asistenţa medicală este motivată de avere. Dacă eşti bogat, sistemul funcţionează exact cum trebuie. Companiile de asigurări, organizaţiile de întreţinere a sănătăţii, corporaţiile farmaceutice prosperă. Oamenii bogaţi o duc bine. Dacă cea mai mare parte a populaţiei nu poate obţine o asistenţa medicală decentă, aceasta nu este problema noastră. Dacă costurile de îngrijire a sănătăţii sunt astronomice, foarte rău.

Administraţia a anunţat recent că este pe cale de a tăia furnizarea federală pentru Medicaid. Dar că aceasta va afecta doar populaţia săracă, aşa e bine. Asigurările Sociale însă, aceasta este o problemă reala pentru că nu face nimic pentru bogaţi. Este un sistem fără rost.

Cât despre cât de mult se mai poate continua aşa, nu cred că cineva ştie cu adevărat. S-ar putea să fie o revoltă, s-ar putea să fie un faliment uriaş, s-ar putra să fie un risc care să conducă la un război major.

Vorbind de asistenţa medicală, mi-aţi povestit nu demult despre o vizită interesantă pe cave aţi făcut-o aici, la MIT.

Am fost la MIT pentru multă vreme, astfel că şi soţia mea şi eu ştim foarte multe despre personalul medical. Ei spun că acum îşi petrec poate 40 la sută din timp completând formulare. Ei se afla sub o supraveghere şi un control continue. Risipesc perioade mari de timp producând tone de acte care nu sunt necesare. Iar toate acestea costă.

Economiştii au metode înalt, ideologice de a măsura costurile. Sunt sigur că aţi avut această experienţă, dar să presupunem că vreți să comandaţi un bilet de avion, să corectaţi o greşeală la declaraţia financiară, să anulaţi furnizarea ziarului dumneavoastră sau orice altceva. De regulă puteţi da un telefon, vorbiţi cu cineva iar problema se rezolvă în două minute. Acum, ce se întâmplă dacă apelați la un număr şi auziţi un mesaj care spune: „Vă mulţumim pentru apelul dumneavoastră. Vă apreciem interesul. Toţi angajaţii noştri sunt ocupaţi momentan." Mai întâi, auzi un meniu pe care nu îl înţelegi şi cu care nu poţi face ce vrei oricum. Apoi ţi se spune sa aştepţi eliberarea unui operator. Apoi aştepţi în timp ce ei îţi pun o mică melodie, iar, din când în când, o voce înregistrată îţi cere să aştepţi - şi poţi sta şi aştepta o oră. În cele din urmă îţi răspunde cineva, care se află probabil în India, nu ştie exact despre ce vorbeşti, şi poate vei obţine ceea ce îţi doreşti, dar poate nu.

Modul în care economiştii măsoară aceasta este de o înalta eficienţă. Creşte productivitatea, iar productivitatea este acel lucru cu adevărat important deoarece îmbunătăţeşe viaţa fiecăruia. De ce este aceasta eficientă? Pentru că economiseşte bani pentru afacere. Costurile sunt transferate către clienţi, bineînţeles, dar acest lucru nu s-a măsurat. Nimeni nu măsoară cât timp îţi ia pentru a rezolva unele probleme simple sau pentru a corecta greşeli, şi aşa mai departe. Acest timp pur şi simplu nu este măsurat. Dacă am calcula asemenea costuri reale, economia ar fi extrem de ineficientă. Dar principiul ideologic este acela că se calculează numai costurile care contează pentru oamenii bogaţi sau corporaţii.

Un studiu recent al Harvard Medical School and Public Citizen compară sistemele de asistenţă medicală din SUA şi Canada. Studiul a relevat că SUA cheltuie câteva sute de miliarde de dolari pe an costuri administrative in exces. Una dintre comparaţii a fost făcută între unu! dintre spitalele principale din Boston şi un spital similar din Toronlo. Când echipa de cercetare a vizitat spitalul din Toronlo, a vrut să vadă departamentul de plăţi. Nimeni nu ştia unde se afla. În cele din urmă a găsit un mic birou undeva, la demisol, în care se afla acest departament pentru cetățenii Statelor Unite care se află în Canada. În Boston, departamentul de plaţi ocupă un întreg etaj şi este plin de contabili, computere şi acte. Toate acestea se adună.

Spuneaţi într-o discuţie la Harvard Trade Union Program că SUA are o formă de asistenţă medicală universală. Ei o numesc spital de urgenţă. Puteţi explica aceasta?

Multe state au legi care prevăd că dacă te duci la un spital de urgenţă, ţi se oferă asistenţă medicală chiar dacă nu ai asigurare medicală. Astfel, aceasta este asistenţa medicală universală. Uneori spitalele de urgență sunt pline şi nu puteţi întra. Sau, dacă intraţi, durează foarte mult până un doctor vă poate ajuta Prietenul unui prieten de-al meu a fost foarte bolnav astfel încât a trebuit să se ducă la spital. Tatăl nu avea asigurare medicală iar acest prieten al meu a stal trei zile acolo ducându-i hrană şi având grijă de el înainte ca doctorii să-l vadă. Tatăl lui nu murea, avea nevoie numai de îngrijire.

Cu două luni în urma, am avut o hemoragie nazală incontrolabilâ. Nu era ceva mortal, dar era supărător. Am sunai la MIT iar ei mi-au spus sa mă duc la Leahy Clinic, care este un complex spitalicesc

foarte elegant, pentru persoanele foarte elegante care locuiesc in zona mea. Aşa că am mers la cabinetul de urgenţă de la Leahy unde am stat vreo două ore. Într-un final am fost tratat de un specialist care era de departe mult mai pregătit decât aveam nevoie. Sistemul asistenţei de urgenţă nu dă oamenilor tipul de ajutor da care au nevoie. Acesta risipeşte mult timp. Nu este asistență preventivă, să calculezi mai întâi cum să eviți îmbolnăvirile. Este cel mai scump, mai ineficient sistem de asistenţa sanitară universală pe care v-o puteţi închipui.

În centrul Boston-ului sunt două mari spitale aflate unul lângă celălalt – Boston City Hospital, gestionat de către municipalitate, şi un spital particular care face parte din sistemul medical Tufts. Cu ceva vreme in urma am vorbit cu cineva de la Boston City Hospital şi mi s-a spus că dacă o ambulanţa merge către Tufts Medical Center adesea aceasta va fi trimisă peste drum, către spitalul oraşului. Motivul este că, o ambulanţă aduce un pacient în spital, spitalul trebuie să-l îngrijească. Iar dacă pacientul este nevoiaş, spitalul va trebui să plătească pentru el. Ei preferă să plătească municipalitatea, aşa că îl trimit la uşa următoare.

Aceasta pare ca este cu un enorm produs rezultat la limita organizării suportului popular. Patruzeci şi cinci de milioane de americani nu au acoperire pentru cazuri limită, însă oamenii par mai îngrijoraţi din cauza dezvelirii sânului lui Janet Jackson cu ocazia Super Bowl-ului.

Nu ştiu dacă ei sunt mai îngrijoraţi de asta. Cred că oamenii suni foarte îngrijoraţi de asigurările medicale. Oricând este pusă această întrebare în sondaje rezultă că oamenii de rând sunt foarte îngrijoraţi. Cred că trei sferturi din populaţie, după cum am remarcat ultima oară, vrea cheltuieli mai mari pentru asigurările de sănătate.

Ştiu despre aceste sondaje, dar sunt şocat că sute de mii de oameni au ieşit în strdă să protesteze împotriva războiului din Irak. Totuşi, asigurările de sănătate, care ii afectează pe toţi, nu par o problemă importanta.

Sute de mii pe străzi este o chestie izolată. Tu organizezi o demonstraţie şi oamenii ies afară. După care cei mai mulţi se întorc acasă şi îşi continuă vieţile. Asistenţa medicală este o chestie diferită. Nu o poţi rezolva cu o singură demonstraţie. Trebuie să ai o societate democratică, cu asociaţii populare, uniuni şi grupări politice care să lucreze la aceasta tot timpul. Acesta este modul în care poţi organiza oamenii pentru obţinerea asistenţei medicale. Dar aceasta este ceea ce lipseşte.

SUA este în general ceea ce se numeşte „stat ratat". Are instituţii democratice convenţionale dar ele abia funcţionează. Aşa că nu contează că trei sferturi din populaţie cred că se cuvine ca noi să avem un asemenea sistem de sănătate guvernamental. Nu contează nici măcar că o marce majoritate acordă asistenţei medicale valori morale. Când analiştii aiurează despre valori morale, ei vorbesc despre interzicerea căsătoriei între homosexuali, nu despre ideea că fiecare trebuie să aibă o asistenţă medicală decentă.. Şi motivul este că aceasta nu este în interesul lor. Ei sunt ca mine au o asistenţă medicală bună. Ce le pasă lor? Pentru marea majoritate a oamenilor, lipsa asistenţei medicale este o problemă majoră şi devine chiar şi mai serioasă. Când Medicaid este distrus, cum probabil va fi, asta va afecta cu adevărat oamenii. Dar aceşti oameni nu sunt organizaţi. Ei nu sunt în uniuni, nu sunt în asociaţii politice, nu fac parte din nici un partid politic. Genialiatea politicilor americane a fost să izoleze oamenii. De fapt, unul din principalele motive din spatele eforturilor pătimaşe de a distruge uniunile este acela că ele sunt unul din cele câteva mecanisme prin care oamenii obişnuiţi pot fi adunaţi să compenseze concentraţia de capital şi putere. De aceea SUA are o istorie a muncii foarte violentă, cu repetate eforturi de a distruge sindicatele de fiecare dată când făceau un progres.

De fapt, Misouri şi Indiana au abolit de curând dreptul angajaţilor din sectorul public de a participa la negocieri colective.

Guvernul federal a făcut destul de multe, în acelaşi mod. În parte Departamentul Securităţii Interne, al Administraţiei Bush, s-a pretat la schema de a priva o sută optzeci de mii de muncitori guvernamentali de drepturile lor sindicale. De ce? Muncesc ei mai puţin eficient dacă sunt organizaţi în sindicate? Nu. Este doar ceea ce trebuie să faci pentru a elimina ameninţarea pe care oamenii o pot reprezenta când se adună pentru a obţine lucruri cum ar fi asistenţa medicală decentă, cheltuieli decente sau orice altceva de care ar beneficia populaţia şi nu ar beneficia bogaţii. Aproape că poţi prezice politica printr-un simplu principiu: ajută aceasta oamenilor bogaţi sau ajută populaţiei obişnuite. Iar din aceasta poţi deduce teoretic ce va urma să se înâmple.

Aţi fost întrebat deseori despre ponisibilitățile viitoare. O sursa de speranţă pentru unii oameni din lumea de astăzi este World Social Forum (Forumul Social Mondial), o adunare de zeci de mii de activişti din toată lumea. În fiecare an. Tema acestui forum este „Este posibilă o altă lume". Sunt interesat de aceasta formulare. Este o afirmaţie şi nu o întrebare. Cum ar putea altă lume să arate în aşa fel încât să o găsiţi atractivă?

Poţi începe cu lucruri mărunte. De exemplu, cred că ar fi o îmbunătăţire dacă SUA ar deveni un stat democratic cum este Brazilia. Nu sună ca un vis utopic, aşa-i? Dar comparaţi numai ultimele două alegeri de aici şi din Brazilia. În Brazilia, unde sunt mişcări populare vibrante, oamenii suni capabili să aleagă un preşedinte, Lula, din propriile lor rânduri. Poate că ei nu sunt de acord cu tot ce face Lula, dar acesta este o figură impresionantă, un fost muncitor oţelar. Nu cred că a fost vreodată la facultate. Iar ei sunt capabili să îi aleagă preşedinte. Acest lucru este de neânţeles în SUA. Aici voi votaţi pentru unul sau altul, băiat bogat de la Yale. Aceasta pentru că noi nu avem organizaţii populare iar ei au.

Sau, luaţi de exemplu, Haiti. Acesta este considerat un „stat ratat", dar în 1990 în Haiti au fost nişte alegeri democratice la care noi doar putem visa. Este o ţară extrem de săracă, iar oamenii din slims şi din mahalale s-au adunat şi şi-au ales propriul candidat. Iar alegerile au şocat de moarte pe toată lumea, de aceea, în 1993, acolo a fost o lovitură militară, susţinuta de SUA, pentru a răsturna guvernul democratic. Pentru noi, a deveni la fel de democratic ca Haiti, nu sună foarte utopic. Pentru noi, a avea un sistem de asistenţa medicală ca în Canada, nu este ca a atinge stelele. Pentru noi, a avea o societate în care averea ţării nu este concentrată în mâinile unei elite subţiri, nu este o chestiune utopică.

Şi puteţi porni de aici către mult mai multe ţeluri cu bătaie lunga. Multe dintre instituţiile de bază ale societăţii noastre sunt total ilegitime. Trebuie corporaţiile să fie controlate de administratori şi proprietari, dedicate bunăstării acţionarilor în loc să fie controlate de oamenii care lucrează în ele şi să fie dedicate comunităţii şi muncitorilor? Aceasta nu este o lege a naturii.